306 11

William Saroyan

O zi din după-amiaza lumii

O zi din după-amiaza lumii de scriitorul american William Saroyan este povestea unui om ce caută să se împace cu propriul său crepuscul, a unui om peste măsură de conștient că o zi se suprapune peste cealaltă, fiecare plecînd cu muncă neterminată, cu lucruri de făcut, locuri de văzut, oameni de vizitat, vorbe de rostit și un om el însuși neîmplinit, neîmplinibil, ce nu se poate împlini nici chiar prin moarte.
Concisă, sobră, plină de tandrețe și stoicism, noua carte a lui Saroyan este încă un splendid efort din partea acestui mare creator de a face, după cum mărturisește el singur, „puțină artă din puțin noroi, punînd în ea puțina mea flacără".

GLOBUS

Lei 6,50

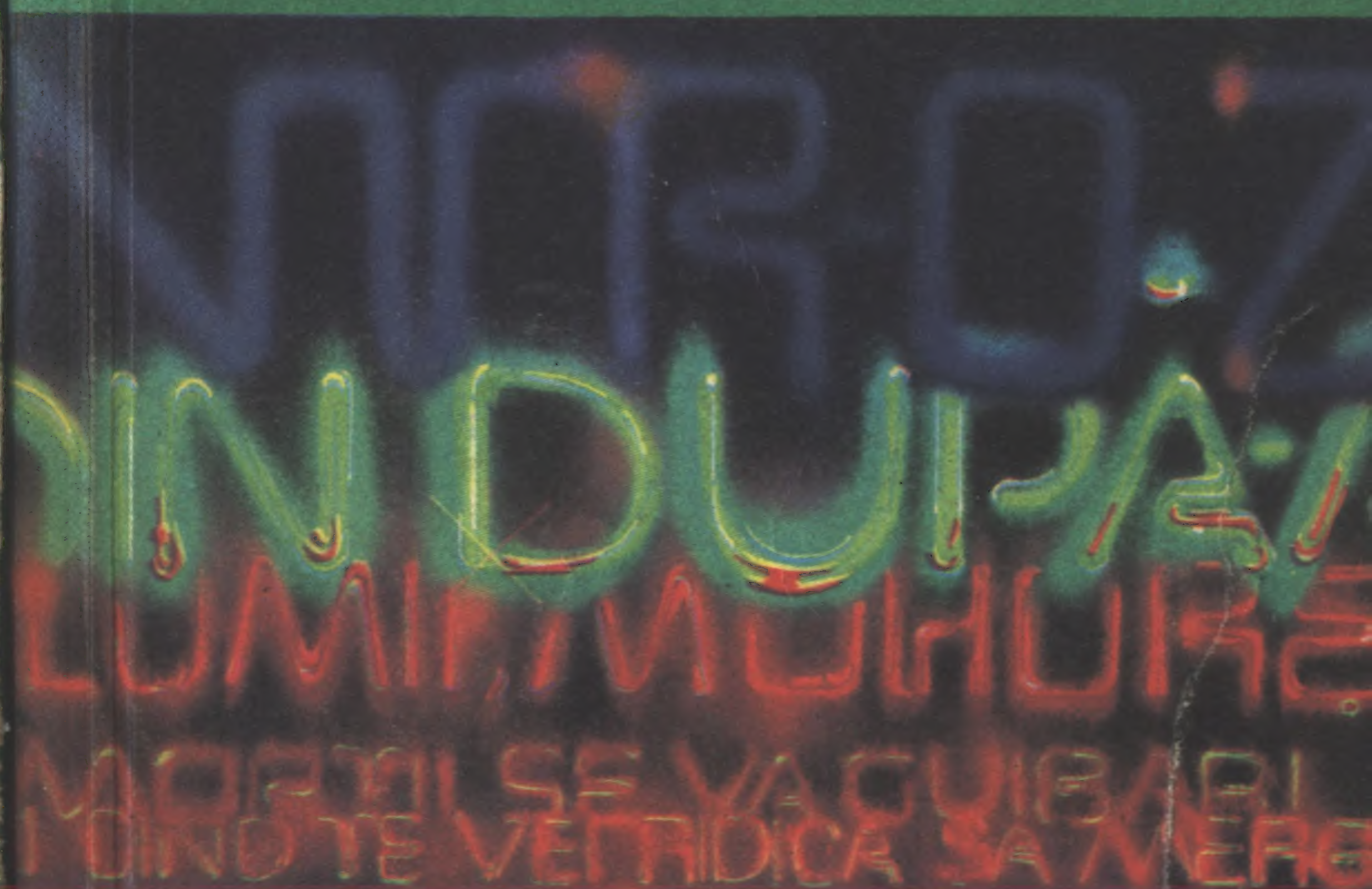

WILLIAM SAROYAN O ZI DIN DUPĂ-AMIAZA LUMII

1978

WILLIAM SAROYAN

O ZI DIN DUPĂ-AMIAZA LUMII

Colecția GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE
Grafica şi ilustraţia: Viorel Popescu.

WILLIAM SAROYAN
ONE DAY IN THE AFTERNOON
OF THE WORLD
Cassell, London

GLOBUS

William Saroyan

O ZI DIN DUPĂ-AMIAZA LUMII

Traducere de
Teodora Sadoveanu

EDITURA UNIVERS
Bucureşti
1978

Într-o zi din după-amiaza lumii, mohoreala morții se va cuibări în tine, și cînd te vei ridica să mergi, vei fi mohorît ca moartea, dar dacă ești norocos asta te va face doar să te simți mai bine și să iubești mai mult.

ÎNTR-O DIMINEAŢĂ spre sfîrşitul lui septembrie al anului 1955, un bărbat coborî dintr-un taxi în faţa unui hotel din New York, plăti şoferul şi îşi aşeză cele trei geamantane pe trotuar.

Un băiat de serviciu ieşi din hotel, îl privi şi întrebă :

— Yep Muscat ?

— Ce mai faci ? răspunse bărbatul. Dar mă tem că ţi-am uitat numele.

— Bert.

— Sigur. Crezi că aş putea găsi o cameră ?

— Mai au ceva camere.

— Aş vrea una sus, cu vedere spre strada Cincizeci-şi-şase.

— Îl găsiţi pe Val la recepţie. O să vă dea ce are mai bun.

— Val ?

— Valencia. Tovarăşul lui Carlo. Acum el este director adjunct.

— Ce s-a întîmplat cu Carlo ?

— A plecat de mult. Hotelul nu mai este ce-a fost. Luaţi-o înainte, duc eu bagajele înăuntru.

Treptele din strada Cincizeci-şi-şase erau aceleaşi, uşile turnante aceleaşi, hotelul acelaşi, doi paşi mai încolo biroul de recepţie era acelaşi, şi la birou Valencia era *aproape* acelaşi. Oricum, era tot zîmbitor, faţa-i luminoasă tot îngustă, părul încă negru, ochii încă strălucitori şi veseli.

— Bun venit acasă, Yep.

— Ce mai faci, Val ? Aş vrea o cameră la un etaj de sus cu vedere spre strada Cincizeci-şi-şase.

— Acolo sînt duble. Revin cam la opt dolari pe zi, şi se dau cu luna. O să staţi o lună ?

— Se prea poate. Cum sînt ?

Valencia luă o cheie de la tablou.

— Mai bine duceţi-vă şi uitaţi-vă singur. Dacă vă plac, telefonaţi jos şi vi-l trimit pe Bert cu bagajele.

— În ordine.

Luă cheia şi se duse la cele două lifturi chiar din faţa recepţiei. Amîndouă erau ocupate, dar după cîteva clipe unul din ele ajunse în hol. Două doamne în vîrstă ce nu se cunoşteau, amîndouă foarte fardate, ieşiră încet din lift urmate de un băieţel gras care alergă la recepţie. Liftiera era o femeie mică şi îndesată, într-o uniformă verde, mohotărîtă. Bărbatul intră şi îi spuse etajul, dar femeia mai aşteptă încă vreun posibil client întîrziat.

Bert intră în lift cu bagajele, apoi băieţelul cel gras se întoarse şi el în fugă. La etajul al şaptelea băieţelul se opri şi o luă la fugă pe coridor. Urcară cu liftul pînă la ultimul etaj, unde Bert îl conduse la stînga, apoi la dreapta şi de-a lungul unui coridor îngust, pînă la ultima uşă de pe stînga, 1207.

Intrară, şi Bert îi arătă frigiderul, plita de gaz cu două ochiuri, chiuveta, măsuţa şi cele două bufete, toate într-un colţ din faţă, după o perdea.

— Am să aduc şi lucrurile de bucătărie. Doriţi ceva special ?

— O masă de scris.

— Bine. De cuverturile astea ce spuneţi ? Mai bine să vă aduc altele noi. Verzi ?

— Verzi e foarte bine.

Îi dădu lui Bert un dolar.

— Vă amintiţi de Enescu ? spuse Bert.

— Da, îmi amintesc.

— Ştiţi, cînd a plecat de aici ca să se întoarcă acasă în Europa şi am aflat apoi că a murit, toţi băieţii s-au îmbătat. Pe vremuri primeam aici mulţi oameni ca Enescu ; acum nu mai vin. Mă duc să mă ocup de toate.

Yep se aşeză în fotoliul verde decolorat şi privi în jur pereţii, plafonul, pardoseala, apoi pe fereastră afară, la clădirea Paramount cu ceasul din turn.

Din nou cu bine acasă, gîndi el. Acum, să văd — de unde încep ?

2

Se duse la telefon şi ridică receptorul. Numaidecît telefonista îi ură bun venit, adresîndu-i-se cu numele întreg.

— Ei, să nu-mi spui că şi *dumneata* erai aici acum douăzeci de ani, zise el.

— Ba da, rîse femeia. Acum sînt telefonistă şefă. Nu-mi venea să cred cînd Val mi-a spus că v-aţi întors. Mă cheamă Linda.

— Desigur. Ce mai faci, Linda ?

Ea rîse şi mai schimbă cu el cîteva vorbe, apoi îi dădu legătura. La celălalt capăt al liniei auzi soneria de trei ori şi apoi o voce de femeie, necunoscută. Întrebă de băiatul lui.

— S-a dus la campionatul de baseball, dar sora lui e aici. Sînt Jenny MacDougal. Rosey a fost puţin răcită, aşa că m-am gîndit s-o ţin acasă să se odihnească şi să se uite la televizor. Aţi vrea să vorbiţi cu ea ?

— Da, vreau, dar spune-mi, domnişoară MacDougal, cum se face că Van nu-i la şcoală ?

— Kitty Dolmenico, prietena mamei lui, este de vină. A venit cu avionul din California anume să vadă campionatul de baseball. Ştii, cred, cît este de pasionată de jocul acesta, cît de mult ţine cu New York Yankees şi cît îi detestă pe cei de la Brooklyn Dodgers. Are două locuri foarte bune pentru întregul campionat şi-l ia pe Van la toate meciurile, fiindcă îi cunoaşte aşa de bine pe jucători.

— Asta-i într-adevăr foarte drăguţ din partea lui Kitty.

— Cred că Van este cel mai fericit băiat din New York.

— Dar cu şcoala ?

— A, învaţă aşa de bine încît îşi poate permite să lipsească o săptămînă. Întîi mama lui n-a vrut să-l lase, dar Kitty, Van şi cu mine — toţi trei împreună — am convins-o. Vă las acum, fi-

incă Rosey dă năvală peste mine să vă vorbească.

— Tăticule! spuse fetița. *Speram* să vii la New York, şi uite că ai venit!

Vorbiră cîteva minute. Îi făgădui să treacă pe la ei, spre seară, devreme, cînd Van va fi ajuns acasă după al doilea meci de campionat.

Curînd Rosey împlineşte zece ani, gîndi el.

Îşi desfăcu bagajele, pe cînd Bert aducea ustensilele de bucătărie iar o cameristă negresă tînără şi drăguță ajuta pe o bătrînică să schimbe cuverturile. În acelaşi timp, mecanicul hotelului aduse o masă în cameră şi o aşeză lîngă fereastră.

Tînăra negresă se mişca repede, zîmbind şi spunîndu-i bătrînei cum să aranjeze lucrurile. Bătrîna era nouă la hotel — înceată, timidă, poate puțin speriată, şi spunea mereu cu voce abia auzită „Mulțumesc frumos".

Mecanicul îl întrebă de scaune şi conveni să înlocuiască fotoliul vechi cu unul nou, sau măcar cu unul de curînd tapițat, şi să mai aducă două scaune cu spetează, unul la masă şi altul în dormitor.

Înainte de amiază, totul era aranjat. Tocmai stătea pe unul dintre cele două paturi, după bărbierit şi duş, cînd sună telefonul.

— Bun venit la New York, dar *nu* credeam că ai să vii. Ce s-a întîmplat?

— Trei luni este mult să stai despărțit de copii.

— Nu de *asta* eşti în New York.

— Nu numai de asta. Sînt aici ca să discut afaceri cu cineva care doreşte să-i scriu o piesă şi mai am un fleac în pregătire la televiziune.

Vorbiră multă vreme, căci ei îi plăcea să vorbească la telefon şi avea foarte multe să-i spună despre ea, despre prieteni şi despre Van şi Rosey.

— De ce ai stat în spital? întrebă ea la sfîrşit. Am citit în ziar. Totuşi copiilor nu le-am spus. Nu cumva ai avut o criză cardiacă?

— Nu, m-am dus pentru un control. Doar ştii că am patruzeci şi şapte de ani.

— A, ştiu prea bine, iar tu îți dai seama ce importanță are asta pentru *mine*, aşa că te rog să nu spui nimănui. Tuturor le spun că am douăzeci şi cinci, şi lumea mă crede.

Chicoti, la fel cum chicotea cînd o întîlnise întîia oară şi avea şaptesprezece ani.

— Ce zici, să fiu aici cînd ai să-ți vezi copiii, sau ai prefera să nu fiu?

— Aş prefera să fii. Cred că le place să fim din cînd în cînd toți patru împreună. Cînd e premiera piesei tale?

— Lunea viitoare, şi sînt moartă de frică. N-am decît un rol mic; de fapt nu-i nici măcar un rol, aşa că trebuie să muncesc de zece ori mai mult decît ceilalți din piesă.

— Ce părere ai despre ea?

— E-o mizerie. Dar sper să fie un succes, căci ar fi oricum un *început*. Înseamnă ceva de lucru. Ceva bani în fiecare săptămînă. Să-ți fac rost de două locuri bune la parter pentru premieră?

— Nu, îmi cumpăr unul la balcon.

— Nu uita să-mi trimiți o telegramă în seara premierei.

— Bine.

În sfîrşit îşi spuseră la revedere. El se duse şi se instală la masă. Avea de scris vreo trei, patru scrisori.

Scrise în total şase scurte şi una lungă — unui scriitor din San Francisco ce-i trimisese primul său roman, pe care îl citise în tren.

Se ridică apoi şi se duse la aparatul de radio de pe biroul din dormitor. Îi dădu drumul şi prinse postul lui New York *Times.*

Tocmai se cînta *Rapsodia a doua română* de Enescu. Şi-l aminti pe Enescu mergînd pe coridorul lung şi îngust dinspre strada Cincizeci-şi-şapte către recepţie. Nu vorbiseră niciodată, dar se împrieteniseră, aşa cum li se întîmplă oamenilor la hoteluri. Din cînd în cînd, în liftul ce cobora spre hol, îşi zîmbeau salutîndu-se şi cînd la parter dădeau peste Carlo şi Val ocupîndu-se de bagajele unui nou sosit şi vorbind repede în spaniolă, se opreau să-i observe şi să facă grimase de amuzată admiraţie, fiindcă Carlo şi Val veniseră la New York din Cuba să-şi facă aici o situaţie.

8

Telefonă agentului literar care îi scrisese, telegrafiase şi telefonase la San Francisco cu privire la persoana ce dorea o piesă de teatru.

— Sînt gata să-l întîlnesc.

— Cînd ne-am putea întîlni *mai întîi* eu şi dumneata ? spuse agentul. Toată afacerea asta este ceva nou pentru mine. L-am căutat în Dun şi Bradstreet, şi pare în ordine. Vreau să spun că

are bani, dar cred că înainte de a discuta afaceri cu el, ar fi bine să avem împreună, noi doi, o convorbire.

— Oricînd doreşti.

— Ce zici de holul hotelului dumitale peste un sfert de oră ?

— De acord.

Se îmbrăcă şi coborî în hol ceva mai devreme, vrînd să vadă dacă va fi în stare să-l recunoască pe agent numai după vocea auzită la telefon. Se duse la standul de ziare să ia un pachet de Chesterfield şi un număr din *New York Post.* Căuta coloana lui Leonard Lyon cînd cineva îi rosti numele.

Se întoarse şi văzu un bărbat de vreo treizeci şi cinci de ani ce părea foarte agitat. Acesta îi întinse mîna şi spuse :

— Larry Langley. Ai dejunat ?

— Da.

— Unde putem sta de vorbă ?

— Oriunde.

— Bei ceva ?

— În timpul zilei, nu.

— Aş vrea ca afacerea asta să pornească bine de la început.

— Bine, dar să ştii că n-am nevoie de agent. N-am mai avut agent de cincisprezece ani.

— Nu crezi că s-ar cuveni să ai unul ?

— Nu, nu cred. Dacă mi-ar trebui, mi-aş lua unul — cel pe care l-am avut prima dată.

— Cine-i acela ?

— Henry Hyam.

— Ei, într-adevăr, ăsta-i cel mai bun, dar a ajuns grozav de mare. Nu cred că are timp să se ocupe de *toți*.

— Hai să stăm aici în hol și să privim la cei care trec.

Se așezară pe o canapea tapițată cu imitație de piele neagră, pe la jumătatea holului lung și îngust. Agentul scoase un pachet de țigări lungi cu filtru.

— Fumez prea mult, zise el. De asta fumez acuma cu filtru.

Își aprinse țigara cu o brichetă care funcționa repede și făcea o flacără foarte mare.

— Nu-i așa că fumul miroase a benzină cînd îți aprinzi țigara cu bricheta ?

— Cred că da, dar este filtrat și am impresia că am ajuns aproape să nu-i mai simt mirosul. Spune-mi Larry. Știi, m-am gîndit foarte mult la problema numelor. Unele nume *sînt* nume, altele nu. Al dumitale *este*. Yep Muscat se *potrivește* cu scrisul dumitale. Se potrivește cu *dumneata*. Totdeauna am dorit să te întîlnesc și să-ți spun cît de mult îți admir opera. Am citit tot ce ai scris. De fapt, mă întreb dacă ai aflat că ești studiat în școli ?

— Am auzit.

— Aș vrea să te răzgîndești în legătură cu necesitatea unui agent.

— Nu, n-am nevoie de-un agent.

— Bine, dar mai gîndește-te, și dacă îți schimbi părerea, te asigur că pot să-ți fiu de folos. Fratele meu și cu mine avem mulți scriitori în turma noastră, și cîțiva din ei sînt chiar nume cunoscute. Nu-s nume ca al dumitale, desigur, dar contează totuși.

— I-am spus producătorului că nu cred să putem încheia o înțelegere, dar dacă vrea să riște o mie de dolari, fără nici o obligație, aș risca și eu să vin la New York.

— Da, știu. Mi-a arătat scrisoarea dumitale. De aproape două luni îmi telefonează zilnic în privința asta. Este important pentru el. Pînă acum a fost comanditar. Acum vrea să se lanseze ca producător. Vrea să-și vadă numele pe afiș. Vrea să înceapă cu o piesă de prestigiu care să-i aducă și mulți bani.

— Spuneai că are o mulțime de bani.

— Dunn și Bradstreet îl situează în categoria cea mai de sus.

— Sînt gata să discut afaceri cu el oricînd vrei. Ce-ar fi chiar acum ?

— *Acum* ?

— Da, *am venit* la New York să discut afaceri cu el. Sînt aici. Telefonează-i și spune-i că venim imediat.

— De aceea voiam să te văd mai întîi, spuse agentul. Știi, m-a pus oarecum într-o situație dificilă. Cînd mi-a arătat scrisoarea dumitale, voia să știe dacă ar fi bine să-ți trimită un cec de o mie de dolari. Înțelegi, dumneata nu erai prea încurajator.

— Nu voiam să vin la New York. Am crezut că scrisoarea mea îl va descuraja. Aproape *speram* asta, dar dacă nu s-a întîmplat așa, am luat primul tren.

— El era încredințat că vei lua avionul.

— Prefer trenul. Dar mai ales prefer să nu plec.

— N-ai vrea să-mi spui ceva, Yep, între patru ochi ? Ce s-a întîmplat cu dumneata ? Vreau să spun, ce s-a întîmplat cu scrisul dumitale ? Cred că nu te superi de întrebare. De mai bine de zece ani — ştii, scrisul dumitale *s-a schimbat.*

— Iată ce cred că s-a întîmplat. În primul rînd am început să scriu din cauză că mă *aşteptam* ca toate să se schimbe şi voiam să fixez în scris lucrurile aşa cum *au fost. Puţine* din ele, desigur. Puţine din puţinul *meu.* Aş scrie zi şi noapte, fără întrerupere, dacă aş spera să redau în scris mai mult decît acel puţin. Dar nu-i cu putinţă, şi am ştiut-o întotdeauna. Dacă n-ai de gînd să-l chemi la telefon, m-aş duce la plimbare.

— Încotro ?

— Spre Bowery.

— *Bowery* ?

— Da, e o plimbare bună şi lungă, şi îmi place să mă duc acolo măcar o dată de cîte ori vin la New York.

— Pînă la Bowery nu sînt vreo două, trei mile ?

— După cîte ştiu, patru sau cinci.

— Am să-i dau un telefon. Trebuie luat taurul de coarne. Ştiu că arde de nerăbdare să te întîlnească, dar în acelaşi timp contează pe mine pentru a te convinge să faci o tranzacţie.

— I-am scris că nu cred să putem ajunge la o înţelegere.

— De ce nu ?

— Poate n-o să-mi placă cum vorbeşte.

— Ce legătură are asta cu toate celelalte ? Doar el te plăteşte ?

— Nu mă angajez la nimic. Poate n-o să-mi placă nici felul lui de a gîndi.

— Doar n-ai venit la New York să-i spui că nu vrei să închei o tranzacţie cu el, nu-i aşa ?

— Am venit la New York fiindcă mi-a trimis un cec de o mie de dolari, fără nici o obligaţie. Am venit să-l întîlnesc, să-l ascult şi să examinez contractul.

— Ce fel de contract vrei dumneata ?

— Ce fel de contract vrea *el* ? Ideea este a lui, nu a mea. Treaba lui este să aştearnă în scris înţelegerea. Treaba mea este s-o citesc cu atenţie şi să spun da sau nu. Am arătat asta foarte limpede în scrisoarea mea.

— Şi ce-i cu piesa ?

— Ce-i cu ea ?

— Ce fel de piesă are să fie ?

— Dacă îmi convine contractul şi-l semnez, are să fie o piesă pe care o voi scrie.

— Totuşi, ce *fel* de piesă ?

— Piesa nu-i scrisă. Cînd va fi scrisă, vom şti ce fel de piesă este.

— El vrea să-i scrii o piesă cam în genul pieselor lui Shaw. Am uitat de care era vorba, dar e încredinţat că eşti singurul dramaturg din lume care ar putea scrie asemenea piese.

— Nu scriu o piesă care să semene cu alta scrisă cîndva de altcineva. Eu scriu o piesă, atîta tot.

— Ai o idee cum va fi ?

— N-am nevoie de nici o idee. De cincisprezece ani scriu cel puţin o piesă pe an. N-am cîştigat

nici un penny cu vreuna. Dumneata l-ai căutat în Dun și Bradstreet pe omul acesta și se pare că-i plin de bani. Vrea să-i scriu o piesă. Vrea să fac ceva pentru el pe bani, ceva ce eu oricum tot fac pe gratis. Nu-l întreb cum are de gînd să-și agonisească milionul următor. Nu-l întreb nimic. Pînă în clipa cînd mi-ai telefonat, mi-ai telegrafiat și mi-ai scris, și mi-a telefonat și telegrafiat și el, nici nu știam că există. Acum aflu că există și, din anumite motive, vrea să-i scriu o piesă. N-are altceva de făcut decît să-mi arate contractul.

— Să presupunem că nu-ți place contractul ?

— Nu-l semnez.

— N-ai putea să-mi spui ce nu-ți place în toată afacerea asta ?

— Să nu-mi ia prea mult timp.

— Yep, ai putea să mă lămurești, ce fel de contract ai semna ?

— Desigur. Dacă în contract se precizează în termeni foarte simpli, și cu o aritmetică precisă, că voi primi cel puțin tot atît profit de la piesă cît și el, îl semnez.

— Dar riscul pe care și-l asumă investind o sută de mii de dolari sau mai mult în montarea piesei ?

— Nu i-am cerut să-și ia un asemenea risc.

— Vrei jumătate din cîștig ?

— *După ce* și-a recuperat investiția. Pînă atunci vreau numai drepturile mele de autor. Cincisprezece la sută din încasările brute.

— Cincisprezece ? Numai Shaw primește cincisprezece.

— Shaw a murit. A lăsat o avere, toată cîștigată din scris.

Agentul se uită prin hol la bătrînii ce stăteau singuratici ici, colo.

— Îți poți *permite*, Yep, să pui asemenea condiții ?

— Nu-mi pot permite să accept alte condiții. Cheamă-l la telefon.

— Bine, de acord dacă vrei așa, dar speram ca noi doi să ajungem să ne cunoaștem mai bine unul pe altul.

— *Am ajuns.*

Agentul se sculă și se duse la recepție. Îl întrebă pe Valencia unde sînt cabinele telefonice, Valencia îi arătă cu un gest și el, ocolind biroul, se îndreptă spre holul mic ce da în strada Cincizeci-și-șase. Acolo, lîngă sala mare de recepții și conferințe, găsi cele șase cabine telefonice una lîngă alta.

Agentul telefonă la birou și vorbi cu fratele lui mai mare.

— Vrea să-l vadă pe Zamlock chiar *acum.* Mi-a cerut să-i telefonez și să-i aranjez întîlnirea. N-are nevoie de agent. Nu semnează decît un contract care să-i asigure cincizeci la sută din cîștig, în afară de cincisprezece la sută din încasările brute.

— Mai știi ? răspunse fratele agentului. S-ar putea ca Zamlock să încheie un asemenea contract.

— Atunci, să-i telefonez ?

— Nu. Să-l lăsăm pe Zamlock să mai aștepte puțin. E ambalat și n-ar fi rău să se ambaleze și mai mult. Tu știi de ce, cum știu și eu. N-are rost să-l băgăm și pe el acuma pe fir. Ar fi mai bine pe la mijlocul săptămînii viitoare.

— Zamlock știe că a sosit la New York.

— Ei și ce ? îi telefonez lui Zamlock, îi spun că am avut o întîlnire importantă cu el, că vrea s-o ia mai încet în primele zile, să se mai gîndească la piesă și că aranjăm întrevederea pentru miercuri dimineață la zece.

— De ce miercuri dimineață la zece ?

— De ce nu ? Oricum, este ceva *precis*. Am eu grijă de Zamlock. Îl pregătesc pentru cazul cel mai rău. Poate va cădea la învoială ; în care caz, cele zece la sută ale noastre din drepturile lui nu-s de neglijat.

Cînd agentul se întoarse la canapeaua din hol, găsi acolo instalați doi bătrîni ce sporovăiau, umplîndu-și cu tutun pipele. Se duse la recepție.

Valencia îi înmînă o notă mîzgălită pe o foaie cu antetul hotelului : „Dacă ai nevoie de mine, mă găsești plimbîndu-mă pe Bulevardul Cinci. Altfel telefonează-mi — la orice oră."

Biletul nici nu era măcar semnat. Și, culmea, nici nu era adresat cuiva.

Îl împături și-l puse în buzunarul dinăuntru al hainei. Privi în jur la holul jerpelit al hotelului, și o luă pe drumul cel lung spre strada Cincizeci-și-șapte.

E lefter, gîndi agentul. E lefter de tot, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile.

4

Pe cînd mergea pe Bulevardul Cinci, îi veni în minte că pe Stadionul Yankeu se desfășura a doua partidă din campionatul de baseball, dar nu știa în ce fază ajunsese jocul și care era scorul.

Perioada campionatului național de baseball era cea mai plăcută perioadă a anului în America. Va izbuti din nou bătrînul Casey Stengel ? Va participa cu echipa aflată pe locul doi și va lua totuși campionatul ? Bătrînii și încercații Yankei îi vor păcăli oare pe Dodgeri, care le sînt superiori, șterpelindu-le campionatul, înscriind poate chiar patru puncte la rînd, așa cum izbutiseră anul trecut împotriva echipei Cleveland Indians ?

Se apropie de un mic grup ce i se păru că era adunat să privească jocul la televizor.

— Care-i scorul ? întrebă el.

— Ce scor ?

Zîmbi și își urmă drumul.

Există milioane de oameni pentru care baseball-ul nu înseamnă nimic, pe care nu-i interesează deloc cel mai mare spectacol popular al tuturor timpurilor.

Cînd ajunse la numărul 630 de pe Bulevardul Cinci, își aminti brusc de Harry Baragaray. Intră în clădire și urcă la etajul treizeci și trei. La birou se afla tot Jessica, de douăzeci și cinci de ani secretara lui Harry.

— Harry joacă tenis la Long Island.

— La șaizeci și șase de ani ?

— Domnul Baragaray are cincizeci și șapte, e foarte tînăr pentru cincizeci și șapte de ani, și-i place tenisul. Sigur că ar vrea să afle că te-ai întors în oraș. Să-i spun să te cheme la Hampshire House ?

— La Great Northern.

— Ei Doamne, Yep, acolo stăteai cînd ai scris *E timpul de plecare*. N-am să uit niciodată cum veneai în biroul nostru de odinioară, vecin cu al

lui Sardi, şi ne spuneai tot felul de glume trăsnite despre oamenii din California, dar nici un cuvînt despre piesă.

— Nu pot vorbi despre ceea ce scriu.

— Să nu-mi spui că te-ai *întors* iar la Great Northern!

— Ba m-am întors.

— E bine acolo după atîta amar de ani?

— *Pare* bine. Ceva mai învechit, mai uzat, dar oricum, o parte din vechiul personal mai este încă acolo.

— Ştiu de ce te-ai întors acolo.

— Atîta îmi pot permite.

— Nu, nu din pricina asta. Ai scris acolo prima dumitale piesă, şi cea mai bună.

— *E timpul de plecare* nu era prima mea piesă. Nu era nici a doua. Era a cincea sau a şasea, deşi era a doua piesă jucată. De fapt, multe din piesele mele n-au fost jucate.

— Dar, în orice caz, *E timpul de plecare* a fost cea mai celebră piesă a dumitale. A primit toate premiile, nu-i aşa? De asta te-ai întors unde ai scris-o, fiindcă vrei să mai scrii una la fel. Sînt *sigură.*

— Mă rog, poate că ai dreptate. Dar am trecut pe aici să stau de vorbă cu Harry despre *Banii mei* — vorbesc bineînţeles de piesă.

— Dar ştii că Harry i-a schimbat titlul în *Mii de sărutări?*

— Nu mă interesează cum i l-a schimbat. Aş vrea doar să ştiu de ce nu-i dă drumul? Are de gînd s-o joace, ori nu?

— Credeam că ai ajuns la o înţelegere cu domnul Baragaray. Harry nu prea obişnuieşte să colaboreze, dar cînd i se întîmplă, pretinde ca sugestiile să-i fie acceptate, şi dumneata nu le-ai acceptat.

— Nu erau bune.

— Vai, Yep, cum poţi spune aşa ceva? Harry este cel mai priceput om din America în ceea ce priveşte comediile muzicale, şi a fost întotdeauna. Dumneata n-ai scris niciodată un libret muzical. Harry voia să te ajute să scrii unul de succes, dar ai refuzat. Iată cum stau lucrurile. *Dumneata* ai refuzat. Ai renunţat.

— Bine, aş vrea să-mi iau înapoi piesa.

— Şi cum rămîne atunci cu ideile lui Harry *din* piesă?

— Spui, şi îmi închipui că şi Harry spune, că n-am folosit nici una din ideile lui — nu-i acesta motivul pentru care n-a fost pusă în scenă? Şi, mă rog, ce idei a introdus în piesă?

— Ei, nu cunosc toate detaliile, dar ştiu că Harry a fost grozav de dezamăgit că ai refuzat să scrii o piesă de succes.

— Am scris cea mai bună piesă pe care o puteam scrie în acea vreme. Dacă Harry n-o vrea, o vreau eu.

— Aranjez să-ţi telefoneze Harry mîine dimineaţă, Yep. Discutaţi asta voi doi.

— Ce-i de discutat? Lui nu-i place piesa. Mie îmi place. O vreau înapoi.

— Vorbeşte cu Harry mîine dimineaţă.

— Bine, dar n-ai vrea să-i transmiţi părerea mea?

— Ştii că o bună secretară nu face asemenea lucruri. Şi apoi, nu sînt sigură că nu poate fi convins să reprezinte *Mii de sărutări.*

— Titlul piesei este *Banii mei.*

— Nu-i un titlu potrivit pentru o comedie muzicală.

— Așa se cheamă piesa pe care am scris-o.

— *Mii de sărutări* este un succes de casă. Presupune sex, umor, subînțelesuri. Harry a pus întotdeauna accentul pe *Mii de sărutări.* Gîndește-te numai ce sugerează.

— Și *ce* sugerează ?

— Totul. Știi foarte bine că sugestiile sînt totul, căci totul începe cu un sărut : dragostea, căsătoria, copiii. De ce ai fi așa de încăpățînat la *toate ?*

— Dacă vrei ceva care să sugereze, titlul piesei ar trebui să fie *Crimă,* o singură crimă, căci e de ajuns o dată. Spune-i lui Harry ori s-o joace, ori să mi-o trimită înapoi.

Părăsi biroul și o luă pe Bulevardul Cinci, dar parcă nu mai avea chef de plimbare.

Mă abat pe strada Douăzeci-și-unu să beau ceva, gîndi el, dar cînd ajunse acolo nu mai intră nicăieri. Merse mai departe spre Bulevardul Șase, pînă la strada Cincizeci-și-șase și înapoi la hotel.

Valencia îi întinse cheile, spunîndu-i :

— I-am dat biletul.

Linda se aplecă în afara cabinei în care lucra la centrala telefonică.

— Ești chemat la telefon, Yep. Vrei să vorbești la telefonul din hol, sau să le spun să te cheme din nou peste vreo cinci, zece minute.

— Vorbesc chiar acum.

Ocoli biroul de recepție, ducîndu-se la telefonul hotelului și ridică receptorul la urechea stîngă — cealaltă ureche era aproape surdă.

— Yep, auzi pe cineva spunînd, bine ai venit înapoi la New York, bătrîne zurbagiu.

— Cine-i acolo ?

— Piper. Cine vrei să fie ?

— Ce mai faci ?

— N-are importanță ce fac eu — ce faci *tu* ?

— Foarte bine.

— Ascultă, Yep, știi bine că ai prieteni aici, la „Lumea în acțiune", deși protestezi mereu, dar trebuie să fii mai înțelegător. Nu-ți putem plăti cinsprezece mii de dolari pentru *La început.* Ne place, vrem s-o dăm în emisie cealaltă duminică, dar pur și simplu nu putem plăti *nimănui* asemenea sumă. Știi că la noi onorariul maxim este trei mii pentru toată lumea în afară de tine, iar pentru tine șase, așa că de ce insiști să ți se dea cincisprezece ?

— Fiindcă valorează cincisprezece.

— Nu spun că n-ar valora. Spun că nu putem plăti cincisprezece. Nici o televiziune nu poate. Ia și de astă-dată șase, Yep.

— Nu.

— Atunci cît vrei ?

— Cincisprezece.

— Nu putem plăti atît.

— Cît puteți plăti ?

— Șase.

— Nimic de făcut.

— E o piesă minunată, Yep, și parcă e făcută anume pentru „Lumea în acțiune". Acceptă șapte și fă un hatîr vechilor tăi prieteni.

— Îi cunosc perfect pe vechii mei prieteni, fiindcă am memorie. Acum trei ani cînd aș fi putut scăpa din ghearele fiscului și am scris vechi-

lor mei prieteni spunîndu-le că le ofer la emisiunea „Lumea în acțiune" șase piese noi în termen de doi ani pentru douăzeci și cincii de mii — ceea ce revine la vreo patru mii fiecare — și le explicam cît de importantă era tranzacția asta pentru mine, n-am primit nici măcar un răspuns. Peste un an, cînd am trimis vechilor mei prieteni trei piese noi, spunînd că puteți face cum vreți, să luați una sau pe toate, cu trei mii fiecare fiindcă aveam nevoie de bani, n-am primit un cuvînt de la cineva șase luni de zile, după care mi-au fost înapoiate toate trei, cu o notă scrisă de o secretară. Acum vreo opt, nouă zile mi-ai telefonat cerîndu-mi să scriu o piesă. Mi-ai spus că-ți trebuie urgent. Am scris-o, ai primit-o urgent și nu vreau pentru ea în nici un caz șase ori șapte mii de dolari.

— Foarte bine, Yep. Opt! Dar ăsta-i maximul la cît pot merge. Atît e tot ce pot cheltui într-o săptămînă. Hai, fii de acord, cădem la învoială și ne apucăm de lucru.

— Nu mă învoiesc.

— Cît vrei ?

— Vreau cincisprezece. Am scris-o în termenul cerut. A trebuit să cumpănesc rolurile, să dau indicații de regie, s-o povestesc — asta-i muncă multă — pur și simplu *muncă*. Nu pun la socoteală ceea ce n-are preț, ce nu poate fi cumpărat, ce nu poate fi comandat ca o marfă din comerț — nu socotesc scrisul în sine. Nu vreau să mă tîrguiesc și vreau să fiu înțelegător, așa că voi face un compromis, chiar unul mare, dar trebuie să te hotărăști pe loc. Primesc zece.

— Va trebui să vorbesc cu asociații mei.

— Nu facem tîrgul.

— Știi bine, Yep, că n-o poți vinde nicăieri în altă parte. Și dacă ai putea, mă îndoiesc că ar vrea cineva să-ți plătească mai mult de două mii. Știi asta.

— Chiar de-i așa, tîrgul îl facem acum la telefon — zece mii — ori nimic.

— De acord. S-a făcut. Poți să fii aici mîine dimineață la zece ?

— Voi fi acolo. Și acum, ce facem cu poprirea fiscului ? Mai este încă în vigoare după trei ani ?

— S-a întîmplat să discut problema chiar înainte de a-ți telefona și am avut o consultație cu contenciosul nostru. Părerea lor este că poprirea *nu* mai este în vigoare. Asta înseamnă că imediat după reprezentație îți putem plăti cei zece mii.

— Nu vreau banii. Vreau să-i trimiți direct fiscului.

— Cît să trimit ? Două mii ?

— Toată suma. Trebuie să-mi plătesc impozitele, asta-i tot.

— Cum vrei, Yep. Într-un fel oarecare reușim noi să scăpăm de fisc.

— Cum ?

— O să ne gîndim la ceva.

— De pildă, să-mi ceri să-ți scriu ceva. Să mă plătești pentru ce-am scris — și apoi să trimiți banii fiscului. Iată cum putem scăpa de el.

— O să ne gîndim la ceva. Ne vedem mîine dimineață la zece.

— Bine.

— Şi acum, Yep, totu-i în ordine. Mă bucur că te-ai întors în oraş — cu toate ciondănelile noastre. Mă bucur că vei fi din nou în program.

— Mulţumesc.

Închise telefonul şi trecu în cafe-barul ce se afla chiar alături. Acolo, vreo opt-nouă consumatori se uitau la televizor.

— Whisky cu gheaţă, un strop de lămîie şi apă. Cine a cîştigat meciul ?

— Iar Yankeii.

Sorbi din whisky gîndindu-se : Lui Van n-are să-i placă asta.

5

Dădu pe gît restul băuturii şi ieşi în hol. Îl găsi pe Bert stînd de vorbă cu omuleţul rotofei de la standul de ziare, reviste, ţigări, ţigări de foi, dropsuri, aspirină, apă minerală, lame de ras, păpuşi, cutii cu bomboane de ciocolată.

— Nu mai pot bea, spunea acela.

— Ba eu pot, zicea Bert. Apă. Asta-i tot ce-mi pot permite. Dumnealui este domnul Acres. Sînt zece ani de cînd ţine standul de ziare.

— Ce le place mai mult clienţilor din hotel, domnule Acres ?

— Revistele de scandal. Mai înainte erau cele de cinema, dar acum sînt căutate revistele astea noi care spun totul despre viaţa amoroasă a celebrităţilor.

— Da, marfa asta trebuie să fie grozav de interesantă.

O luă prin holul cel lung spre strada Cincizeci-şi-şapte. Le văzu pe cele două surori, stenografe, aşezate la două măsuţe sub o boltă scundă, amîndouă bătînd repede la maşină. Ce băteau oare ? Scrisori ? Referate ? Liste ? O piesă de teatru ? Un roman ?

Hotelul avea acum portar în uniformă violetă cu garnituri roşii.

— Un taxi ?

— Nu, mă duc numai pînă la Automat.

— Cînd aţi sosit ?

— Astăzi dimineaţă.

— Mai staţi un timp ?

— S-ar putea.

— Vă ocupaţi de spectacole ?

— Sînt scriitor.

— N-aş vrea să fiu cumva indiscret — cum vă numiţi ?

— Yep Muscat.

— *Dumneavoastră* sînteţi Yep Muscat ? Pe mine mă cheamă Dana. Stanley Dana. Mi-au spus că aţi stat la hotelul nostru demult, dar nu mi-am închipuit c-am să vă văd ieşind de aici. Fiul meu cel mai mare este pianist — *concertist,* dar acum lucrează cu orchestra N.B.C. ca să cîştige un ban. Băiatul cel mijlociu este într-o mare întreprindere de investiţii din Wall Street. Dar cel care se va entuziasma cînd va auzi că v-am întîlnit va fi mezinul meu. Este scriitor. Adică, vreau să spun că *vrea* să devină scriitor. Şi vreţi să vă spun ceva ? Sînteţi autorul lui preferat.

Mai stătu puţin de vorbă cu Stanley Dana, apoi o luă pe stradă şi ajunse îndată la Automat,

unde se instală, mîncă plăcintă cu carne și bău cafea. Apoi rămase așa, observînd oamenii din jur.

De-a lungul anilor nu păreau să se fi schimbat. Tot același rus greoi, lent în mișcări, cu barba neagră pătată cu cafeniu în jurul gurii, din cauza țigărilor. Îl însoțea același tînăr nervos, subțire și respectuos, ce-i aducea celui mai vîrstnic mîncare și băutură. Împreună cu cei doi erau aceleași două femei, cea mai tînără și mai drăguță, atentă și cu voce dulce, iar cealaltă, destul de vîrstnică și urîtă, dar bine dispusă și zîmbitoare. Nu venise niciodată la Automat fără să nu-i găsească și pe ei acolo. Nu erau chiar aceiași de fiecare dată. Totuși, erau mereu patru și vorbeau aceeași limbă străină, ca și cum s-ar fi aflat în cafeneaua lor favorită din St. Petersburg, Varșovia, Budapesta, Berlin sau Paris. Îi făcea aceeași plăcere să-i vadă.

Mai era apoi aceeași negresă elegantă ce sta singură bînd o ceașcă de ceai.

Se mai afla și același grăsan ce mînca același fel ce nu îngrașă, cum ar fi brînza de vaci.

În sfîrșit, părăsi localul și porni pe Bulevardul Șase spre parc. Și în Parcul Central toate erau întocmai așa cum le lăsase: lespezile din piatră de Manhattan, copacii, iarba, oamenii, copiii în cărucioare. După plimbare se urcă în camera lui și se întinse pe pat, căci sosește clipa, mai devreme ori mai tîrziu, în după-amiaza lumii, cînd un om nu dorește altceva decît să se întindă pe pat și să închidă ochii.

Telefonul îl trezi tocmai cînd ajunsese în acea fază a somnului cînd frămîntata minte își găsește tihna.

— M-am gîndit c-ai putea veni mai devreme dacă n-ai nimic de făcut, și să cinezi la noi în loc să ne faci o simplă vizită. Nu ți-ar face plăcere ?

— Sigur că da. La ce oră ?

— Acum.

— Van e acasă ?

— Nu, dar vine curînd. Ce s-a întîmplat cu Dodgerii ? Dacă nu încep să cîștige cît mai repede, or să-l înnebunească pe bietul băiat.

— Este echipa cea mai bună. Foarte curînd or să înceapă să cîștige.

— Hai, vino fără întîrziere. Dacă sosești înaintea lui Van, va fi o surpriză grozavă pentru el.

— O iau la picior chiar acum.

— Pentru Dumnezeu ! Ia un taxi.

— Nu. Am nevoie de mișcare. În orice caz, nu-mi va lua mult mai mult timp. Vin îndată.

Se sculă, se întinse, își stropi fața cu apă rece, își aranjă hainele și părăsi camera.

6

Merse la început încet, dar curînd iuți pasul. „Ritmul meu dintotdeauna. Ca la San Francisco."

Zîmbi cînd îl văzu pe Winchell apărînd pe lîngă colțul de la St. Moritz. *Probabil* că zîmbise, deoarece și Winchell zîmbea. Schițară amîndoi cîte un salut fără a se opri. Respectase întotdeauna pe cei ce umblă pe jos. Nu oprise niciodată pe cineva din mers. Dacă un trecător îl oprea, se oprea întotdeauna, dar numai pentru un moment. Winchell

mai îmbătrînise puţin, dar era încă vioi, se mişca tot ca un tînăr foarte ocupat. Nu va realiza probabil niciodată ceva de *valoare*, dar ceea ce făcuse *pînă acum* era totuşi mai bun decît orice realizase ori va realiza vreodată altcineva din aceeaşi categorie.

Merse pe Madison în loc s-o ia pe Park Avenue, căci era mai interesant. După opt ori nouă cvartale, o luă spre Park Avenue şi, după încă vreo două blocuri, ajunse la locuinţa lor şi urcă cu liftul pînă la etajul trei.

Cînd apăsă butonul soneriei, o auzi pe Rosey strigînd şi alergînd la uşă şi iat-o din nou — fiica lui, o fetiţă brunetă, cu gura şi ochii mari, şi nasul mic al mamei. Rosey i se aruncă în braţe şi-l strînse din toate puterile.

— Tăticule !

— Rosey !

Se afla acolo în hol şi mama fetiţei, Laura, iar alături de ea, femeia cu care vorbise la telefon, Jenny MacDougal.

Lăsă fetiţa jos şi o îmbrăţişă pe Laura. Ea îl prezentă femeii, care spuse :

— Van şi Rosey mi-au vorbit atît de mult despre dumneavoastră încît nu mai sînteţi un străin pentru mine.

— Văd că Rosey arată foarte bine.

— Arată bine, nu-i aşa ? zise Laura. Ştii, trebuie să-i mulţumim lui Jenny pentru asta.

— Mulţumesc, domnişoară MacDougal.

— Îmi sînt dragi amîndoi, zise ea, şi îmi place să-mi închipui că şi ei ţin la mine puţin.

— Ce-ar fi să bem ceva ? spuse Laura.

— Desigur. Un cocteil Martini foarte sec, dacă ai ce trebuie.

— Bineînţeles că am. Şi eu vreau unul.

Jenny MacDougal aduse sticlele, gheaţa, shaker-ul, paharele, şi Laura îl invită să facă amestecul.

Pregăti de-ajuns pentru patru ori cinci persoane, turnă pentru trei, dar domnişoara MacDougal spuse că nu bea decît cafea.

— Cred că beau cîte o ceaşcă de Ness cam la fiecare jumătate de oră. Totuşi nu mă enervează, ci mă linişteşte.

Laura îi arătă apartamentul. Era al mătuşii ei Elsa, care se afla în Europa. Elsa îl închiriase Laurei şi copiilor pe mai nimic, dar mobila veche a Elsei era toată acoperită şi copiii dormeau pe paturi de campanie în camera de zi. Era o locuinţă foarte bună, dar nici nu se compara cu casa cea nouă în care îi instalase pe vremea divorţului — casa în stil de fermă, pe o colină din San Francisco, cu vedere spre Golden Gate — şi pe care o părăsiseră acum trei luni pentru ca Laura să poată juca un rol într-o piesă la New York.

Yep tocmai pregătea al doilea rînd de Martini, cînd se auzi soneria de la uşă şi Laura îi spuse :

— Uite că a venit şi băiatul tău, împreună cu vechea mea prietenă Kitty Delmonico.

Băiatul le auzise probabil vocile, căci strigă un bun venit înainte de a se deschide uşa. Yep deschise, o întîmpină pe Kitty cu o scurtă îmbrăţişare, apoi îşi sărută băiatul pe creştet.

Îi turnă şi lui Kitty un pahar. Se aşezară şi stătură de vorbă, apoi Kitty plecă fiindcă era invitată la masă în altă parte.

El și Van discutară despre campionatul de baseball, pe cînd Rosey și Laura puneau masa împreună cu Jenny ; apoi băiatul îl întreabă :

— Sper că stai mai mult ?

— Și eu sper. Am cîteva afaceri mărunte de aranjat, în orice caz.

— Îți merg destul de bine treburile ?

— Da, merg.

— *Serios*, tăticule ? Acum poți vorbi cu mine, știi, nu ca anul trecut. Am împlinit doisprezece ani și înțeleg mai bine lucrurile. Te necăjesc tare cei de la fisc ?

— Nu. Își fac doar meseria, asta-i tot.

— Cît le datorezi *acum ?*

— Nu prea mult, și peste cîteva zile am să le pot trimite o porție destul de grasă.

— Mă bucur. Știi, nu credeam c-o să-mi placă New Yorkul, dar văd că după trei luni îmi place chiar destul de mult.

— Te-ai *născut* în New York — acum doisprezece ani și patru zile. Am să-ți fac un cadou de aniversare, bineînțeles.

— Nu-mi trebuie cadou, tăticule.

— Îți găsesc eu ceva care *într-adevăr* îți trebuie. Aflăm noi ce, într-o zi, două.

— Nu vreau să-ți zvîrli banii pe cadouri.

— Bine, bine, lasă.

La cină se servi pulpă friptă de miel cu cartofi, salată verde, vin roșu, înghețată și cafea.

La șapte și jumătate, Laura plecă să ia un taxi ca să nu întîrzie la teatru, unde avea avanpremieră, iar el cu băiatul și fetița trecură în biroul cel mic de lîngă sufragerie și acolo priviră la televizor. Jenny MacDougal veni și ea după ce termină de trebăluit în bucătărie și se apucă de împletit. Rosey își scoase și ea lucrul și începu să împletească, urmărind programul ei favorit — ceva despre un indian și fiul lui adoptiv.

La ora nouă, Yep își îmbrățișă fata, apoi băiatul, ca să se ducă amîndoi la culcare ca de obicei, iar el o porni îndărăt spre hotel.

„Copiii sînt bine. Mama lor e bine. Totul e bine."

Totuși, în timp ce mergea, îl cuprinse un simțămînt de nereușită și zădărnicie.

Se gîndi că ar face bine să se ducă la Oak Room în Plaza, să se așeze la o masă și să bea ceva, dar cînd ajunse acolo, bău repede la bar doar un singur pahar și ieși. Pur și simplu, nu putea să stea și să bea.

În stradă, iar nu știu încotro s-o ia. Cine oare n-o fi încă în pat la ora nouă ?

La recepția hotelului i se înmînă un mesaj telefonic. „A telefonat Zak. Chemați-l vă rog la Plaza."

Într-o călduroasă lună august din 1935, abia întors la Great Northern, după prima lui călătorie în Europa, în timp ce își desfăcea geamantanul într-o odăiță de la etajul cinci, auzise pe cineva cîntînd *La Donna è Mobile*. Se dusese la fereastră ridicînd-o, ascultase, și aplecîndu-se afară, strigase : „Zak ?". Cîntecul se oprise, o fereastră a unei camere din cealaltă parte a curții se deschise, și Zak, aplecîndu-se în afară, strigase : „Tu ești, Năsosule ? Urc imediat."

Iar acum, după douăzeci de ani, Zak se afla la Plaza. Dădu telefon din hol la hotel.

— Sînt la bar, Zak. Vino aici.

În mai puţin de zece minute, Zak năvăli în bar. Era un om scund, luxos îmbrăcat, cu o servietă în care avea cîteva pietre. Pietrele conţineau uraniu, pretindea el. Jean Valjean Uranium Corporation era una din cele mai mari societăţi din Utah — ba poate chiar din lume. Birourile societăţii se aflau în oraşul Salt Lake. Zak tocmai fusese cu avionul la Washington ca să aranjeze cîteva probleme ale societăţii. Mai avea cîteva mici chestiuni de rezolvat la New York, după care va pleca cu avionul înapoi la Salt Lake şi de acolo, cu maşina, la terenurile şi minele lui.

Ca pe vremuri, nu bea şi nu fuma.

— Foarte curînd voi ajunge un mare bogătaş, zise Zak, şi ţine minte un lucru, Năsosule : iei şi tu partea ta.

Zak era unul dintre ultimii zece, unsprezece oameni care-i mai spuneau aşa cum fusese poreclit în copilărie.

— N-are rost să-mi dai o parte.

— Ba are. Cînd capăt partea mea, o capeţi şi tu pe a ta.

— Am făcut avere cu scrisul, dar nu ţi-am dat niciodată ceva din ea.

— Nu ne vorbeam, de asta, spuse Zak. A fost vina mea. Nu m-am gîndit, totuşi, că te-ar putea supăra. Am dat în judecată *revista,* nu pe *tine.*

— Nu era vorba de tine în povestire, Zak.

— Atunci despre cine era vorba ?

— Un scriitor nu scrie decît despre el însuşi. Ce-ar fi să dăm asta uitării ?

— De acord. Începem să îmbătrînim. De acum înainte să facem mai bine tot ce putem pentru copiii noştri.

— Sînt cu totul de părerea ta, Zak. N-am mulţi — numai doi — totuşi sînt cu totul de părerea ta.

— Eu n-am nici unul, spuse Zak, dar soţia mea are doi băieţi mari din prima căsătorie, amîndoi căsătoriţi, amîndoi cu copii. Poate că-i acelaşi lucru.

— Poate. Nu vrei să ne plimbăm pe Broadway, cum obişnuiam pe vremuri ?

— Desigur.

V

Merseră pe Broadway pînă la strada Patruzeci-şi-doi.

Zak vorbea fără încetare, ca şi cum ar fi vrut să compenseze cei douăzeci de ani în care nu-şi vorbiseră.

— Noi doi am fost singurii băieţi din cartier care am părăsit Fresno şi am venit la New York. Toţi prietenii noştri ne-au socotit nebuni, dar uită-te acuma la ei, şi uită-te la noi. N-am ajuns să cînt la operă, aşa cum am crezut întotdeauna, dar am *încercat.* Încă mai am o voce destul de bună, dar ştiu că nu voi *cînta* niciodată. N-am reuşit, dar cel puţin n-am rămas acasă să mă îndop cu plăcintele mamei. Biata mamă, îşi tot făcea griji cu mine. Pur şi simplu nu puteam să rămîn mult într-o slujbă. Mă plictisea, asta-i. N-am fost croit să fiu slujbaş. Nici pentru uraniu, dealtfel, dar am impresia că toată chestia asta cu viaţa nu-i decît un şir de compromisuri. N-am dorit altceva decît să am o familie. Prima mea soţie era prea ocupată

ca să aibă copii, dar nu destul de ocupată ca să nu se încurce cu oricine credea ea că ar putea-o ajuta să facă carieră. Venise din New Mexico la New York să facă teatru ; era o mexicană drăguţă — Juanita Sanchez. De ce or fi vrînd atîtea fete frumoase să se facă actriţe ? Am iubit-o pe fata aceea. Mi-am pierdut ore, zile, ani încercînd s-o conving, s-o fac să înţeleagă că dacă m-ar iubi, dacă ar vrea *să fie* soţia mea, dacă ar întemeia cu mine o familie, ar cunoaşte adevărata fericire — dar nu, ea trebuia să ajungă actriţă. Aşa că acum este o actriţă celebră în New York.

— Într-adevăr ?

— Eu aşa aş spune. În orice caz, este o actriţă. N-a vrut să aibă familie, aşa că acum are un băiat care nu-şi cunoaşte tatăl. După divorţ — ea l-a intentat, nu eu — a continuat să-mi scrie la San Francisco, aşa că am trecut s-o văd la New York cînd eram în armată, acum zece sau unsprezece ani. Mai bine nu m-aş fi dus. M-a întors pe dos. Încă o mai iubeam. Şi băieţelul mi-a sfîşiat inima. Ar fi *trebuit* să fie al meu, dar *nu era*, asta-i ! Noroc că m-am îmbarcat cîteva zile mai tîrziu. M-aş fi căsătorit din nou cu ea, căci era aşa de nefericită şi băieţelul atît de neajutorat. Lumea e plină de asemenea mame, dealtfel şi de asemenea taţi, cine or fi ei. Şi de băieţei şi fetiţe ca acela, Dumnezeu să-i apere. Mai mult ca orice, după cîntat, mi-am dorit o familie, ori poate chiar *înaintea* cîntatului. Credeam atunci că dacă ajungeam un mare cîntăreţ, aş fi avut mai multe şanse, fiind aşa de scund şi plin doar de sănătate şi muşchi, şi nimic altceva. Ei, dacă cu prima soţie a fost un eşec, cu a doua a fost şi mai rău.

— Cred că am auzit ceva despre căsătoria *asta*.

— Doi ani infernali. M-am dus cu avionul la Mexico, am obţinut eu divorţul, şi am să-ţi spun şi de ce. Într-o noapte era cît pe ce s-o sugrum. Să nu-mi spui că o femeie urîtă nu poate fi o tîrfă la fel ca una drăguţă. Mai întîi, m-a scos din sărite bătîndu-şi joc de vocea mea, de lecţiile mele de canto, de slujba mea — făceam lăzi pentru E. Y. Foley. Singurul lucru la care mă pricepeam şi era destul de bine plătit era făcutul lăzilor. Rîdea cu rîsul acela infam pe care îl au pentru soţi femeile proaste. Rîdea cu ură — o ură josnică. Am suportat fiindcă speram că îşi va reveni şi apoi vom avea cîţiva plozi. Într-o seară, Foley mi-a cerut să rămîn la lucru mai tîrziu ca de obicei. Avea un transport de struguri roşii de Malaga pe care voia să-l încarce pînă la miezul nopţii în ultimul camion frigorific, iar eu i-am răspuns că bineînţeles rămîn la lucru pînă ce va fi încărcat camionul. N-am istorisit asta nimănui pînă acum. Cum aş fi putut ? Toată lumea crede, şi mai ales părinţii ei, că eşecul celei de a doua căsătorii este din vina mea. In noaptea aceea, după ce am isprăvit lucrul, m-am oprit în drum spre casă la Auggie de pe bulevardul Ventura, pentru un sandviş cu şuncă şi un pahar de lapte. Vizavi de mesele de mîncare e barul, plin de golani ce flecăresc. Ce ziceţi de Annie Uşurica din bulevardul Calaveras ? Hohot de rîs. Şi cît de trivial ! Ce ziceţi de Mary Cracoşa din strada Mono ? Ce ziceţi de Dovey Aiurita din Maplewood ? Mi-e gura plină de şuncă şi pîine, care s-au prefăcut în cenuşă. Nu pot mesteca. *Dovey Aiurita din Maplewood ?* Pe nevastă-mea o cheamă Dovey. Locuiesc în Maplewood. Ce ziceţi

de Dovey Aiurita, institutoarea? Nevastă-mea predă la şcoală. Nu cunosc pe nici unul dintre palavragii. Nu-s decît nişte golani din oraş, şi atît. Mă scol şi-o şterg iute din speluncă, căci mi-e teamă că, dacă mai rămîn, fac moarte de om. Mă sui în Chevroletul care m-a costat o sută cincizeci de dolari, şi pornesc la drum. Mă duc acasă, o scol din pat şi-i pun mîna în gît. Ea ştie de ce. Plînge şi se roagă, aşa că mă opresc. Mă sui iar în maşină şi merg toată noaptea spre Los Angeles. A doua zi iau avionul spre Mexico. Nu mi-am dorit altceva pe lume decît o soţie şi copii. Apoi am aşteptat multă vreme — şase ani — pînă m-am căsătorit cu Margaret. E cam de-o vîrstă cu mine, are doi băieţi mari. Aşa că n-am ajuns să cînt la operă şi n-am găsit o fată care să-mi facă copii, dar am făcut şi eu ce-am putut. N-am rămas acasă să mănînc plăcintele mamei.

Merseră pe strada Patruzeci-şi-doi pînă la bulevardul Cinci şi apoi pînă la Plaza.

— Ce-ar fi să luăm micul dejun mîine dimineaţă împreună? zise Zak.

— Bine, dă-mi un telefon cînd te trezeşti.

— E prea devreme. Îţi telefonez pe la opt.

— Bine.

— Să ştii că-s foarte bucuros că te-am căutat azi după-amiază, spuse Zak. Nici măcar nu ştiam că eşti la New York, dar de cîte ori vin aici, telefonez la Great Northern şi întreb de tine. În amintirea zilelor de altădată, probabil. Ei, uite că de data asta erai acolo.

— Sînt bucuros că ai telefonat.

Se întoarse la hotel. Avea o chemare telefonică, de la Laura. Făcu numărul şi ea spuse:

— Sînt în localul acela mic, vizavi de teatru. Nu m-ai întrebat încă nimic de copii, aşa că am telefonat în caz că ai vrea să ne întîlnim şi să stăm de vorbă despre ei.

— Arată foarte bine.

— Chiar *sînt*, bineînţeles, dar m-am gîndit că poate ai vrea să ştii ce au mai făcut şi multe altele, dacă nu-i prea tîrziu. Poţi să vii aici, ori să vin eu acolo.

— Cum vrei.

— Vin eu la tine, dacă n-ai nimic împotrivă.

Yep se urcă în camera lui şi se apucă să întocmească o listă cu treburile pe care le avea de făcut a doua zi dimineaţă. Era o listă lungă.

Încă mai lucra la ea, cînd Laura îi telefonă din hol.

Cînd văzu încăperea, spuse:

— E drăguţ aici — *chiar* drăguţ.

— Da, desigur.

Ea tăcu un moment, apoi rosti foarte încet:

— E sfîşietor. Nu pot suporta să te văd în asemenea loc. E o ruşine.

— Dacă îţi faci sînge rău pentru mine, linişteşte-te. Ce te-a apucat, plîngi?

Plîngea într-adevăr, cu amărăciune.

— Haide, zise el, ce este?

— Mă simt nefericită să te văd aici, în asemenea loc.

— Spune adevărul. Facem economie de timp. Care-i pricina?

— Pricina eşti *tu*. Nu mai sîntem căsătoriţi. Eu nu mai însemn nimic pentru tine şi tu nu mai însemni nimic pentru mine; dar *avem* un băiat şi o fată şi m-am săturat pînă peste cap să-i aud

pe toți vorbind despre tine ca și cum ai fi murit ori ți-ai fi pierdut mințile. Despre tatăl copiilor mei nu mai aud vorbindu-se decît cu formule politicoase, nu așa cum eram obișnuită să aud înainte de a ne căsători.

— Vrei să termini cu asta ? Spune mai bine care-i necazul.

— Necazul ești *tu*. Restul e perfect.

— Cred și eu că e.

— Ba chiar *e*.

— Foarte bine atunci. Bucură-te.

— Cum să mă pot bucura de *ceva* cînd tu trebuie să stai într-un asemenea loc ?

— Am stat aici acum douăzeci de ani. Sînt iar aici, pentru că atîta îmi pot permite.

— Dar ce-au să creadă oamenii cînd ai să le spui unde stai ?

— Nu-mi pasă de ce cred.

— Au să creadă că ești sărac, și nu trebuie să lași pe nimeni să afle asta. E o adevărată sinucidere să dezvălui oamenilor așa ceva. Trebuie să te muți mîine dimineață la Hampshire House.

— Hai, lasă. Te duc la El Morocco și ai să te simți mai bine.

— Am putea merge acolo *într-adevăr ?*

— Sigur că putem. Putem merge oriunde. Putem chiar bea șampanie în Sala Șampaniei, și după ce ai să te simți mai bine, ai să-mi poți spune ce te roade cu adevărat.

— Îți spun acuma, dar promite-mi că tot ai să mă duci acolo.

— Am și pornit.

— Sînt peste măsură de îngrozită. Vreau să spun că timpul trece și eu nu ajung la nimic — și

asta *repede !* Piesa în care joc nu-i o piesă. Îmbătrînesc și-s disperată. Apoi, cînd te mai văd și pe tine într-un loc ca acesta — vezi, cred că s-a umplut paharul.

— Nu te mai gîndi la asemenea lucruri. Îți merge foarte bine și mie îmi merge exact așa cum vreau.

Totuși, se grăbiră să iasă din cameră.

8

Portarul de la El Morocco o salută spunîndu-i pe nume. Oberul i se adresă cu dragă Laura, și ea îi spuse Charles. Chelnerul se bucură c-o vede. Cei de la mesele vecine o salutară și-i făcură semne.

— Nu-i nevoie să comandăm șampanie, zise ea, dar dacă ne hotărîm și tu n-ai destui bani la tine, pot semna eu nota de plată.

— Plătesc cu bani. Dealtfel, mai mult eu am s-o beau.

— Nu-i așa că-ți place aici ? Vreau să spun, în New York.

— Știu și eu ? Vin aici de pe vremea cînd tu abia te născuseși.

— Cînd te gîndești că erai un băiat de șaptesprezece ani, în California, și eu de-abia mă născusem aici, în New York. Despărțiți de trei mii de mile. Cine și-ar fi putut închipui că într-o zi vom avea un băiat și-o fată ?

— Nimeni.

Chemă chelnerul.

— O sticlă de şampanie. Şi te rog, scoate dopul înainte de-a o aduce la masă. Nu pot suporta zgomotul.

După cîteva minute, chelnerul aduse bateria de argint cu o sticlă mare în ea.

Ciocniră paharele şi gustară.

— Cum te simţi *acum?* întrebă el.

— Perfect.

— Sala asta şi şampania, nu-i aşa ?

— Da. Cred că-i tot ce-mi place.

— Strălucire şi vin.

— Oh, da.

— Poate ai dreptate.

— *Sigur* că am. Am încercat şi alte lucruri. Nu mi se potrivesc, şi gata. Îmi plac luminile de aici. Îmi plac oamenii. Îmi place să vorbesc ca acum. Uşor, chiar *fantezist*.

— Poate ai dreptate. Dar e costisitor.

— Şi lucrurile ieftine sînt costisitoare, dar n-au haz deloc.

— Mai cer şi timp.

— Şi să stai să te *gîndeşti,* singură, văzînd toate foarte realist şi trist, îţi cere de asemenea timp. La ce bun ? Eu nu pot suporta.

— Poate ai dreptate.

— Urăsc realitatea. Dar şi clipa de faţă este reală. Tot aşa de reală ca suferinţa şi singurătatea.

— Poate. Acum nici eu n-am nimic contra. Îmi place, dar nu-i pentru mine.

— Ţie îţi place ca viaţa să fie grea.

— *Este* grea.

— Vrei să fie şi mai grea ?

— Nu-i vorba de ce *vreau.* E vorba că este aşa.

— Nu-mi place.

— Ştiu. Vorbeşte-mi despre copii.

— Sînt admirabili.

— În *realitate?*

— Amîndoi sînt ca nişte *minuni.* Toată lumea spune aşa. Sigur că sînt copii adevăraţi, dar sînt şi nişte minuni.

— Poate ai dreptate, dar nu uita că sînt şi nişte copii foarte obişnuiţi.

— *Copiii mei,* nu. Sînt făcuţi din spumă.

— Da, desigur.

— Sînt numai rîs şi veselie.

— Sigur. Cît timp are să lipsească Elsa ?

— Un an, sau poate se întoarce mîine. Nu ştiu.

— Şi atunci ce faci ?

— Nu ştiu.

— În San Francisco există o casă frumoasă. La ce sluješte *acum?*

— Nu ştiu.

— Şi nu vrei să stai să asculţi pe cineva care *ştie?*

— Cine, de pildă ?

— Eu, pentru că *ştiu* că-i o casă mare, nouă, spaţioasă, plină de lucrurile care le sînt dragi. Ştiu că nicăieri în altă parte nu s-au simţit ca acasă.

— Tu ştii ce ştii, şi eu ştiu ce ştiu, şi ştiu că acolo nu mă simt acasă.

— Sau oriunde în altă parte — dacă stai mai *mult*. Nu-i aşa ?

— Ce-ai vrea să-ţi spun ? Eu să rămîn la New York, iar tu să iei copiii şi să-i duci înapoi la San Francisco ?

— Nu vreau să spui ceva ce m-ar privi pe *mine* ori pe *ei*. Acum sînt aici, aşa că poţi spune ce vrei *tu însăţi*.

— Pentru moment vreau să rămîn la New York.

— Bine.

— Nu-mi *displace* casa din San Francisco. E o casă frumoasă. Van are aproape un adevărat apartament, el singur. Rosey un hol mare şi un dormitor, deşi împarte baia cu mine, aşa cum cred că şi *trebuie*. Poate pricina este că-mi displace toată regiunea aceea.

— Aşa că acum casa stă goală. Mă duc acolo, mă plimb peste tot şi mă întorc în apartamentul meu.

— Nimeni nu te împiedică să te muţi în ea.

— Casa este a copiilor. Am cumpărat-o, plătesc pentru ea, ca să aibă ei un cămin.

— Vreau să-mi încerc norocul.

— Ştiu.

— Ce-ai vrea să fac ? Doar să *stau* acolo, în San Francisco ?

— Să stai, să te plimbi. Aş vrea să te ocupi de toate lucrurile mărunte care-ţi plac, aşa cum ai făcut totdeauna, dar *tu* mi-ai telefonat întrebîndu-mă dacă n-ar fi mai bine să vorbim despre copii. Asta şi fac acum.

— Sînt minunaţi.

— Cred că am discutat totul.

— Acum te-ai *supărat ?*

— Nu, *nu* m-am supărat.

— Mă rog, dacă vrei să te superi, n-ai decît.

— Ştii bine că-i mult de cînd am încetat să mă mai supăr.

— Habar n-am despre ce vorbeşti.

— Fără îndoială.

Îi umplu paharul, apoi şi pe al lui.

— Nenorocirea a fost că ai vrut să fiu doar micuţa ta soţie.

— Aşa s-ar părea.

— Ei, n-am fost — pentru că *nu puteam* fi.

— Aşa că acum ai obţinut un rol într-o piesă pe Broadway. După ce timp de trei ani de zile ai tot venit la New York, cînd singură, cînd cu copiii, în sfîrşit ai prins ocazia cea mare.

— Te rog, nu fi răutăcios. Ţi-am spus doar că rolul e foarte mic şi că piesa-i ordinară.

— Aşa că acum copiii dorm ca nişte ţigani în camera de lucru din casa altcuiva.

— Casa *mătuşii* mele. A fost cît se poate de prietenoasă cu mine şi cu copiii.

— Toată lumea îţi arată prietenie. Ai *nevoie* de multă prietenie. Lui Van nu-i place să stea la New York, aşa că Kitty Delmonico vine cu avionul la New York şi-l duce la toate meciurile campionatului de baseball, şi lui Van nu-i mai este aşa de urît la New York. Altcineva îi arată prietenie lui Rosey, şi nici *ei* nu-i mai este aşa de urît la New York.

— Nu poţi lua copiii înapoi la San Francisco.

— Bineînţeles că nu, fiindcă doresc ca întotdeauna copiii să rămînă cu mama lor.

— Ah, ce nobil ! Cîţi bani ne-ai trimis în ultimele trei luni ?

— Nu prea mulţi, dar nu uita că am de achitat o mulţime de datorii, în care intră ratele la casă, o droaie de note de plată nebuneşti ce s-au adunat de la magazine în timpul divorţului, im-

pozitele şi restanţele, şi intră şi notele de plată ale doctorilor şi dentiştilor pentru tine şi copii.

— Vei fi iar bogat, cît ai bate din palme. *Poţi* fi bogat şi mîine, dacă *vrei.*

— Dacă ai terminat, îţi aduc un taxi. Vreau să mă duc acasă pe jos.

— O, nu. De-abia am venit. E aşa de plăcut aici.

— Nu-mi pot permite încă o sticlă.

— Semnez eu.

— Şi cînd au să-ţi trimită nota de plată, cum ai să plăteşti ?

— Nu se grăbesc niciodată.

— Mulţumesc, nu.

— Parcă ar mai fi puţin în sticlă ?

— Mai este puţin.

— Şi rămînem prieteni, fără ceartă, fără probleme, fără supărare, fără toate celelalte lucruri neplăcute ?

— Bine.

— Ce-ai mai făcut ?

— Am scris, bineînţeles. Cartea pe care abia am terminat-o cred că are multe şanse să apară într-una din revistele mari. Oricum, am trimis-o şi unui editor.

— Sînt sigură că are s-o accepte. Cu cine te-ai mai întîlnit ?

— Cu diferiţi oameni, cîte o singură dată, pentru că fiecare are de spus cîte o poveste lungă şi nenorocită, iar eu nu-i pot ajuta cu nimic. Şi toate poveştile sînt la fel. Dar *tu,* cu cine te-ai mai întîlnit ?

— A, cu cine mă văd de obicei. Ies ca să mă mai amuz. Am fost teribil de ocupată. Ca să pui

la punct o piesă pentru Broadway, se cere timp mult şi energie. Sînt aşa de istovită la sfîrşitul zilei, că nu mai pot decît să iau un taxi, să mă întorc acasă şi să mă trîntesc în pat. În viaţa mea n-am muncit atît de greu.

— Piesa nu-i bună ?

— Sub orice nivel, dar asta nu înseamnă că nu poate fi un succes. După cîte ştim noi, tocmai din cauza asta ar putea fi un succes.

Cînd nu mai rămase nimic în sticlă, se sculară şi părăsiră localul.

O ajută să urce într-un taxi şi îşi lipi obrazul de al ei cînd ea se aplecă să-i spună noapte bună.

— Sîntem prieteni, nu-i aşa ? zise ea.

— Desigur.

— Nu-ţi face griji în privinţa copiilor.

— Bine.

— Nu-ţi face griji nici în privinţa banilor.

— Bine.

— Nici n-ai să ştii cînd ai să te trezeşti iar înotînd în bani.

— Nu doresc decît să-mi plătesc datoriile, şi să pot fi după aceea sărac.

— Vii la premieră ?

— Da.

— Şi-mi trimiţi o telegramă ?

— Sigur.

— Aşa ca s-o pot pune la oglinda din cabină, cum fac vedetele ?

— Se-nţelege.

— Te mai văd vreodată ?

— Ei, hai, du-te acasă.

Laura nu putea suporta să se despartă de nimeni. Ar fi fost în stare să rămînă la nesfîrşit în taxi, ca să amîne despărţirea. El închise uşa taxiului şi şoferul porni. Ea se întoarse făcîndu-i semn cu mîna şi trimiţîndu-i apoi bezele.

Ei, iată, a trecut *prima* zi la New York, gîndi el. Stau din nou la Great Northern. M-am întîlnit cu agentul producătorului. Am ajuns la o înţelegere cu Piper în privinţa piesei de la televiziune. Am îmbrăţişat-o pe Rosey. Am avut o conversaţie plăcută cu Van. Am luat masa cu ei şi cu mama lor în casa unde stau ei acum la New York. După aproape douăzeci de ani am vorbit din nou cu Zak Avakian. Mîine dimineaţă iau micul dejun cu el. La zece voi fi la Piper. Nu mai pot bea. *Pot,* dar nu mai are hazul de odinioară, şi dacă băutul nu te mai distrează, la ce-i bun atunci şi la ce mai foloseşte să arunci banii ? Am sosit cu şaptezeci de dolari în buzunar. Mi-au mai rămas treizeci. Nu mi-am cumpărat nişte pantofi buni, cum plănuisem. Şi nici măcar o cravată bună. Am cheltuit vreo patruzeci de dolari pe nimic — nimic din care să rezulte ceva. Patruzeci de dolari cheltuiţi aşa fac de două ori mai mult decît atunci cînd îi foloseşti la impozite. În cîteva săptămîni ai aruncat pe geam o mie. Într-un an treizeci ori patruzeci de mii, fără să poţi spune nimănui ce s-a întîmplat cu banii. Plănuisem să-l duc pe Van la unul din ultimele meciuri ale campionatului de baseball, dar am să renunţ. E ora două şi jumătate dimineaţa. Durerea mea de cap a dispărut, dar ştiu că a fost stîrnită numai de băutură. Cum am scăpat de durerea de cap ? Mergînd pe jos, probabil. Mai întîi încet, apoi repede. Pînă la Bowery şi prin Bowery, fiul imigrantului, acum cu zece ani mai în vîrstă decît era tatăl lui, mai umblă încă prin ţara asta mare şi nouă.

Cînd ajunse la hotel, găsi la recepţie pe funcţionarul şi telefonistul de noapte lucrînd împreună la contabilitate, pe cînd liftierul sta la masa portarului citind un comics. Îşi luă cheia de la recepţionerul de noapte, iar liftierul se sculă.

— Salut, Yep ! Cînd te-ai întors ?

— Azi dimineaţă. Eşti Tom, nu-i aşa ?

Intrară în lift şi omul închise uşa.

— Tomaso. Ca pe sfînt. Nu mi-a spus nimeni că ai venit. Intru de serviciu la miezul nopţii şi nimeni nu-mi spune nimic. Ştiu de ce te-ai întors.

— De ce ?

— La fel ca *mine ;* aşa m-am întors şi eu la Havana anul trecut. Să văd locurile unde am trăit. Cît crezi că am stat ?

— Două săptămîni ?

— Atît *plănuisem* să stau, dar am stat numai două zile. Mă duc acolo cu vaporul. Mă întorc cu avionul. Stau în avion şi plîng tot timpul.

Liftul se opri şi Tom trase uşa.

— De ce plîng ? Din cauza mamei, e bătrînă şi cu minţile rătăcite acum. A trecut de optzeci, şi eu mai sînt copilaşul ei. Fraţii mei îmi scriu în fiecare an. Te rugăm, vino s-o vezi pe mama. Aşa că mă duc s-o văd pe mama. Acum eu sînt Americanul. Duc cadouri tuturor, dar mai ales ei. Duc şi minciuni — sînt la marele hotel din New York. Sînt directorul. Cînd mă întorc la New York, nu mă mai trezesc din beţie două săptămîni. După aceea vin la lucru. Îmbrac uniforma şi conduc

liftul. Peste cîteva zile soseşte telegrama. Mama a murit ieri noapte.

Yep străbătu culoarul lung pînă la camera lui, se culcă şi adormi.

9

Cînd se trezi avu impresia că dormise multă vreme, dar nu trecuse decît o jumătate de oră.

Dar dacă nu e o durere psihosomatică ? Dacă maşinăria asta hodorogită dinăuntru e de-a binelea stricată şi încearcă să repare ce *nu* se mai poate repara ?

Bău două pahare de apă rece şi se aşeză iar în pat să se uite la unul din cele patru ziare de dimineaţă, luate în drum spre casă. Ajunse la coloana lui Winchell şi o citi, cum făcea întotdeauna cînd se afla la New York. Aceleaşi nume vechi, aceleaşi vechi bîrfeli : dragoste, flirt, căsătorie, copii, infidelitate, divorţ, ură.

Citi un reportaj despre al doilea meci al campionatului de baseball, se uită la rezultatele curselor, apoi stinse lumina şi se culcă din nou.

Cînd se trezi iar, era patru şi jumătate.

Toată lumea ia pilule. Poate că ar trebui să iau şi eu.

Mai bău un pahar de apă şi se uită în alt ziar. Alte bîrfeli, dar aceleaşi nume.

Adormi din nou, dar avu un somn chinuit.

Se făcea că avea doisprezece ani şi alerga prin Fresno. Apoi era mai mare, dar tot alerga — acum în San Francisco. Apoi în New York.

Ei, la dracu, bineînţeles că alergase, dar şi rîsese mereu. Acum însă nu mai rîdea deloc.

Am înăuntru ceva ce-ar trebui reparat. Somnul trebuie să mă repare.

Totdeauna avusese necazuri cu capul. Asta îl făcuse să alerge, dar pe atunci nu era o durere, ci mai degrabă o idee ; acum însă nu mai era decît doar o durere.

Cînd se trezi, se duse la fereastră şi ridică jaluzelele. Privi pe geam New Yorkul în zorii zilei, aprinse o ţigară şi trase fumul în piept. Durerea cedă şi deveni mai suportabilă.

Este psihosomatică, altfel n-ar ceda la un pic de fum. La vară am să-i iau pe Van şi Rosey la mine o lună. O să hoinărim peste tot cu maşina. Vînăm, pescuim, ne plimbăm, stăm la taclale şi rîdem.

Rugă telefonistul să-i dea legătura cu oficiul ca să comande o cafea, dar acolo serviciul începea abia de la şapte. Se bărbieri, făcu un duş şi se duse la o cafenea unde bău două ceşti de cafea neagră, apoi cumpără o cutie de Nescafe la un bufet, se urcă la el, încălzi apă şi mai bău o ceaşcă în timp ce răsfoia *New York Times*. Ajunsese la pagina teatrală cînd îi telefonă Zak.

— Te-am trezit cumva ?

— Nu, sînt sculat de mult.

— Vino la mine la hotel să luăm o gustare pe cinste.

— Ne întîlnim la standul de ziare din hol, peste cinci minute.

Îl găsi pe Zak arătînd o bucată de rocă vînzătoarei de la stand.

— Domnişoară Eglantine, zise Zak, am plăcerea să-ţi prezint pe Yep Muscat.
— Chiar dînsul ?
— În persoană, răspunse Zak.
— Vai, ce surpriză. Staţi şi dumneavoastră aici la hotel ?
— Nu, stau la Great Northern.
— Adevărat ?
— Da.
— Ştiţi, nu prea îmi dau seama cînd lumea glumeşte cu mine. Tare mi-a plăcut *Jake Puşlamaua.* Am citit-o de două ori.
— Da ? De ce ?
— Jake e aşa de trăsnit, cu totul deosebit de personajele de prin romane ; atît de nostim. Adică, niciodată n-am citit despre cineva atît de sincer şi totodată, cum să spun — atît de ticălos. Chiar aşa aţi vrut să fie ?
— Da, cam aşa.
— Şi totuşi nu mi-a fost antipatic. Dacă s-ar fi întîmplat să cunosc un om ca Jake, *sigur* că nu l-aş fi putut suferi, dar în carte mi-a fost drag. O femeie după alta. Cred că n-am citit niciodată ceva mai plin de haz ca scena cînd se căsătoreşte pentru a şaptea oară şi flirtează cu mama miresei, cu sora ei şi cu fetiţa de treisprezece ani care aruncă florile.
— Nu Jake flirtează, ci femeile. Femeile sînt gata să îndrăgească un bărbat în pragul căsătoriei.
— *Asta* n-am înţeles-o. Dar întreaga ceremonie a căsătoriei aţi vrut s-o faceţi caraghioasă, nu-i aşa ?
— Într-un fel. Cum îţi place piatra ?

— E plină de uraniu, răspunse femeia.
— Acum douăzeci de ani n-ai fi dat doi bani pe o piatră cu asemenea înfăţişare.
— După ultima apreciere a geologilor oficiali, spuse Zak, am acolo mai mult de zece milioane de tone de astfel de minereu. Ştii tu ce înseamnă asta ?
— Asta înseamnă, Zak, că noi doi împreună avem probabil destui bani în buzunar ca să putem cumpăra un pachet de ţigări de la domnişoara Eglantine.
— Eu nu fumez, chicoti Zak.
Yep luă un pachet de Chesterfield şi întinse vînzătoarei un sfert de dolar.
— Aici la Plaza costă treizeci de cenţi.
— Aici la Plaza merită atît, şi îi mai dădu cinci cenţi. Chibrituri ?
— Costă un penny.
El îi întinse un penny şi ea îi dădu o cutie de chibrituri.
— Dacă aduc volumul *Jake Puşlamaua,* o să-mi daţi un autograf ?
— Da.
— Sînteţi autorul meu american preferat.
— Mă simt foarte măgulit. Dintre cei francezi, care îţi place ?
— Nu citesc franţuzeşte.
— În traducere.
— Eu rămîn credincioasă scriitorilor din bătrîna şi scumpa noastră ţară.
— Şi cine îţi mai place ?
— Gunther.
— Am să-i spun asta cînd am să-l întîlnesc.
— *Estella* Gunther ?

— Aa...
— Scrie romane oculte.
— Bun, o să trec mîine pe-aici și semnez cartea.
— Adevărat ?
— Sigur. Zak, de ce nu-ți semnezi numele pe piatra asta, pentru domnișoara Eglantine ?
— Aș face-o cu plăcere, spuse Zak, dar la ora zece am o întîlnire în Wall Street și am promis domnului Weber să-i arăt piatra.
— Paine, Webber, Jackson și Curtis ?
— *Max* Weber.
— Cine-i ăsta ?
— Agent de acțiuni miniere.
Se duseră în sala restaurantului ce dădea spre piața circulară din fața hotelului, cu fîntîna, cu birjele trase de căluți și birjarii stînd grămadă la taifas și pufăind din lulele.
— Hai să mîncăm ca niște milionari, spuse Zak.
— Cafea neagră cu puțină zaharină, asta vrei să spui ?
— Nu, friptură.
— De acord cu tine. Nu mănînc niciodată dimineața, dar am să încep de azi.
— Gustarea de dimineață-i masa mea preferată.
Chelnerul veni cu două liste mari de bucate. Comandară fără să se uite pe liste, chelnerul își notă pe carnet și plecă.
— N-am dormit toată noaptea. Tu dormi ?
— Ca un prunc, zise Zak.
— Trei, patru ore ?
— Șapte, opt, nouă și uneori zece.

— Fără-ntrerupere ?
— *Bineînțeles.* Dar tu cum dormi ?
— Singura dată cînd am dormit opt ore fără întrerupere a fost cînd mi-am scos apendicele acum douăzeci de ani.
— Ei, omule, să știi că pierzi poate cel mai prețios lucru care ne-a fost dat. Singura dată cînd am avut necazuri cu somnul a fost cînd era cît pe ce s-o sugrum pe a doua mea soție.
— Ești norocos.
— Cum vrei să dormi cînd veșnic bei cafele și fumezi ? Corpul omenesc nu-i capabil să suporte toate otrăvurile astea.
— Știu eu !
— Lasă-te de cafea, țigări și băutură, și ai să dormi perfect.
— Nu, nu ele-s pricina. Cred că îmbătrînesc, asta-i.
— *Arăți* același ca întotdeauna.
— Dar nu mă *simt* același.
— Și cum te simțeai *înainte ?*
— Plin de entuziasm. Pentru *orișice.*
— Chiar orișice e prea mult, zise Zak. Nu-i mai bine oare să te entuziasmezi numai pentru cîteva lucruri ?
— De pildă, ce ?
— Ei, de exemplu, de copiii tăi. Poate nu-ți dai seama ce norocos ești. Știi, i-am văzut odată. Am fost cu mama în vizită la mama ta în San Francisco, și copiii erau acolo. Băiatul n-avea decît cinci ani atunci, și fetița trei, dar era o *adevărată* desfătare să-i privești. Nu cred să mai fi văzut vreodată asemenea copii.

— Era și mama lor acolo ?

— Da, era. Pot să-ți spun, dacă vrei să știi, că mi-a făcut o impresie foarte bună. O femeie cu asemenea copii e natural să-ți facă o impresie bună. Dar orișicum, am o părere foarte bună despre ea. Nu-i ca nebuna de Juanita și apoi proasta de Dovey. Femeile acelea două mi-au făcut multe zile amare. Știi că atunci, în Mexico City, am băut cîteva pahare ?

— Nu, n-am știut asta. Și ce s-a întîmplat ?

— Mi-a fost al naibii de rău. Cînd eram copii, de cîte ori fumam o țigară, așa ca să fac pe grozavul, îmi venea amețeală. Singura dată din viața mea cînd am fumat o țigară de foi m-am făcut verde. Corpul omenesc nu suportă toate otrăvurile astea.

— Trupul *meu* nu poate fără ele.

— Ba poate, dacă ai vrea să încerci — dar *arăți* minunat.

— Nu pot dormi. Nu mă pot bucura de prezent așa cum știu că ar trebui. Sînt veșnic grăbit. E stupid.

— Care-i pricina ?

— Am pierdut trenul.

— Care tren ?

— Chiar *acela,* cum spunea vînzătoarea de la chioșcul de ziare.

— Ești nebun, cum ai fost întotdeauna. Chiar *mai nebun.* N-ai pierdut nici un tren. L-ai *prins.* Și nu *călătorești* în el. Îl *conduci.* Ai totul, dar ești *încă* nemulțumit, la fel ca atunci cînd erai puști. Ia-ți o vacanță.

— La asta mă gîndeam azi dimineață cînd nu puteam să dorm, așa cum fac eu în fiecare

dimineață cînd stau treaz. Dar cînd mă scol și mă năpădesc toate treburile neisprăvite, se repetă vechea poveste și nu-mi pot permite o vacanță.

— Știi, eu n-am prea fost niciodată credincios, spuse Zak, dar mi se pare că te-ai luat cu munca și ți-ai pierdut credința. Revino la ea.

— Cred că ai dreptate. Iubirea. Frămîntarea mea lăuntrică a alungat iubirea. Asta-i religia despre care vorbești ?

— Da, și sănătatea de asemeni. Trebuie să încetezi cu fumatul. Trebuie să respiri din nou aer bun și curat, ca să ai plămînii sănătoși, curați.

— Țigările, rosti Yep.

— Trebuie să te lași de cafea. Ce ai contra apei ? Apa noastră cea rece și bună. Ce legătură are vinul și whisky-ul cu noi ?

— Cred că ai dreptate. De cînd ești un fanatic al culturii fizice ?

— Nu-i fanatism. Gîndește-te puțin la asta. Unde trăim ? Trăim într-o căsuță veche numită trupul omenesc. Poate să fie un palat, dar poate să fie și o pivniță. Nu te poți aștepta ca sufletul omului să fie fericit într-o pivniță întunecoasă, plină de fum otrăvitor, nu-i așa ?

— De acord cu domnia-voastră.

— Dacă nu poți dormi, cel mai bun lucru ar fi să iei totul din nou de la început.

— Mereu mă gîndesc la asta.

Chelnerul sosi cu fripturile, mîncară o masă bună și apoi fiecare plecă în drumul său.

10

O luă pe bulevardul Madison, îndreptîndu-se spre întîlnirea de la ora zece cu Piper la „Lumea în acţiune".

Şi micul dejun e tot o prostie, gîndi el. Mă şi simt greoi. Eu sînt cafegiu.

Dintele care de mai mulţi ani îl supăra din cînd în cînd începu din nou să-l deranjeze.

Cîndva, acum un an ori mai mult, îl chinuise fără încetare mai multe zile. În timpul unui week-end se umflase toată partea dreaptă a fălcii de jos. Luni, dentistul cercetase dintele şi-l declarase sănătos. Totuşi, de atunci limba tot împingea dintele, ca şi cum ar fi vrut să-l dea afară din gură. Acum nu-l mai chinuia. Îl simţea complet mort.

Trebuie să mă duc la doctorul Levy.

Piper, care îl aştepta în birou, sări de la masă în întîmpinarea lui.

— Mă bucur că te văd, Yep. Toată lumea te aşteaptă în sala de conferinţe, dar am socotit că ar fi mai bine să stăm întîi puţin de vorbă aici.

— Bine.

— Noaptea trecută am recitit piesa. Cred că pentru a şasea sau a şaptea oară. De fiecare dată îmi place tot mai mult.

— Eu încă n-am citit-o.

— Şi cred că am găsit tînărul potrivit pentru rolul principal, dar despre asta vorbim mai tîrziu. Iată despre ce vreau să discutăm acum. Vrei zece mii pentru tot. Nu-i aşa ?

— Aşa-i.

— Şi chiar vrei ca totul să meargă la fisc ?

— Stau prost cu finanţele, dar aşa vreau.

— De ce ?

— Prea se joacă cu mine de multă vreme de-a hoţii şi poliţiştii. De ani şi ani le tot spun că în momentul cînd închei o tranzacţie mai mare decît cîteva sute de dolari, le trimit întreaga sumă.

— Asta-i o prostie, Yep.

— Nu, n-ai dreptate. Cine-i în sala de şedinţă ?

— Toată lumea.

— Şi Ted Hack ?

— Ted a murit acum vreo trei luni de o criză cardiacă. Nu ştiai ?

— Nu ştiam. Nici nu împlinise *patruzeci*, parcă ?

— Avea treizeci şi nouă.

— Cum s-a întîmplat ?

— Cine ştie ? Muncea mult, dar i-am văzut pe alţii muncind şi mai mult. Şi eu muncesc mult. Muncesc din greu de la unsprezece ani. Dar tu ?

— Nici n-aveam opt ani cînd am început să vînd ziare.

— Trebuie să fie aproape patruzeci de ani de atunci.

— Cam aşa.

— Şi te simţi bine ?

— Mai merge, dar nu ştiu cît de bine. Astă-noapte m-a chinuit insomnia, iar acum a început să mă supere un dinte care sînt sigur că-i mort — probabil că de mai mulţi ani.

— Dinţii sînt o nenorocire. Eu am o mulţime de punţi. Şi încă ceva, Yep. Vrei să-mi faci un hatîr ?

— Ce anume ?

— Nu mai fă atîta caz de tot felul de detalii — distribuţie, decoruri, muzică şi aşa mai departe.

— Trebuie să obţin tot ce este necesar piesei.

— Desigur, şi am să te ajut în privinţa asta, dar nu mai fă atîta tărăboi. Poate că nu ştii, dar ai o voce foarte puternică, şi chiar cînd vorbeşti liniştit şi politicos, toată lumea te crede supărat. Ei nu te cunosc ca mine. Nu-ţi cer decît să-ţi temperezi puţin vocea. Fii răbdător. Nu mă socoti un prost. Să ştii că-ţi sînt prieten. Şi hai să le facem pe toate în bună pace şi înţelegere.

— Poveştile astea cu vocea puternică sînt nişte baliverne. Vorbesc *răspicat*, asta-i. Cînd *ştii* bine ce ai de spus, trebuie să vorbeşti răspicat. Eu nu discut niciodată metafizică, aşa că vorbesc clar tot timpul, mai ales dacă-i vorba de afaceri, muncă ori artă.

— Sigur că cei din sala de şedinţe te aud *acum.*

— Şi ce ? Sînt *aici.* Am venit tocmai de la San Francisco. Eu nu şoptesc. Vorbesc. Ei, şi ce dacă mă aud ?

— Te cred supărat. Ştii, Yep, cu trecerea anilor şi cu oamenii noi ce se ridică şi te întîlnesc sub înfăţişarea asta aspră, dai impresia celor din jur că eşti un om sfîrşit din cauză că nu te mai poţi înţelege cu nimeni şi nici nu-ţi pasă de asta ; dar eu ştiu că *nu* eşti un om sfîrşit.

— Bravo ! Tocmai începusem să fiu îngrijorat.

Piper izbucni în rîs.

— Ei, spuse el, mai bine să lăsăm deoparte mustrările. Cred că-s îngrijorat din cauza mea. Vezi, toată afacerea asta e copilul meu. Am

spus că trebuie să te avem din nou pe program. Ceilalţi susţineau că le dai prea multă bătaie de cap şi ceri prea mulţi bani. Chiar aşa fiind, tot am pledat. Ba chiar am ameninţat. Am spus că-mi dau demisia. Da, aşa a fost. Doream piesa asta, şi să-ţi spun de ce. „Lumea în acţiune" are *nevoie* de ea, asta-i. A fost un risc, dar eram sigur că ai să-mi trimiţi ceva extra, şi chiar aşa ai făcut. Hai să intrăm.

Şedinţa dură o oră.

Îi ascultă ce spuneau, lucru destul de greu fiindcă discuţia era stupidă. Disperat, începu el să vorbească, mai mult ca să nu moară de plictiseală, şi îl ascultară ceilalţi. În afară de Piper şi de el, se mai aflau acolo patru bărbaţi şi două femei. Încă doi bărbaţi şi o femeie intrară pentru cîteva minute, apoi se retraseră. Toţi de la şedinţă erau oameni cu studii — făcute la universităţile cunoscute din răsărit. Unii dintre ei studiaseră chiar în colegii din Anglia şi Europa. Toţi erau oameni simpatici, siguri, greoi, metodici şi mărginiţi.

Totuşi, aceştia conduc lumea, gîndea el pe cînd vorbea. Ei sînt membrii guvernelor de pe întregul pămînt. Ei întemeiază marile opere de binefacere, marile reforme, marile şcoli, marile spitale şi aziluri. Merg încet dar sigur, ajutaţi de secretari, contabili, feluriţi funcţionari, şi izbutesc să facă treburile. Şi le fac pe rînd, una cîte una. Se întîlnesc şi discută, şi-apoi fiecare în parte mai face cîte ceva cu ajutorul funcţionarilor, dactilografelor şi curierilor. Lucrează în birouri elegante din clădiri elegante şi îşi îndeplinesc munca după toate regulile şi obiceiurile. Cunosc bine proble-

mele de organizare și procedură. Duc la bun sfîrșit tot felul de probleme, și asta înseamnă ceva, înseamnă chiar foarte mult — dar n-ajută la nimic, chiar la nimic.

După ședință se întoarse pe jos la hotel, se urcă în camera lui și o găsi pe bătrînica irlandeză isprăvind dereticatul camerei. Văzîndu-l, începu să-i dea zor, dar el îi spuse : „Te rog, nu te grăbi." Se așeză la masă. Camerista isprăvi de curățat cu aspiratorul covorul decolorat și ieși pe coridor. Cînd închise ușa, spuse cu voce abia auzită : „Vă mulțumesc frumos".

Cercetă corespondența trimisă de la San Francisco. Facturi, scrisori de la cititori, liceeni, profesori, o universitate care îl invita să vorbească la cursul de creație literară pentru suma de 250 de dolari. Se întinse pe pat și închise ochii. Era pe jumătate adormit, amintindu-și de Zak și de el, în livada de piersici și caiși a tatălui lui Zak, cînd sună telefonul.

Era agentul, Larry Langley.

— Sper că nu te-am trezit.

— Nu.

— Ce zici de miercuri la ora zece în biroul lui Zamlok ?

— De ce nu astăzi ?

— M-am gîndit că poate vrei să te gîndești la o piesă. Ceva special, cu început, mijloc și sfîrșit. S-o ai gata să i-o și povestești.

— Pentru ce ?

— Oamenii aceștia de afaceri — vor întotdeauna să știe precis pe ce dau banii.

— Și de ce să nu știe astăzi, în loc de miercurea viitoare ?

— Mă gîndeam...

— Dacă socoți că ar fi mai bine să-i telefonez eu, o fac cu plăcere.

— A, nu. Te rog să nu faci asta. Te rog, lasă să aranjăm totul prin biroul nostru. Trebuie numaidecît astăzi ?

— Ai vreun motiv să amîni ?

— Ei, m-am gîndit că poate îți trebuie puțin timp ca să te gîndești la propunerea lui Zamlok — și pot spune că în toți anii aceștia de cînd lucrez în agenție, n-am auzit niciodată de o propunere mai generoasă.

— Nu cunosc propunerea lui. De aceea vreau să mă întîlnesc cu el.

— Crede-mă, este o propunere grozavă.

— Ascultă-aici. Am mai vorbit ieri destul despre asta. Poate pentru dumneata o fi important, dar pentru mine nu înseamnă nimic. Am venit aici să mă întîlnesc cu acest om și să aflu ce fel de contract îmi oferă. Să ajungem la el.

— Nu știu dacă acum o fi la birou, dar am să-l caut la telefon. Poate-i plecat din oraș.

— Dacă-i plecat din oraș, telefonează-i oriunde ar fi. Acum două luni îmi cerea să vin cu avionul la New York. Poate sosi și el cu avionul la New York într-o oră, două.

— Am să-l caut și apoi am să-ți telefonez din nou.

Închise iar ochii, dar de astă-dată nu mai era livada de caiși și piersici ; erau vremuri și locuri mai îndepărtate. Să fi avut pe atunci opt ani ; se afla pe o pajiște plină de maci, stropită ici și colo cu mici pete de alte flori sălbatice, albastre, albe și roșii. Cea mai mică dintre surorile lui, pe

atunci de treisprezece ori paisprezece ani, împreună cu două dintre prietenele ei cele mai bune, una o fetiță siriană, cealaltă o verișoară îndepărtată, îi luase pe el și pe frățiorul sirianei, Joe, dis-de-dimineață la o plimbare cu picioarele goale. Fetele plănuiseră să culeagă maci pe care să-i vîndă cu cinci cenți buchetul. Băieții trebuiau să aibă grijă de ele, să le ajute la culesul florilor și să le aducă cu bine acasă. Le venise fetelor așa, dintr-o dată, ideea că macii pot fi culeși și vînduți.

Fetele pălăvrăgeau, rîdeau și cîntau cîntece californiene. Ba și dansau. Imitau pe dansatoarele de revistă văzute în filme, zvîrlind din picioare la fel ca ele. Joe imita fetele ce imitau pe dansatoare, și Yep căzu în maci de atîta rîs. Se aflau pe atunci în dimineața lumii, cu lumină puternică, culori strălucitoare și mireasmă îmbătătoare de maci sălbatici.

Unde or fi ei acum ?

Unde ? Sora lui are acum patru copii căsătoriți. Cineva îi spusese, acum cincisprezece ori douăzeci de ani, că Joe murise într-un accident de automobil. Sora lui Joe se măritase cu un zugrav din San Francisco, dar divorțaseră și ea se întorsese acasă cu doi băieți mici. Verișoara îndepărtată ajunsese infirmieră la Chicago. Primise de la ea cîteva scrisori în douăzeci de ani. Îți mai amintești de mine ? Desigur că și-o amintea întotdeauna foarte bine, o fată serioasă, cu o expresie gravă cînd nu zîmbea.

Langley telefonă iar și-i spuse :

— Zamlok vrea să hotărăști dumneata ora și locul.

— Acum, la biroul lui.

— E amiază, Yep.

— Ei și ?

— Vrei să prînzești cu el ?

— Nu, dar dacă vrea să mănînce un sandviș la birou, n-are decît.

— Chiar *acum* ?

— Ei, îmi trebuie zece minute ca să ajung acolo.

— Atunci, ți-ar conveni pe la douăsprezece și jumătate ? Mi-ar da posibilitatea să contramandez întîlnirea pentru dejun și să-mi clarific gîndurile.

— Bine, la douăsprezece și jumătate.

— Yep, pot să-ți spun ceva ?

— Desigur.

— Nu te lăsa dus de prima impresie.

— Ce vrei să spui ?

— Zamlok nu-i dintre oamenii cu care să te poți asocia. Nu-i un scriitor.

— Eu nu mă asociez cu scriitorii. Dealtfel, nici cu cititorii nu prea am de-a face.

— Vreau să spun că-i un om de afaceri hrăpăreț.

— Nici nu mi-am închipuit că și-a cîștigat averea cu bunătatea.

— Cînd l-am întîlnit prima oară, nu l-am putut înghiți deloc, dar după ce ajungi să-l mai cunoști puțin, vezi că dracul nu-i chiar atît de negru. Vreau să spun, nu-l judeca prea aspru numai dintr-o singură privire. Ceea ce vreau să-ți explic este că — asta-i o tranzacție importantă și totul depinde de dumneata.

— Douăsprezece și jumătate.

— Ne întîlnim acolo.

Încercă să vorbească la telefon cu copiii, dar fetița se întorsese la școală, iar băiatul plecase cu Kitty Delmonico la al treilea meci al campionatului de baseball. Stătu puțin de vorbă cu domnișoara MacDougal, care-i spuse :

— Vrei să le amintesc la amîndoi să-ți dea telefon în fiecare zi, cum se întorc de la școală ?

— Nu. Să nu li se pară un fel de corvoadă. Firește însă că mi-ar face plăcere să vorbesc cu copiii ori de cîte ori le vine chef să-mi telefoneze, și se înțelege că am de gînd să-i scot uneori în oraș cînd sînt liberi, dacă se poate.

— Sigur că se poate. Vor fi entuziasmați.

Își îndreptă cravata și plecă să se întîlnească cu milionarul.

11

Ieși din hotel prin ușa ce da în strada Cincizeci-și-șase, pășind agale și gîndindu-se la pajiștea cu maci.

Nu-l cunoscuse niciodată prea bine pe Joe, nu fuseseră niciodată prieteni. Se apropiaseră mai mult întîmplător, cu ocazia planului făcut de surorile lor — să culeagă maci și să-i vîndă în buchete — dar din cauza acelei dimineți de neuitat, care nu i se părea pe atunci că ar putea vreodată însemna ceva, Joe devenise o părticică din viața lui. Era un puști brunet de zece, unsprezece ani, un tip nou de american, vorbind totuși o limbă aproape uitată, un băiețel ce folosea cuvinte de haz americane, imitînd-o pe sora

lui cum își zvîrlea picioarele peste maci, ca și cum prin asta spunea adio unei lumi și bun venit alteia. O lume plină de activitate, culegînd maci, vînzîndu-i, plănuind lucruri practice chiar cu florile — să cîștige bani, să se îmbogățească, să ajungă frumoase și să danseze.

— Uite așa, striga Joe, uite așa !

Și-și arunca în sus piciorul, la fel ca fetele, iar ele se opreau să-l privească și rîdeau.

— Au să ajungă actrițe de cinema, zicea Joe. Au să ajungă ca dansatoarele acelea din filmele în care se bea vin din pantofi — numai că ele *n-au* pantofi.

Sora lui Joe începu să rîdă și-i răspunse :

Avem pantofi, Joe, nu-ți face griji în privința pantofilor.

— Aveți *picioare* mari, replica Joe, rîzînd în hohote.

Joe fusese cu o clasă înaintea lui la școală, așa că nu se distraseră împreună în clasă, cum se întîmplă de obicei între colegi ; un băiat într-un colț al sălii și celălalt dincolo, el și Zak, făcînd toată ziua ghidușii, descoperite ori nedescoperite de profesorul care se întreba ce-i de făcut cu băieții din colțul acela de lume, toți niște draci împielițați. Ba își băteau joc și unul de altul. El rîdea de cîntatul lui Zak și Zak de scrisul lui.

Zak fusese, de cînd îl știa, puțin cam pompos. Avea un tremolo gîtuit ce părea totdeauna un fel de falset, ca și cum ar fi vrut să semene cu Caruso. Complimentele pe care le făcea unor oameni cu totul străini sunau totdeauna fals și părea mereu că ține ceva ascuns în sinea lui, un plan mai mare de care știa numai el, dar acel

mare plan se vădea totdeauna la fel de zadarnic. Făcea complimente exagerate oamenilor ca să le fie simpatic și să-și amintească de el — pentru cazul cînd aceștia s-ar putea întîmpla să-i fie de folos într-o zi.

La micul dejun, Zak îi spusese :

— N-ai idee ce minunății și comori vom aduce rasei umane cu ajutorul uraniului — prin energia și puterea fisiunii nucleare.

— Nu, n-am idee, dar sînt sigur că cineva are să cîștige o groază de bani.

— Miliarde.

— Banii au miros urît.

— Totuși, alergi și tu după ei.

— Da, dar totodată și după vreo alte șase, șapte lucruri.

— Jucai și cîștigai.

— Uneori.

— Îmi amintesc că odată, în San Francisco, cînd eram amîndoi complet curățați, ai avut tupeul să te bagi într-o partidă de remi și, după o oră de transpirație, ai cîștigat un dolar cu care ai pariat pe un cal ce a cîștigat. Vrei să-ți spun numele calului ? Panther Rock. Poate ai uitat. Dar eu n-am să uit niciodată. Cu un dolar, ai încasat zece datorită tupeului *tău*. După asta am avut bani în buzunar o lună întreagă — de la joc. Pur și simplu, nu puteai pierde. Luna aceea am trăit ca niște lorzi — aveam optsprezece ani. Îți amintești ?

— Îmi amintesc.

Ajunse la clădirea de pe Bulevardul Cinci la ora douăsprezece și treizeci și cinci. Era o clădire murdară, cu un lift hodorogit și un liftier

care nu mai sfîrșea de vorbit în gura mare cu cineva de la ultimul etaj. În timp ce urca, își aminti deodată de întîmplarea povestită de Zak în acea lună de pomină de la San Francisco. Tatăl lui Zak primise o scrisoare de la unul din cei trei frați ai lui, croitor în Long Beach, care de-un timp o ducea foarte greu.

„Dragul meu frate Khatchik", îi scrisese croitorul în armenește. „Această scrisoare nu-i pentru tine. Este pentru fratele nostru Hagop, dar am pus-o din greșeală în plicul acesta. Am cumplită nevoie de bani. Nevasta și cei șase copii duc lipsă de hrană și îmbrăcăminte. Nu știu încotro să mă întorc pentru ajutor. Mi-e prea rușine să-ți cer ție bani. De aceea îi cer fratelui nostru Hagop, deși din greșeală am pus scrisoarea în acest plic. Devotatul tău frate, Antranik."

Zamlock ocupa tot ultimul etaj al acelei clădiri neîngrijite. Se compunea dintr-un hol la care se părea că nu poți ajunge decît cu liftul. Într-o parte se vedeau vreo două, trei camere mici, iar în capătul dinspre Bulevardul Cinci se afla o cameră de așteptare, o cameră pentru secretarul lui Zamlock și, în sfîrșit, biroul lui Zamlock, destul de mare.

Larry Langley și fratele lui mai mare, Walter — sau Walt cum îi plăcea să i se spună — stăteau în ușa deschisă, așteptîndu-l. Îl salutară mai călduros decît era necesar, fără îndoială ca să-i dea impresia lui Zamlock că agenții literari îi înțeleg pe scriitori și știu cum să se poarte cu ei. Apoi Langley îl prezentă destul de ceremonios lui Zamlock, un bărbat de vreo treizeci și cinci de ani, de statură mijlocie, îndesat, puțin

adus de umeri, cu capul și trăsăturile mari, încet în mișcări și vorbire, dar foarte ager la minte.

— Cred că a fost plăcută călătoria pînă la New York, spuse Zamlock. Pot s-o rog pe domnișoara Aronson să-ți comande un sandviș și cafea, ori altceva ?

— Mulțumesc, nu.

— Bănuiesc că în tren ți-au venit multe idei bune ?

— Cîteva.

— Larry și Walt mi-au spus că ești foarte entuziasmat de ideea mea cu piesa.

— Încerc să cred în tot ceea ce sper să scriu.

— Cred că cel căruia îi place munca lui e un om fericit. A mea știu că-mi place.

Aici, Larry Langley se hotărî să se amestece în vorbă.

— Și eu vă asigur, domnilor, că-mi iubesc munca, mai ales cînd îmi permite să iau parte la prima întîlnire dintre două minți strălucitoare.

— Și eu la fel, adăugă repede Walt.

— Eu am o minte practică — de om de afaceri, zise Zamlock.

— Aș vrea să pot spune și eu același lucru despre mine, replică Yep, dar mă tem că pe un scriitor cu minte practică nu l-ar interesa scrisul. Profesia de scriitor este bazată pe tendința de a miza împotriva șanselor. Dar nu-mi pasă. E prețul pe care-l plătesc cu dragă inimă pentru a rămîne liber — să scriu numai ceea ce vreau să scriu, ori socot că trebuie să scriu.

— Desigur că ai simțit din cînd în cînd îndemnul de a scrie ceva numai ca să scapi de datorii sau ca să cîștigi bani, spuse Zamlock.

— Poate că am simțit îndemnul, dar nu mi-a fost cu putință.

— După atîția ani, nu pot crede că n-ai experiența și priceperea să scrii ceva special — cu anumită *intenție*.

— Nu, mă tem că n-am încă astfel de experiență ori pricepere.

— Nu-mi vine să cred.

— Asta-i adevărul.

— Dar cu *Hoinarii* cum rămîne ? Fără îndoială că ai scris-o cu anumită intenție.

— Nu, de fapt am început să scriu piesa crezînd că va ieși o comedie ușoară — despre o mînă de oameni într-o sală de așteptare dintr-o gară mică a unui orășel, care nu plecau nicăieri. Stăteau doar pe bănci. Acțiunea s-a desfășurat însă cum a vrut ea. Asta-i tot.

— Aș vrea să scrii o piesă pentru mine, zise Zamlock.

— Am venit aici ca să-mi dau seama dacă pot.

— Vreau o piesă de răsunet. O piesă deosebită, amuzantă, emoționantă. O piesă care să mulțumească marele public — nu numai pe *intelectuali*. O piesă care să aducă bani.

— *Cred* că se poate scrie o asemenea piesă.

— Dacă o poate scrie cineva, cred că acela ești dumneata.

— Aș putea *încerca*, cred, dar nu pot garanta. În orice caz, după cum știi, vreau să văd contractul.

— Contractul ?

Zamlock se întoarse către cei doi frați.

— Da, domnule Zamlock, răspunse cel mai tînăr. Yep vrea să cunoască termenii contractului înainte de a începe să scrie piesa.

— Cît timp ți-ar trebui să scrii piesa ? întrebă Zamlock.

— Mi-ar trebui ceva timp pînă o *pornesc*, dar odată ce-am pornit, merge repede.

— Șase luni, după ce ai început-o ?

— Nu, nu așa de mult. Mai degrabă șase *zile*.

— Cît timp ți-a trebuit ca să scrii *Hoinarii* ?

— Șase zile. De fapt, odată ce-am pornit o piesă nouă, încerc s-o termin în șase zile.

— Am auzit eu de unii care lucrează repede, dar chiar *așa* de repede n-am pomenit încă.

— Au fost scriitori care au scris și mai repede. Dar, oricum, scrisul nu prea are legătură cu viteza ori timpul. Este mai mult o problemă de concentrare. Dacă unui dramaturg îi trebuie un an ca să scrie o piesă nouă și altuia o săptămînă, amîndoi se concentrează în aceeași măsură — atît cît să scrie o piesă nouă. Eu mă plictisesc repede, așa că nu pot lăsa o piesă neterminată să mă sîcîie multă vreme.

— Astă-noapte am citit din nou *Hoinarii*, zise Zamlock. Știi care-i buba cu piesa asta ?

— Da, cred că știu.

— E vorba despre oameni de care îți dai seama dintr-o dată că sînt morți — ori, ca și cum ar fi morți. Asta *supără*. Nu știu cum să mă exprim. Veselia este preferabilă tristeții.

— Nu le cunosc prea bine pe nici una. Probabil că nici nu le pot deosebi. De pildă, eu găsesc că toate personajele din *Hoinarii* sînt vesele.

— Așa-i, răspunse Zamlock. Dar sînt sărace, prost îmbrăcate, n-au nici o treabă, n-au încotro să se ducă și la ce să se gîndească. Asta supără. Vreau ca prima piesă finanțată de mine să fie o piesă care să *nu* supere.

— Orișice poate supăra pe *cineva*.

— Eu cred în veselie.

— Ai dreptate.

— Veselia este o afacere bună.

— Da, este.

— Peste cît timp crezi că vei fi gata să începi a scrie piesa mea.

— Dacă termenii contractului sînt satisfăcători, pot începe imediat.

Zamlock se întoarse iarăși spre cei doi frați, ca și cum aducerea în discuție a contractului era ceva la care nu se așteptase. Discuția continuă, destul de amănunțit în privința laturii artistice și atingînd numai întîmplător latura comercială. Domnișoara Aronson, o tînără destul de corpolentă, aduse sandvișuri și cafea, și Zamlock cu cei doi agenți începură să mănînce.

Întîlnirea se prelungi, aproape fără rost, cam vreo trei ore, fără a se ajunge la vreun rezultat. Zamlock voia să discute despre piesa nescrisă, nu însă despre contractul nescris.

Spre sfîrșitul discuției, Zamlock spuse :

— Mîine seară am invitat cîțiva prieteni să cinăm la Chambord's. Mi-ar face plăcere să vii și dumneata. Cred că au să-ți placă, și noi doi mai putem vorbi despre piesă.

— Nu cred că-mi va fi posibil. Am fost despărțit trei luni de copiii mei și mi-am făcut planul să-mi petrec cu ei seara de mîine.

— Ei, nu ne așezăm noi la masă decît mult după ora lor de culcare, cu siguranță. Ce vîrstă au copiii ?

— Băiatul a împlinit doisprezece, iar fata va avea zece peste cîteva luni.

— Bine, luăm cîteva cocteiluri pe la opt și jumătate și nu ne așezăm la masă pînă nu apari dumneata.

— Nu cred că-i bine să contați pe mine. Sîmbăta copiii au voie să stea mai tîrziu, uneori pînă la unsprezece, alteori chiar mai mult.

— Vino să cinezi cu noi, Yep, insistă Zamlock. Sînt sigur că or să-ți placă prietenii mei.

În stradă, fratele cel mare spuse :

— Ai făcut bine că n-ai primit invitația. La orice discuție cu el, unul din noi trebuie să fie de față, și el nu ne-a invitat pe *nici* unul. Îți mulțumim că l-ai refuzat.

— Nu-mi place să discut afaceri cînd stau la masă.

— Am observat că i-ai făcut o impresie bună, spuse fratele mai tînăr.

— Și *mie* mi-a făcut o impresie favorabilă.

— Ce părere ai despre el ?

— Cred că vrea să finanțeze o piesă și să facă bani. Vreau să văd contractul, și cred că voi trebuie să-l informați cît mai curînd cu putință care sînt termenii mei.

— Va trebui să-l prelucrăm, spuse fratele mai mare. Nu va fi ușor. Trebuie să găsim un mod de a-i prezenta problema așa ca să nu se sperie prea tare.

— Nu, lasă-l să se sperie. Așa trebuie.

— Găsim noi o cale.

Cei doi se urcară într-un taxi, iar el plecă pe jos înapoi către hotel. Plăcut lucru să te întinzi pe pat, acolo sus, în timpul zilei.

12

Își luă cheia și un teanc de mesaje telefonice, și se urcă în cameră. Ridică jaluzelele, mai aruncă o privire spre orizont, la soarele după-amiezii printre clădiri, apoi cercetă mesajele. Sam Zolotow, de la *New York Times*. Fiica ta. Zak. Biroul lui Henry Hyam. Din nou fiica ta. Se duse la telefon și o chemă.

— Ce bine-mi pare că mi-ai telefonat, tăticule. Mîine-i sîmbătă și Van se duce la campionatul de baseball cu Kitty Delmonico, iar eu nu mă duc nicăieri.

— Ba da, te duci, fiindcă te iau eu.

— Unde ?

— Unde ți-ar plăcea să mergi ?

— Unde *putem* merge ?

— Ei, orișiunde.

— Totuși, *unde* ?

— Putem merge să prînzim, și apoi la un matineu. Putem merge la grădina zoologică din Parcul Central. Putem merge la Muzeul de Artă Modernă ca să vedem picturile și apoi la cinema. Va fi un film foarte vechi, știi — probabil că unul pe care l-am văzut cînd aveam vîrsta ta. Vrei să hotărăsc eu unde mergem ?

— Da, tăticule, unde hotărăști tu, acolo mergem.

— Am să mă uit în *The New Yorker* şi aflu ce rulează la diverse cinematografe. Te chem eu mîine dimineaţă.

— Nu, diseară.

— Foarte bine, diseară. Găsesc eu ceva foarte drăguţ de văzut.

— Mulţumesc, tăticule.

— Cu plăcere, Rose Muscat.

— Vai, ce nume ! Vai, ce nume mi-ai dat, tăticule ! Rose — uhh ! Muscat — uhh !

— Da, sînt neobişnuite, nu-i aşa ?

— Ei, Muscat — cu el m-am născut. Dar Rose ! Rose nu se potriveşte cu Muscat.

— Şi ce s-ar potrivi ?

— Nu ştiu, dar altceva.

— Gîndeşte-te la un nume care îţi place într-adevăr, şi ţi-l dăm pe acela.

— Chiar poţi să *faci* asta ?

— Aşa ceva se face zilnic.

— Atunci am să mă gîndesc, dar să te gîndeşti şi tu. Te pricepi mai bine la nume decît mine.

— O să-mi dau toată osteneala, dar nici eu nu sînt prea priceput la nume.

— Mai întîi, de ce mi-ai pus numele de Rose ?

— E un nume preferat în familie.

— Adevărat ?

— Da. Este numele bunicii mele după tată.

— Dar Van ?

— Este numele bunicului meu după mamă.

— Aşa puneţi voi numele ?

— Acesta-i un fel de-a pune.

— Şi care-s celelalte feluri ?

— A, mai sînt diferite alte feluri. Acum vreo patru, cinci ani, biroul de recensămînt a publicat

un raport cu privire la nume. Undeva în Alabama era o familie — tatăl fermier şi mama gospodină, care aveau vreo şase ori şapte băieţi şi fete. La vreo zece ani o dată, biroul face recensămîntul populaţiei, înscriind şi numele. Vreo sută şi şaptezeci şi cinci de milioane de oameni, unul cîte unul, fiecare cel puţin cu numele şi prenumele, dar cei mai mulţi şi cu un al doilea prenume. Unii chiar cu trei, patru şi cinci prenume. Dar familia asta din Alabama era cu totul aparte. Cînd funcţionarul de la biroul de recensămînt a vizitat familia, tatăl era plecat cu treburile fermei. Mama sta într-un balansoar legănîndu-se, cu cel mai mic dintre copii în poală. Mai era un prunc ce se tîra pe jos. Unul care se juca în curte, unul era într-un copac şi unul cu tatăl lui, iar băiatul cel mare era la marină. Fiind întrebată de numele copiilor, ea a răspuns : Ei, ăsta-i micuţul din poală, jos este micuţul de pe jos. Afară este micuţul din curte, iar cel care-i toată ziua prin pomi este micuţul din pomi. Cel care se ţine scai de taică-său este micuţul tatii, iar cel de la marină este micuţul de la marină.

— Asta nu-i adevărat, nu-i aşa, tăticule ?

— Am citit într-o revistă.

— Şi nu le-au dat copiilor nume *adevărate* ?

— Se pare că nu, dar ei trăiau acolo cu toţii întocmai ca şi cum ar fi *avut* nume.

— Rose Muscat. Nu prea sună bine, dar cred că mai bine totuşi decît „micuţa-de-la-telefon".

— Totuşi şi „micuţa-de-la-telefon" e foarte drăguţ. De ce ţi se pare că *aşa* te-ai putea numi ?

— Îmi place să telefonez.

— E distractiv, nu ?

— Ştii, cînd eşti singură şi te-ai plictisit să tot vorbeşti cu păpuşile sau cu ţîfnoasa şi aiurita voastră domnişoară MacDougal — ha, ha, ha, ea mă aude, tăticule, am spus-o anume — atunci e distractiv să telefonez.

— Cui telefonezi ?

— Prietenilor.

— Copii ?

— Ah, tăticule ; copii, desigur. Afară de cazul cînd îţi telefonez ţie.

— Ei, parcă îmi place „micuţa-de-la-telefon". Mai ai vreo idee ?

— „Micuţa-cu-bomboane", fiindcă îmi plac bomboanele. „Micuţa-cea-urîtă", fiindcă-s urîtă.

— De cînd ?

— Dintotdeauna. Uhh !

— Eşti frumoasă.

— Ba nu, tăticule, tu nu ştii ce înseamnă frumoasă.

— Ei, şi ce înseamnă ?

— *Splendidă,* ca mămica.

— Bine, splendid e splendid, iar frumos e frumos. Două lucruri diferite. *Tu eşti* frumoasă.

— Ba urîtă.

— De ce ?

— Pentru că aşa sînt.

— Rosey, tu eşti frumoasă.

— Chiar spui *sincer,* tăticule ?

— Da. Pentru că aşa *eşti.*

— Spui drept, tăticule ? Nu te cred.

— Ba *eşti,* aşa că nu te mai gîndi la asta.

— Cum să nu mă gîndesc ? Casa e plină de oglinzi. Şi mă văd tot timpul.

— Bun. Atunci să-ţi spunem „micuţa *eu*".

— Nu, tăticule, ci „micuţa *eu-eu-eu*". E mult mai nostim decît simplu „micuţa eu".

— Bine.

— Nu uita să găseşti ceva frumos unde să mă duci mîine, şi nu uita să-mi telefonezi diseară unde mergem, ca să mă pot pregăti.

— Bine, Rosey.

Îi telefonă apoi lui Sam Zolotow, care îl întrebă :

— Ce te-a adus pe Broadway, Yep ?

— Nimic, Sam. Şi de unde ştii că stau la Great Northern ?

— Laura mi-a spus — la Sardi. Zicea că ai venit la New York ca să te întîlneşti cu un producător şi să scrii o piesă. Poţi să-mi dai cîteva amănunte ? De mult n-ai mai apărut în pagina teatrală. Ce se întîmplă ?

— Am venit la New York ca să mă întîlnesc cu un producător.

— Cum îl cheamă ?

— Îţi spun eu, după ce fac învoiala cu el, dacă o fac. Pînă acum nu-i nimic aranjat.

— Yep, nu vreau să-l imit pe Yep Muscat, dar cu cine ţii la campionatul de baseball ?

— Cu Dodgerii.

— Ai vreun motiv anumit ?

— E cea mai bună echipă.

— Au pierdut primele două meciuri.

— Se mai întîmplă.

— Nici o echipă care a pierdut primele două meciuri n-a cîştigat vreodată campionatul.

— Nu ştiu ce spun statisticile. Cum merge meciul de azi ?

— Ultima oară cînd am ascultat, conduceau Dodgerii, dar tot așa s-a întîmplat și în primele două meciuri.

— Dacă iau meciul de azi, pot să mai cîștige patru la rînd.

— Dacă, spuse Sam.

— Da, așa-i întotdeauna. Cum ar putea fi altfel ?

13

Se întinse pe pat și închise ochii. Pajiștea de maci reapăru atît de repede, de parcă ochii abia așteptaseră să se închidă pentru a o putea privi din nou. Simți în nări parfumul puternic și îmbătător al macilor și ar fi putut jura că le auzea chiar pe fete vorbind și rîzînd — dar nu demult. *Acum.*

Absolut fără nici un motiv, ori pentru un motiv pe care nimeni în lume n-ar fi putut spera să-l înțeleagă vreodată, își aminti de o scrisoare a vechiului său prieten Artie Perch, băiatul visător și domol în mișcări, din Fresno.

„Dragă Năsosule, mă întreb dacă pot exprima în cuvinte uimirea mea că, dintre toți, tocmai tu ai ajuns să publici o carte.

Iată că am douăzeci și cinci de ani și mai sînt încă un foarte umil subaltern, prost plătit la P.G. & E., în loc să fiu în conducere. Am fost întotdeauna mai bun decît tine la gramatică și punctuație. Știu că respectul pentru adevăr nu-ți va îngădui să negi *asta.* Dar nu înseamnă că nu-s emoționat de succesul tău și nu-s mîndru că

ți-am fost unul din cei mai buni prieteni timp de mai mulți ani. Sînt emoționat. Yep, bătrînă pușlama, dacă poți scrie tu, atunci pot și eu. Vrei să citești cele trei probe anexate ale artei mele epistolare ?"

Cele trei probe erau trei scrisori de afaceri către trei directori diferiți de la trei societăți diferite, din partea altor trei directori diferiți de la alte trei societăți diferite, toate cu numele și adresele cuvenite.

Multă vreme apoi, după publicarea fiecărei cărți noi, primea o scrisoare de la Artie și alte probe ale artei lui. Unele scrisori erau lungi aproape cît o mică nuvelă. O dată dădu unui editor un teanc întreg, dar editorul nu le găsise pic de haz.

Își aminti că după război nu mai auzise multă vreme de Artie, așa că-i scrisese, și cam după vreo șase luni primise răspuns :

„Dragă Năsosule, te rog să mă ierți că în privința scrisului sînt de-o neglijență deplorabilă dar, drept să-ți spun, nu mai scriu deloc. Îți dai seama, băiatule, că am împlinit treizeci și nouă de ani ? Am o fată de șaptesprezece ani, alta de cincisprezece, un băiat de unsprezece și altul de nouă. Am o perlă de soție care încă mă crede grozav, deși am rămas tot un biet conțopist la societatea de gaze. M-aș apuca să scriu din nou scrisori de afaceri dacă aș găsi ceva vrednic de spus, dar nu găsesc. Pe vremuri am scris *către* toate felurile de directori de la toate felurile de întreprinderi americane — și *din partea* a tot felul de conducători. Dar, bagă de seamă, n-am pus la poștă nici o singură scrisoare — fiindcă în realitate n-a-

veam nici un amestec, eram pe dinafară. Sînt sigur că aş fi putut fi vicepreşedinte aproape la oricare din societăţile mari americane. Ce-ar fi să te întorci în vechiul tău oraş natal şi să ne vizitezi ?"

Prima oară cînd se duse la Fresno, îl căută la telefon şi soţia lui îi spuse că Artie suferise un atac. Societatea P.G. & E. îi propusese să-şi ia un concediu pe şase luni cu jumătate de salariu. Îi mai spuseseră că-i păstrează postul dacă socoate că se poate întoarce.

— Te-aş invita desigur cu multă plăcere la masă, spusese soţia lui Artie, dar nu vreau să-l vezi pe Artie în asemenea stare. A îmbătrînit grozav, dintr-o dată.

Telefonul hotelului sună şi Larry Langley, cu o voce mai piţigăiată ca oricînd, îi spuse :

— Yep, omul nostru mă pisează la telefon mereu de cînd m-am întors la birou. El mi-a telefonat, nu l-am chemat eu. E ambalat — *foarte* ambalat. Voia să ştie de ce ţineai morţiş să vezi contractul, aşa că puţin cîte puţin i-am adus la cunoştinţă clauzele pe care le pretinzi. Vrea să venim la biroul lui din nou mîine dimineaţă, la zece. Am fost de acord. Cred că n-ai nimic contra ?

— Am să vin. Dar discutăm *numai* afaceri, ne-am înţeles ?

— Da. M-a întrebat dacă cred că ai să vii mîine seară la Chambord's să cinezi cu el şi prietenii lui, şi i-am răspuns că nu ştiu. Spunea ceva despre una din fete că ar fi foarte frumoasă — o persoană pe care ţi-ar face plăcere s-o cunoşti.

— Nu mă pot duce. Ies cu fiica mea. Voi veni la întîlnire la zece — pentru o oră, şi atît. Apoi trebuie să plec ; dar el să vină cu contractul.

Puse receptorul la loc şi îşi aminti cum dăduse peste Artie în San Francisco, la un an după ce vorbise la telefon cu soţia lui.

— Ei, pînă la urmă am părăsit vechiul oraş natal, spusese Artie. Au insistat copiii. Sînt mai multe posibilităţi pentru adolescenţi într-un oraş ca Frisco — şcoli, slujbe, oameni. Acum sînt *aici* la P.G. & E. O muncă oarecare.

Telefonă băiatului de serviciu şi-i răspunse Bert.

— Bert, eşti bun să-mi iei de la chioşc ziarele de după-amiază, *The New Yorker, Time, Life, The Saturday Evening Post*, şi să mi le aduci sus ?

Se sculă, se întinse, puse apă la fiert şi cînd sosi Bert la uşă, el sorbea din cafeaua fierbinte.

Cercetă *The New Yorker* să găsească ceva ce ar putea fi foarte distractiv pentru Rosey, dar nu găsi nimic potrivit.

Singurul lucru de succes în clipa de faţă este campionatul de baseball, asta-i. Nu-mi rămîne decît s-o duc acolo. După meci, îi duc pe amîndoi la masă şi apoi la Palace.

Telefonă lui Leonard Lyons :

— Vreau, spuse el, să-mi duc mîine fetiţa la Ebbetts Field. Unde să fac rost de bilete ?

— Uită-te la televizor, îi răspunse Leonard. Toate s-au vîndut. Ar trebui să plăteşti cel puţin cincizeci de dolari pentru două bilete.

— Plătesc cincizeci.

— Asta-i o nebunie.

— N-are a face.

Leonard îi dădu numele şi numărul unuia dintre cei mai mari traficanţi de bilete din oraş. Două bilete — şaizeci de dolari, dar erau cele mai bune, în dreptul bazei a treia, spuse individul.

— Le iau, zise el, şi individul spuse :

— Te chem peste cinci minute.

— Nu ai biletele ?

— Cred că le pot procura, dar nu sînt sigur.

— Cît timp îţi trebuie ?

— Cinci minute.

Mai tîrziu, tipul îi telefonă şi-i spuse :

— Cere o sută de dolari pentru două — dar sînt cele mai bune.

— Cine le are ?

— Un prieten de-al meu. Nu mai sînt *deloc* bilete. El s-a îmbolnăvit şi nu se poate duce.

— Dacă ţi-aş spune că le iau, poţi să mi le dai, ori trebuie să-i telefonezi iar ?

— Ţi le dau.

— Atunci te chem la telefon peste cinci minute. Trebuie să mă asigur că fiica mea *vrea* să meargă.

O sună pe Rosey şi pricepu imediat după vocea ei că propunerea n-o entuziasma, deşi încerca să ascundă asta.

— Afară de cazul, spuse el, că putem găsi ceva care ni s-ar părea *mai* distractiv.

— O să ne distrăm, tăticule. Ne ducem acolo, cumpărăm bilete, şi ne uităm la meci.

— Dar dacă nu găsim bilete ?

— Nu-i nimic. Mergem în *Brooklyn.* Ne plimbăm pe acolo împreună şi privim vitrinele. Intrăm într-un restaurant şi, dacă au televizor, urmărim meciul pe ecran.

— Vedem noi. Să nu stai la masă. Vin să te iau la amiază şi mergem să mîncăm undeva.

— Am să mă îmbrac cu o rochiţă de vară foarte drăguţă.

— Seara îl luăm pe Van şi ne ducem în altă parte.

— Unde ?

— Să cinăm undeva, şi după asta ce-ai zice de Palace ? Singurul loc din New York unde mai poţi vedea un vodevil.

Îi explică ce-i vodevilul, apoi telefonă traficantului şi-i spuse că nu mai are nevoie de bilete.

— Mîine are să fie un meci mare, spuse traficantul. Dodgerii au cîştigat primul meci cu opt la cinci şi îşi închipuie că mîine au să-l cîştige pe al doilea, la rînd.

— Mi-ar place să merg, dar fiica mea are alte gusturi.

Ştia că oriunde ar merge, se vor distra foarte bine.

14

Îi telefonă lui Henry Hyam şi-l întrebă :

— Ce se mai aude ?

— Chiar adineauri mi-a telefonat Bloom de la Fox, spuse Henry. Voia să ştie dacă eu sînt agentul pentru *„Hoinarii"*. Am pus-o pe Margie să cerceteze, şi a găsit că nu sînt, şi i-am spus asta. Voia să ştie dacă sînt în relaţii cu dumneata şi i-am răspuns că da — atunci cînd eşti aici.

Zicea că ţi-a dat de urmă la San Francisco, dar cei de la Western Union au spus că le-ai cerut să-ţi trimită corespondenţa la New York. Zicea că vrea să-ţi cumpere *„Hoinarii"*. Aşteaptă să vorbesc cu dumneata şi să-i dau răspuns telefonic. Ce zici ?

— Nu-mi vînd operele. Închiriez — pe şapte ani.

— Fox nu închiriază.

— Atunci nu dau.

— Am să-i telefonez asta. Cum te-ai mai simţit ?

— Fără chef.

— Cum adică ?

— Îmi amintesc mereu de trecut.

— Şi ce-i cu asta ?

— Parcă nici n-aş fi fost eu.

— Ba ai rămas acelaşi. Cum stai cu sectorul finanţe ?

— Mizerabil.

— După cum ştii, poprirea este la noi. Mai ai aici drepturi de autor de vreo opt sute de dolari, dar bineînţeles trebuie să-i trimit fiscului.

— În ordine.

— Pot să-ţi *împrumut* nişte bani ?

— Nu. Am în portmoneu un cec de o mie de dolari pe care-l pot încasa dacă va fi cazul. Ai auzit de Adolph Zamlock ? Vrea să lanseze piese. Doreşte să-i scriu una anume pentru el. Mi-a trimis o mie de dolari ca să vin la New York şi să-l întîlnesc. L-am văzut azi după-amiază. Îl cunoşti ?

— Am *auzit* de el. Investeşte bani în piese de teatru, nu-i aşa ?

— Aşa am auzit.

— Dacă vrei să împrumuţi ceva bani, fă-mi un semn.

— Bine.

Îl chemă la telefon pe Zak, care îl întrebă :

— Ce ai la rînd pe agendă ?

El făcu în armeneşte o remarcă obscenă despre ce era în agendă şi Zak chicoti în falsetul lui adînc.

— Vrei să te plimbi ? îl întrebă Zak.

— Sigur. Încotro vrei să mergi ?

— Oriunde. Ştii că totdeauna mi-a plăcut să umblu. Îmi face bine, însă în ultimul timp m-am plimbat prin sălbăticiile din Utah. Dar să mergi prin New York, asta-i *adevărată* plimbare. Hai s-o luăm la picior.

— Mai aşteaptă cîteva minute şi te chem eu din nou.

Se întinse pe pat, şi amintirile reveniră iar.

El şi Zak se aflau la Foley, privind cum bate cuie în lăzi Shag Shamshoyan, lucrînd ca o maşină : cui, poc ; cui, poc ; cui, poc ; cui, poc ; se aşază fundul, se pune partea laterală ; cui, poc ; cui, poc ; cui, poc ; cui, poc. Cealaltă parte, şi din nou, şi încă o ladă gata.

La un penny lada, Shag cîştiga zece dolari pe zi pe vremea cînd trei dolari pe zi era un cîştig frumos. Shag purta pantofi albi de tenis, pantaloni largi şi nimic altceva. Pe partea dinăuntru a braţului drept, avea un tatuaj mare. Un cap de femeie cu păr negru, şi dedesubt un cuvînt scris în armeneşte. Cineva zicea că-i cuvîntul *Myr — Mama* — care în armeană înseamnă „Naţiunea". Stăteau, urmărindu-l şi admirîndu-l pe acel om mare. Era unul din cei mai straşnici bătăuşi din

Fresno, prietenii lui cei mai buni erau haidamacii orașului, și totuși cînd lucra, cînta cîntece armenești, patriotice și de jale. Din cînd în cînd arăta spre un teanc de scînduri legate cu sîrmă ; atunci Yep ori Zak se repezea la legătură, o ridica și o arunca cu zgomot pe bancul de lucru. Shag tăia sîrma de legătură cu bărdița, punea teancul într-un loc unde putea să ajungă cu cea mai mică mișcare a brațului și se apuca iar de lucru — un penny lada. Așteptau să-l vadă poticnindu-se, făcînd o mișcare greșită, dar asta nu se prea întîmpla, și cînd se întîmpla, nu-i trebuia mai mult de o clipă ca s-o corecteze. Era cel mai iscusit fabricant de lăzi din întreaga vale San Joaquin. Privindu-l pe Shag, băieții învățau multe. Yep învățase să scrie și Zak învățase să facă lăzi. În cea mai bună formă a lui, Zak ajunsese aproape la fel de îndemînatic ca Shag.

Prăpădiții ăștia de dansatori moderni, gîndi el, ar fi trebuit să-l privească acum patruzeci de ani pe Shag făcînd lăzi. Acum treizeci de ani ar fi putut să-l vadă pe Zak. Muzeul Modern ar trebui să expună bancul lui Shag, cutia de cuie, bărdița și maldărul de scînduri. Să se uite la bancul lui Shag, dacă vor să vadă o *adevărată* operă de artă. Shag își făcuse singur bancul de lucru. Nu studiase cum se proiectează la nici o universitate. Studiase condițiile necesare la fața locului și, dacă exista o posibilitate să cîștige zece dolari pe zi muncind singur, în loc de trei cu un patron ce te sîcîie toată ziua, Shag aflase metoda de a cîștiga bani în mod independent.

Telefonul sună și Henry Hyam spuse :

— Îți plătește un bilet de avion dus-întors la Hollywood ca să vorbești cu el.

— Crede-mă, Henry, pe el nu-l interesează *Hoinarii*. N-ar ști ce să facă cu piesa. Pur și simplu încearcă să se comporte ca un mare om de afaceri.

— M-am gîndit că trebuie să-ți spun.

— Mulțumesc. Cînd îi răspunzi telefonic, nu plătești dumneata convorbirea ?

— La naiba, nu.

— Atunci e bine.

— Eu cred că vrea cu adevărat să cumpere piesa.

— Nu-i de vînzare. I-o închiriez, lui ori altcuiva. Am vîndut odată un lucru de preț din neștiință, și altul din cauza foamei ; cred că e de-ajuns. Nici un scriitor care se respectă n-are dreptul să-și vîndă opera.

— Voia să știe dacă te poate chema la telefon. I-am spus că nu cred să reușească.

— Mulțumesc. Dacă el ori altcineva vrea să închirieze piesa pe șapte ani, prețul este o sută de mii de dolari — asta înseamnă zece mii anual pe zece ani, și așa scap de pisălogeala fiscului.

— I-am spus că n-ai s-o vinzi ; că de-abia ai sosit în oraș și sînt sigur că nici nu te gîndești să pleci înapoi. I-am spus că dacă nu-l chem într-o jumătate de oră, înseamnă că nu te interesează.

— Mulțumesc.

— Cum mai stai *acum* cu minunatele amintiri de demult ?

— Foarte bine. Era pe vremuri, acolo, un tip, Shag Shamshoyan îl chema, care făcea lăzi cam în felul cum dansa Nijinsky. Tocmai îmi amin-

team cum le lucra, cînd mi-ai dat telefon. Avea tatuat pe braț *Myr.*

— Ce ?

— *Myr.* Mama. Adică Armenia.

— A, *asta.*

Se sculă și se duse la fereastră. Soarele mai stăruia încă printre clădiri, dar acum era mai jos, pe cale să dispară pînă a doua zi dimineață.

Îl sună pe Zak și-i spuse :

— Repede-te pînă aici, că eu te aștept în hol. Facem o plimbare pînă în Bowery, apoi în cartierul chinezesc și mîncăm acolo.

Își schimbă pantofii cu alții cu care știa că poate să facă o plimbare lungă, se spălă pe față și coborî în hol.

Bert dădu buzna peste el tocmai cînd ieșea din lift.

— Carlo a fost aici cu nevasta și copiii. Ai sosit o clipă prea tîrziu.

— Cum arată ?

— Strașnic. Au luat ceaiul de după-amiază aici, cu Valencia. Tipii ăștia doi se au mai bine ca frații.

Se duse la standul de ziare și cumpără un pachet de gumă de mestecat. Să aibă la plimbare.

15

Mesteca o bucată de gumă cu mentă, cînd Zak apăru cu mersul lui săltăreț în holul lung dinspre strada Cincizeci-și-șapte, zîmbitor, balansîndu-și mîna dreaptă de parcă ar fi urmărit un ritm, o temă muzicală sau o idee năstrușnică.

— Asta-i viața, Năsosule, și zicînd asta, cumpără cinci pachete de gumă de mestecat.

— Bogătanul. Omul succesului. Băiatul cu bani. Copilul progresului. Uraniu. Cinci pachete de gumă.

— Mestec cîte cinci bucăți deodată, spuse Zak. Ți-aduci aminte de vremurile cînd mestecam numai o jumătate de bucată ?

— Ei, eram săraci pe atunci, nu-i așa ? Dar acum, uită-te la noi. Mestecăm cîtă gumă ne place.

Acres, vînzătorul de la stand, îi asculta zîmbind. O blondă cu păr auriu și cu un cățel drăgălaș în lesă se apropie de stand.

— Te rog, dă-mi *Scandal.*

Se uită în jos la cățelușul ei nervos. Cîinele o privi cercetător, se scutură și chițcăi de două ori. Acres îi dădu un număr din *Scandal* și în același timp luă din raft încă vreo șase alte reviste de același gen.

— Acestea sînt ultimele apărute, zise el. *Sensation, Disgrace, Sin, Dirty Work, Monkey Business* [1].

— Le iau pe toate, spuse fata, după care, privind în jos la cățel, rosti : Arp, arp. Cățelul reflectă la cele auzite, dar nu dădu răspuns.

— *Time ? Life ?* Una din ele ?

— Săptămîna asta nu. Poate cealaltă. Cînd vor scrie despre mine.

Zak își răsuci capul spre splendida apariție, își îndesă în gură încă o bucată de gumă și începu să mestece. Tînara plăti revistele și porni prin holul lung spre strada Cincizeci-și-șapte, pe cînd

[1] Senzațional, Rușine, Păcat, Bîrfeală, Afaceri murdare.

Acres, Zak, Yep, Bert, încă un băiat de serviciu și Valencia o urmăreau cu privirile.

— De unde a apărut ? întrebă Zak.

— Hollywood, răspunse Acres. Acolo era o starletă. Se duce la salonul de cosmetică de colo cel puțin de trei ori pe săptămînă, uneori și de patru. Salonul este deschis douăzeci și patru de ore pe zi. Acum joacă într-o piesă nouă.

— Care piesă ?

— *Cine-i Roxanne Lapolo ?* Vreau să spun că așa se cheamă piesa.

— Si cine-i ? întrebă Zak.

— *Ea* este.

— Ia priviți-o cum merge, comentă Zak.

Tînăra se opri să vorbească cu cîinele. Ascultară cu toții și-l auziră pe cățel chițăind iar. Îl putea face să chițăie de cîte ori avea ea chef. Porni din nou, mișcîndu-se cu o extraordinar de amplă și splendidă unduire a spatelui.

— Este una din cele mai bune cliente ale mele, spuse Acres. De cîte ori pleacă de la salonul de cosmetică, se oprește aici pentru ceva. Îi place să vorbească.

— Cu cîinele ?

— Și cu mine.

— Cum o cheamă ?

— Să mă gîndesc. Ceva care seamănă cu Marilyn Monroe, numai că e altfel.

— Nu cumva e Lynn Mooney ? întrebă Yep.

— Da, exact.

— Cum, *asta*-i Lynn Mooney ?

— Se înțelege, răspunse Acres. I-au dat rolul pentru că are un corp perfect. Chiar ea mi-a spus.

Porniră pe strada Cincizeci-și-șapte, cotiră la dreapta pe Bulevardul Cinci, încă o dată la dreapta și ajunseră pe drumul lor.

— Doctorul Levy e pe-aproape, zise Yep. Am să-i telefonez, să văd dacă îmi poate face o radiografie a dintelui care mă tot necăjește.

Intrară într-o drogherie și Yep telefonă, în timp ce Zak se uita la vitrină.

— E acasă. Lipsesc numai cîteva minute și apoi ne vedem de drum.

Ieșiră din drogherie și o luară iar la picior.

— Ce-i cu dintele tău ?

— E mort.

— Nu poți umbla așa, cu un dinte mort în gură.

— *Pare* a fi mort. Nu-s sigur. Îmi va spune doctorul.

— Dar dacă-i mort ?

— Atunci îi spun să-l scoată. Cum stai cu dinții, Zak ?

— Îi am pe toți. Încă un lucru de care maică-mea era mîndră. Mușchii spatelui și dinții din gură.

— Eu am pierdut o mulțime.

— Eu îi am pe *toți*.

— Asta ajută.

— Da, dacă îți place să mănînci friptură tare.

— Îți sînt de folos și cînd zîmbești. Ia zîmbește o dată.

Zak zîmbi la comandă, pe Bulevardul Cinci din New York, în ultima zi a lunii septembrie 1955.

— Încă o dată, zise Yep.

Zak zîmbi din nou și rămase așa.

— Cît nu zîmbeşti, Zak, arăţi ca un pretins om de afaceri într-o haină albastră de serj la două rînduri.

— Cînd ies între oameni, vreau să arăt ca cei cu care mă întîlnesc şi fac afaceri.

— Dar cînd zîmbeşti, eşti din nou cel de acum 35 de ani din Fresno.

— Acum zîmbeşte şi tu, spuse Zak.

Yep zîmbi.

— Mai bine ţi-ai pune nişte punţi, omule, altfel mai bine abţine-te. Iar cînd vorbeşti, fă aşa ca englezii: abia să mişti buzele. Ţine ascunse toate spaţiile goale.

— Cum mai *merg* treburile în Utah ?

— În legătură cu spaţiile goale ? întrebă Zak. E tot ceea ce *găseşti* în Utah. Tocmai fiindcă ai pierdut o mulţime de dinţi, de-acum încolo va trebui să te comporţi totdeauna cu multă demnitate.

— Eu nu port haine serioase de om de afaceri.

— Eu fac asta *numai* cînd ies în lume.

— Şi unde te afli cînd eşti în Utah ?

— În cer. Vestul. Marele Vest, minunatul Vest.

— Vestul şerpilor cu clopoţei.

— Sigur, dar nu trebuie să-i loveşti. Ei nu muşcă din ură, ci de frică. Ce te *aştepţi* să facă, dacă-l calci pe coadă ?

— Ai văzut vreunul ?

— Am văzut. Trebuie să ştii pe unde obişnuiesc să stea, atunci nici tu nu-i superi şi nici ei nu te supără. O vreme am crezut că trebuie să-i omor oriunde-i vedeam, dar e o prostie. Asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Se află acolo unde sînt, pentru că *aparţin* acelor locuri. Poţi să-i omori, dar ei

vor continua să *rămînă* acolo — şi dacă din întîmplare calci pe unul sau te apropii prea mult, atunci *el* trebuie să atace.

— Porţi cu tine ser contra veninului ?

— E necesar, în cazul unei neatenţii. De fapt, să fii precaut devine o a doua natură.

Merseră un cvartal întreg în tăcere. Cînd ajunseră la biblioteca publică, Zak mormăi ceva ce aducea a „Mama".

— Mama ? zise Yep.

— Chiar aşa.

— Ce vrei să spui ?

— Biblioteca publică, băiete.

— Ce legătură are mama cu biblioteca publică ?

— Mama are legătură cu tot ce-i *bun,* asta-i. De pildă, cărţile. O ştiu de la Carp.

— Băiatul lui Sock ?

— Vorbesc de Carpenter Sully. Băiatul lui Sock Solyman, care-i acum de treizeci şi nouă de ani. Îi socoţi copii pe toţi cei care-s mai tineri decît tine.

— Cînd l-ai văzut pe Carp ?

— Ei, acum vreo şase, şapte luni. Sock s-a dus cu avionul la Salt Lake să vadă terenurile Jean Valjean. Oricum plănuisem să mă duc la San Francisco peste cîteva zile, ca să-mi văd soţia, copiii şi nepoţii ei, pe fraţii şi surorile mele cu familiile ; aşa că după ce a cercetat totul, am decolat împreună. Carp s-a dus să stea la fratele meu Dan. Ştii că sînt cam de-o vîrstă, şi au fost totdeauna prieteni. De asta voia Sock să plece împreună cu mine cu avionul la San Francisco.

— Cum i s-au părut terenurile ?

— Grozave. Cum ar fi *putut* să i se pară altfel ?

— Cum l-ai găsit pe Carp ?

— Nu ştiu. Eu nu cred în povestea aceea. Mi s-a părut la fel ca întotdeauna.

— Nu crezi că mintea cuiva o poate lua razna ?

— Sigur c-o poate lua, răspunse Zak, dar nu cred că asta înseamnă mare lucru. Toţi sîntem puţin săriţi. Şi ce ? Îmi amintesc cum odată, îndată după apariţia primei tale cărţi, m-am dus cu mama în vizită la mama ta. Tu erai în Europa, ori nu ştiu unde, şi am întîlnit acolo în salon pe unul din acei scriitori foarte impozanţi, bărboşi, din Boston ori mai ştiu eu de unde. I-a spus mamei tale : „Trebuie să fii foarte mîndră de fiul dumitale." Şi mama ta i-a răspuns : „Fiul meu e un nebun." Asta-i. Mama mea n-a putut uita niciodată. N-a fost în stare să înţeleagă cum a putut mama ta să spună asemenea lucru unui astfel de om. I-am uitat numele, dar armenii îl considerau un mare scriitor. Nu mai trăieşte. Avea un pseudonim, cum au toţi. *Revenge*, sau aşa ceva. Dar nu numai mama ta spunea că eşti nebun, mai toţi, după cît îmi pot aminti, mai ales profesorii de la şcoală. Şi ce înseamnă asta ? Cu ce se-alege Carp umblînd mereu din spital în spital ? N-au spus întotdeauna cu toţii că şi eu *sînt* nebun ? Ei, şi ce-i cu asta ?

— Nimic. Ai ajuns să porţi haine bleumarin la două rînduri, nu ? Aşa că *tu* nu eşti nebun.

— Dacă aş fi — dacă *într-adevăr* aş fi, şi cine n-a fost la un moment dat ? — nimeni n-ar bănui vreodată. Aş lupta singur, aşa cum am făcut întotdeauna.

— Şi *ai* luptat singur ?

— Se înţelege. După un an petrecut în Utah, cînd situaţia părea disperată, am luptat cu mine însumi timp de trei nopţi. Zilele mai mergea cum mergea, dar cele trei nopţi au fost teribile. Cumplit m-am chinuit. Ştiu ce înseamnă să fii nebun. Am multă înţelegere pentru toţi cei care au asemenea necaz. Dar nu cred că-i bine să cauţi ajutor la cei din jur.

— La mama, poate ? De asta o fi spunînd oare Carp mereu „Mama" ?

— Se poate. Dan povestea că într-o dimineaţă, Carp a ieşit din casă şi a făcut un pas, doar atît. Văzînd o roşie mică, crudă, pe una din tufele de roşii ale lui Dan, a rostit : „Mama". Roşia era o chircitură stricată, aşa că Dan a rupt-o de pe vrej şi era s-o arunce, dar Carp l-a apucat de mînă, i-a luat roşia aceea mică, crudă şi chircită, s-a uitat la dînsa şi-a spus din nou „Mama". După asta a vîrît roşia în buzunar. Dan nu se mai putea opri din rîs, şi Carp la fel. *Asta-i* nebunie ? Se distra, atîta tot.

— Poţi fi nebun şi să te şi distrezi, cred.

— Carp nu-i nebun. Umblă prin spitale fiindcă-i *place*. Mama.

— La ce te referi acum ?

— La plimbarea pe care o facem. Bătrînele noastre picioare bătînd caldarîmul.

— A, sîntem doi americani de seamă, desigur. Nici o îndoială. Tu cu terenurile şi minele tale de uraniu, iar eu cu cărţile şi nasul meu mare.

— Mama, spuse Zak. Cînd aveai obrazul lung şi sfrijit, atunci a văzut lumea în tine un om mare, cu un nas mare.

— Mama.

În dreptul străzii Treizeci-şi-trei, traversară bulevardul Cinci, către numerele din est, şi după un cvartal şi jumătate, ajunseră la clădirea unde stătea şi îşi avea cabinetul doctorul Levy, deşi de mai bine de zece ani nu mai practica, consacrîndu-şi timpul numai învăţămîntului şi cercetărilor la Universitatea Columbia, scriind poezii şi compunînd bucăţi pentru pian. Yep apăsă pe butonul de la uşă şi îndată doctorul Levy le deschise ; era un om de statură mijlocie, de vreo şaizeci, şaizeci şi cinci de ani, cu ochi zîmbitori.

Yep i-l prezentă pe Zak şi toţi trei stătură puţin de vorbă.

— Hai să vedem ce te supără, zise doctorul Levy. Vino şi dumneata, Zak.

Intrară în cabinet, şi Yep se aşeză pe scaun. Doctorul Levy cercetă dintele, apăsă în jurul rădăcinii, îl ciocăni cu mai multe instrumente metalice. Apoi îi făcu o radiografie, o developă, o cercetă şi zise :

— Mort, şi-i mort de multă vreme. Dintele acesta trebuia scos de mult, Yep. Le explică clişeul. Infecţia a coborît în falcă şi s-a răspîndit. Ce fel de dentist ai acolo în San Francisco ?

— Ei, nu-i un poet.

— Vino cînd vrei săptămîna viitoare şi ţi-l scot. Îţi fac, bineînţeles, o injecţie cu novocaină. Va trebui să curăţ toată infecţia din os. Am să pun un pansament în gaură, ca gingia să nu se închidă înainte de a fi eu sigur că a fost înlăturată toată infecţia. Va trebui să schimb pansamentul tot la două zile, aşa că vei fi nevoit să faci vreo şase, şapte vizite prăpăditului meu de cabinet.

— E chiar aşa de grav ?

— De fapt, ar trebui să i se interzică dentistului tău din San Francisco să mai practice. Doctorul Levy îi arătă din nou radiografia. Tot ce vezi aici este infecţie. Dacă laşi aşa ceva netratat, poate să devină într-adevăr foarte serios. Cînd vrei să-l scoatem ? Luni ? Marţi ?

— Doctore, vrei să-mi faci un hatîr şi să mi-l scoţi acum pe loc ? O să vin luni pentru primul tratament.

— Abia m-am întors de la Universitate, spuse doctorul Levy. Ce-ai zice de luni la cinci şi jumătate ?

— Bine, şi-ţi mulţumesc mult, doctore.

— Eşti sigur că vrei să ţi-l scot chiar acum ?

— Da.

— Ai vreun program pentru diseară ?

— Nimic deosebit.

— Atunci ia-o domol. Mănîncă ceva uşor la cină. Am să-ţi dau nişte pilule să le iei pînă luni. Cîte una la patru ore. Dacă pansamentul cade, telefonează-mi — la orice oră ar fi — apoi vii la mine şi îţi pun unul nou.

Doctorul Levy îşi pregăti novocaina şi Zak spuse :

— Dacă sînteţi de acord, domnilor, aş prefera să aştept în camera de alături.

— Desigur, răspunse doctorul Levy. Găseşti acolo cărţi şi reviste. Alege-ţi ce vrei. Dacă ştii să cînţi la pian, cîntă puţină muzică de extracţie.

Doctorul izbucni în rîs de gluma lui şi Zak îi ţinu isonul cu chicotitul lui înfundat, în falset.

Totul se sfîrşi într-o jumătate de oră. Mai stătură apoi de vorbă cîteva minute, după care cei doi plimbăreţi o luară din loc.

— Poate ai fi mai bine să te întorci cu un taxi la hotel şi să te întinzi, zise Zak.

— Nu, să ne plimbăm pînă în Bowery şi apoi pînă în cartierul chinezesc ; aş lua acolo nişte supă din aceea bună, chinezească.

— Crezi că eşti în stare ?

— Mă simt perfect. Prostul de dentist din San Francisco !

— *Ăsta-i* un om mare.

— N-ai crede că un dentist poate fi un mare om, dar doctorul Levy *este* mare. Dar vezi, el e mult mai mult decît un dentist.

Porniră la drum, dar ritmul era stricat acum, aşa că merseră încet.

16

Cînd ajunseră în Bowery, Yep era un om bătrîn.

— Haide, Zak, spuse el, sîntem acum în Bowery. Încetează de a mai fi marele om de afaceri. Tîrîie-ţi puţin picioarele.

— Nu-mi *pot* tîrîi picioarele. Chiar de-aş fi distrus, ruinat şi flămînd, *tot* la fel aş merge.

— Nu-i politicos.

— De ce aş fi politicos cu o şleahtă de haimanale din New York ?

— Fiindcă-i politicos să fii politicos.

— Haimanalele să fie politicoase cu *mine*.

— Şi ce-ai vrea să facă ? Să se ducă în Utah şi să găsească uraniu în pietrele de acolo ?

— Să găsească uraniu în pietrele din capul lor, chicoti Zak. Sînt nişte proşti.

— Nu neapărat.

— Ba sînt proşti. Să nu-i facem acum eroi. Cum îţi mai simţi dintele ?

— Simt *fiecare* zi a *fiecărui* an pe care l-am trăit — aprig.

— Hai să mergem în cartierul chinezesc, spuse Zak. Mîncăm acolo nişte supă bună de-a lor, mai lăsăm încolo băutura şi ţigările, apoi ne întoarcem acasă cu taxiul, te sui la tine, faci un duş şi te ştergi, te culci, citeşti — citeşti o carte de senzaţie — îţi vine somn, adormi şi dimineaţa te trezeşti alt om.

— Mama !

— La fel spune şi Carp — fredonînd.

— Sărmanul !

— N-ai de ce-l plînge. Poate oricînd să se întoarcă în spitalul acela drăguţ, cu toţi doctorii aceia dăguţi şi cu toate medicamentele şi aparatele lor electrice atît de drăguţe. Mai bine ai grijă de *tine*. Lasă-l în pace pe Carp. *Tu* la ce te poţi întoarce ?

— Mama.

— Mă rog, *ai* la ce să te întorci ?

— Mama şi tata ? La asta să mă întorc ? Maică-mea bătrînica şi taică-meu tinerelul, sărmanii ? În 1905, cînd a sosit el aici în oraş şi umbla pe străzile astea, avea doar treizeci şi unu de ani. Peste şase ani a murit, în California : un om pe

care nu l-am cunoscut. Mă mai pot întoarce la hotelul Great Northern, asta mi-a mai rămas.

— Nu-i un spital la modă pentru presupuşi nebuni.

— E un hotel dărăpănat pentru nebuni autentici : care, pur şi simplu, nu ştiu că-s nebuni. Nici tu nu ştii că eşti nebun, alergînd prin Utah ca un iepuroi — în haine de serj albastru, la două rînduri.

— Ei, ba ştiu foarte bine că-s nebun, zise Zak. M-a înnebunit norocul care a dat pînă la sfîrşit peste mine. Norocul pe care l-am *dobîndit* — pe care îl merit, la care am dreptul, pentru care am muncit. Numai eu împreună cu fratele mezin al neveste-mi, acolo, în cocioaba cea mică. Facem cu rîndul la curăţenie şi gătit. Sînt fericit că n-am dat lovitura în oraş. Sînt fericit acolo la ţară, cu şerpii cu clopoţei. Îi înţeleg. Şi-i prefer.

Zak arătă spre oamenii din Bowery, care stăteau de vorbă în grupuri.

— Le spui *ăstora* oameni ? rosti el. Sînt *gunoi.* Au gunoi în ochi, în gură, în maţe, în suflet, în felul de a gîndi, în felul de a trăi. Sînt gunoi. Şi nu-s nici măcar gunoi curat, cum e gunoiul nostru din Utah. Sînt nişte vidanjori. Şi nu uita că am fost mai toată viaţa mea calic. M-ai văzut vreodată pe mine să nu fiu curat — în oraş ori la ţară ? Bine, sînt nebun. Nebun în ce-l priveşte pe Dumnezeu.

— *Cine ?*

— M-ai auzit bine. Îţi închipui că aş fi putut izbuti dacă n-aş crede ?

— Şi oamenii aceştia cred.

— Cred în vin. Cred în bere proastă. Cred în poşircă. Cred în hoinăreală. Cred în moarte. Eu cred în viaţă. Am venit pe lumea asta cu un singur scop : să trăiesc. Să trăiesc ca un om, nu ca un vierme.

— Mama.

Pe neaşteptate, Zak ţopăi uşurel — un, doi.

— Nu te-am văzut niciodată, în treizeci şi cinci de ani, făcînd aşa, spuse Yep.

Zak ţopăi iar — un, doi. O săritură bună şi doi paşi în aer.

— Cine te-a făcut să scorneşti asta ?

— Viaţa, omule. Viaţa din *mine.* Viaţa *sfîntă* dată de Dumnezeu.

— Ai făcut-o în joacă.

— Sigur c-am făcut-o în joacă. Nu crezi că joaca face parte din sfînta viaţă dată de Dumnezeu ?

— Poate c-ar fi fost mai bine să încerci balet în loc de operă.

— Cei mai mari tenori au fost întotdeauna oameni scunzi, ca mine. Sînt cîntăreţ, nu dansator. Pur şi simplu, îmi place să fac aşa.

Şi Zak sări din nou.

Cîţiva dintre indivizii din Bowery urmăreau scena cu atenţie, şi unul din ei făcu chiar o încercare ; îşi făcu vînt, încercă să bată aerul cu picioarele şi căzu. Totuşi rîse şi nu se grăbi să se ridice, dar nici altcineva nu se grăbi să-l *ajute.* Pur şi simplu, aşa ceva nu se obişnuia în Bowery. Omul făcu un gest cu mîna, şi Zak dădu grav din cap.

— Încearcă mereu, spuse Zak celui căzut.

— Mama, rosti Yep.

— Cel puţin omul a *încercat*. Nu-i niciodată prea tîrziu să încerci.

— Pentru *ce* ?

— Pentru bărbăţie.

— Un cuvînt care nu s-a folosit de un secol într-o operă de valoare.

— Asta-i necazul cu voi, scriitorii. Nu ştiţi care vă e menirea.

— Şi care-i ?

— Să-i ajutaţi pe bărbaţi să *fie* bărbaţi. Asta-i.

— Dar femeile ?

— Să le ajutaţi şi pe femei să fie femei.

— Dar copiii ?

— Copiii se pricep să fie copii. N-au nevoie de nici un ajutor din partea scriitorilor. N-au nevoie decît de părinţi şi treaba voastră este să-i ajutaţi pe bărbaţi să fie soţi buni şi taţi buni ; iar pe femei să fie soţii bune şi mame bune.

— Dar şoarecii ?

— N-au nici o nevoie de scriitori. Numai bărbaţii şi femeile au nevoie de ei, mai cu seamă bărbaţii. Crezi că dacă pe lumea asta ar exista oameni adevăraţi, şi-ar fi ieşit din minţi în asemenea hal bietele noastre femei ?

— Cred că da.

— Eşti nebun. Noi le *scoatem* din minţi.

— Ce-ar fi trebuit să facem ?

— Ar fi trebuit să le iubim ca nişte bărbaţi.

— Să le stîlcim în bătăi ?

— Cu dragoste — da.

— Aşa ai făcut *tu* — cu dragoste ? Cu Juanita ? Cu Dovey ?

— Da — şi am dat greş. Nu ştiu de ce, dar n-am izbutit. Asta, cred, din pricină că *taţii* lor

n-au fost bărbaţi. Vezi că în jur nu mai sînt deloc bărbaţi. Nu mă refer la militari ori poliţişti, la huligani, escroci ori proxeneţi — ăştia sînt surogate. Vorbesc despre bărbaţii care sînt bărbaţi din cap pînă-n picioare, mai ales cu femeile. Demult, pe cînd mă aflam în Dakar, prietenul meu de pe vapor a ţinut să-mi arate ce femei frumoase se găsesc pe acolo. Negre ca tăciunele, cu o ţepuşă trecută prin buza de sus. Le-am cunoscut bine. Eram un puşti, nu împlinisem nici douăzeci şi trei de ani. Femei ca acelea nu mai există nicăieri. Aveau taţi adevăraţi. Dacă n-ar fi fost ţepuşa aceea, aş fi rămas acolo.

— Te înţepai ?

— Nu vorbesc de vînătorii de fuste — cei care trec de la o femeie la alta. Asta merge poate la tineri. Vorbesc de oameni în toată firea.

— Mama. Erai înfierbîntat rău în Africa, aşa-i ?

— Pe sufletul meu că eram, şi mai sînt *încă*. Nu mă interesează socotelile astea ieftine dintre bărbaţi şi femei. O pierdere de vreme plicticoasă de moarte. Nu există decît o singură justificare ca un om să aibă de-a face cu o femeie — s-o lase însărcinată.

— Aşa că ai un fiu în Dakar, un tînăr care are acum douăzeci şi trei, douăzeci şi patru de ani.

— Poate că am, ba şi o fată în altă parte.

— Poate în Australia. Dar n-ai un băiat şi-o fată pe care să-i fi văzut vreodată ?

— M-am căsătorit în triburile cele proaste, asta-i. În cele şmechere. Care previn naşterile.

— Mai sări o dată. Mă necăjeşte rău falca.

— Poate ar fi mai bine să iei o pastilă.

— Una la patru ore. Mai sări.

Zak sări.

— O pastilă în plus nu poate strica, spuse el. Aruncă una în gîtlej. N-are rost să mergi împleticindu-te de durere.

— Nu pot suferi medicamentele.

— Dacă nu le poţi suferi, de ce n-ai grijă de tine ca să n-ai *nevoie* de ele ?

— Şi ce vrei acum, să mă baţi iarăşi la cap cu cultura fizică ?

— Durerea este fizică, nu ? Trăieşti în trupul tău, nu-i aşa ? Şi ce-i rău dacă ai grijă să-ţi păstrezi trupul într-o formă potrivită de trăit în el ?

— *Este* potrivită de trăit în el, totdeauna a fost.

— Jumătate din dinţi nu-i mai ai în gură. Restul sînt găuriţi şi plombaţi, mîncaţi pînă la gingii de acizii şi otrăvurile tutunului şi băuturii. Silueta s-a dus dracului. Ai burtă. Sîngele ţi-e negru şi stricat.

Zak se dădu cîţiva paşi înapoi, cercetîndu-l.

— Totuşi, *arăţi* destul de bine pentru forma în care te afli.

— Am dureri de cap ; nu uita asta, zise Yep. Urechea dreaptă e aproape surdă. Ochii mi-au slăbit. La zece metri nu văd nimic fără ochelari.

— Dar nasul e încă în formă bună, nu-i aşa ?

— Nasul e perfect.

— E un nas hitit, un nas semitic, un nas mare, coroiat, să-ţi amintească cine eşti. Fă din casa ta o casă demnă de trăit în ea. Elimină din plămîni gudronul acumulat în treizeci de ani de fumat. Hrăneşte-ţi sîngele cu aer, nu cu otravă. Ce nevoie ai de stimulente ? Aerul curat este singurul stimulent adevărat. Omul n-are nevoie de alt stimulent decît de lumina soarelui.

— Zak, am impresia că nu trăieşti în lumea asta.

— Dacă vorbeşti de cimitirul care se presupune că ar fi lumea — nu, nu trăiesc. Dar nici voi ceilalţi. Orbecăiţi în neştire prin cimitir, căutînd un mormînt mai puţin aglomerat unde să vă puteţi lungi. În primul rînd, eu trăiesc într-un trup curat, şi apoi trăiesc în întregul univers. Prefer să mă amestec cu stelele de pe cer, pe care şi *acum* le văd tot aşa de limpede ca pe vremea cînd eram copil, decît cu gloata de neisprăviţi de pe străzile oraşelor.

— Mama. Eşti ultimul om de pe lume. Aşa-i ?

Zak sări — un, doi.

— Asta-s *eu* ! Apoi izbucni în hohote de rîs. Nu crezi că-s sătul şi dezgustat de sănătatea mea ? Nu ştiu ce să mai fac cu muşchii şi energia. Am dorit să *cînt*, omule. Am dorit ca viaţa mea să fie un cîntec.

— Ce fel de cîntec ?

— Cunoşti *„Torna"* ? Un cîntec ca *acela.*

— Cîntă-l.

— Îl *cunoşti ?*

— Nu, dar mi-ar place să-l aud.

— Îl am pe un disc, în cocioaba de acolo, din Utah. Am un picup la baterie. N-avem electricitate. Cum ajung acasă, pun discul şi cînt împreună cu cîntăreţul. Cînt într-o cocioabă din pustiu, în loc să cînt pe scena Operei Metropolitane din New York, ori la Scala din Milano. Fratele mai mic al neveste-mi nu se sinchiseşte. Cînt după placul

inimii. Asta-i sigurul lucru ce l-am dorit într-adevăr.

— Atunci, hai, cîntă-l ! Sîntem aici, pe străzile astea numai cu magazine. N-ai să deranjezi pe nimeni.

Zak își drese glasul, respiră adînc, apoi începu să cînte, întîi încetișor, pe ici pe colo cu cîte un cuvînt italian cu rezonanță adîncă, din nou încet la cuvîntul *torna*, dar imediat același cuvînt tare, și apoi din toate puterile același cuvînt repetat de trei ori, urmat de o bolboroseală italienească care era totuși foarte impresionantă. Zak se opri și scuipă.

— Asta-i adevărata mea muncă, Năsosule. Adevărata mea viață. Adevărata mea fire. Vrei să cînt pînă la sfîrșit ?

— Da, vreau.

Zak cîntă restul cîntecului. Cînta ca cel mai mare cîntăreț al lumii, cel mai mare al tuturor timpurilor.

După asta se opri și avu o expresie, parcă ar fi vrut să întrebe : Dar ce s-a întîmplat ? Ce fac ?

Scoase din buzunarul de la spate al pantalonilor o batistă și își suflă nasul.

Yep se îndepărtase bine cînd îl auzi pe Zak începînd iar să cînte.

Se înnoptase acum, și pe stradă nu mai era nimeni. Oprit în fața unui magazin cu firma Corpley & Sons, Zak cînta. Yep se rezemă de fereastra unui angrosist cu numele de Charles Murgenhaver.

Zak cîntă dintr-o suflare tot cîntecul. După asta înaintă trei pași și făcu o plecăciune. Yep aplaudă. Zak se înclină, iar Yep aplaudă din nou. Atunci

Zak făcu săritura — un, doi. O luă la fugă spre locul unde sta rezemat Yep, dar nu se opri.

— Întrece-mă, strigă el, depășindu-l.

Yep își îndreptă bătrînu-i trup și o luă după dînsul, îl ajunse, îl depăși și o ținu așa, pe cînd Zak îi striga din urmă :

— Ți-ai pierdut vigoarea. Așa n-ai să poți alerga mult.

17

Ajunseră în cartierul chinezesc, hoinăriră pe acolo și găsiră pe o stradă care se chema Doyers un restaurant cu firma Wah Kee, în afara drumului bătut, departe de traseele excursioniștilor și turiștilor.

— Aș vrea să stau cu niște chinezi care *sînt* chinezi, spuse Zak. Vreau să aibă chipuri enigmatice. Vreau misterul Orientului.

— Eu vreau supă.

— Vreau să stau la o măsuță, înconjurat numai de chinezi. Chinezi care *vorbesc* chinezește. Vreau să comand arătînd cu degetul.

Se uitară în restaurantul Wah Kee.

— Tipii *aceia* or fi chinezi ? întrebă Zak.

— Nu, sînt americani.

— Totuși sînt enigmatici.

— Ce fac *ei* acolo ?

— Așteaptă să se elibereze o masă mare.

— Hai să mergem în altă parte.

— Nu, celelalte străzi sînt luminate și artificiale. Strada asta e întunecoasă și misterioasă.

— Prea multă lume care așteaptă.

— Mîncarea trebuie să fie bună. Hai să intrăm.

Intrară, trecură printre cei ce aşteptau şi zăriră un chinez tînăr cu o faţă enigmatică. Tînărul chinez le ieşi în cale şi spuse :

— Dacă onoraţii cotoi fac parte din petrecerea de rămas-bun, masa cea mare va fi gata într-un minut.

— Mama.

— Nu sîntem cu nici o petrecere, răspunse Zak. Vrem numai să mîncăm, şi în nici un caz mîncare de ardei şi fasole.

— Pe aici, la şoareci, cotoilor.

Tînărul chinez îi conduse într-un colţ la o masă de două persoane, poate cea mai bună masă din sală, care de fapt era înţesată de chinezi, cei mai mulţi bătrîni. Cîţiva chelneri aşezau cinci mese mici împreună.

— Supă, zise Yep. Un bol mare, atîta vreau.

— Cotoiul cel rău care serveşte vine imediat, spuse chinezul cel tînăr. Eu sînt cotoiul care primeşte şi plasează.

— Dumnezeule ! făcu Zak.

Primi o listă de bucate de la tînărul chinez care apoi se îndepărtă cu nişte paşi ca de dans. Muzica ce se auzea de la un picup era autentic chinezească : o tînără cîntînd cu o voce curată, ascuţită, într-un falseto copilăresc.

— Ce să comand ? spuse Zak.

— Spune cotoiului cel rău care serveşte că vrei mîncare de tigru. Are să priceapă.

Gloata ce aştepta se repezi la masa cea mare, acum gata. Trei dintre bărbaţi aduseseră sticle ce treceau de la unul la altul.

— Ştii, cred că vom putea studia cîţiva americani enigmatici, zise Zak.

— Hei, Yep ! strigă cineva.

— Ia te uită !

Un bărbat cu o sticlă de whisky veni la masa lor, cam ameţit.

— Ray Dale. Mă mai ţii minte ? Ne-am cunoscut la New York acum cincisprezece, douăzeci de ani. Mi se pare că o vreme am fost amîndoi îndrăgostiţi de aceeaşi fată. Nu-i spunea Harriett Rochester ? Cîţiva prieteni au organizat o petrecere în cinstea mea. Mi s-a *părut* că te recunosc cînd ai intrat, dar n-am fost sigur. Mîncarea are să fie grozavă. Am comandat-o acum o săptămînă. Trebuie să vii la masa noastră.

Ray Dale, se gîndi el. Ce naiba a scris ? A, da — povestiri scurte, în reviste mici. Dar îmi mai amintesc eu de cineva cu numele Harriett Rochester ? Ba da. O fată înaltă cu părul lung, negru, care a scris un roman despre lucrătorii de la grădinăriile de salată din Salinas. Îi plăcea să vorbească despre muncitorii de la acele grădinării. Nu doresc decît puţină supă.

— Plec mîine pentru un an în Europa, în cadrul schimburilor universitare, zise bărbatul cu sticla. Este prima mea vizită de la război. Hai, Yep, vino să stai cu noi.

— Tu ce zici, Zak ?

— Cum vrei tu.

Se duseră la masa cea mare. Bărbatul cu sticla făcu prezentările şi se aşezară.

— Sînt o admiratoare a dumitale chiar de la prima carte apărută, spuse doamna de lîngă el — era fiica unui scriitor.

— Ce mai scrie acum tatăl dumitale ?
— Tata a murit în timpul războiului ; bineînţeles că era bătrîn.
— Scrierile lui îmi amintesc de Mark Twain. Aş vrea să se traducă mai mult din opera lui.
— Nu-i lucru uşor, răspunse vecina. Tata scria în idiş într-un mod foarte liber şi plastic — foarte dificil de transpus în engleză.
— După mine, este cel mai mare scriitor în idiş.
— Da, cred că toată lumea îl socoate aşa. Mama îl adora. Nu înţelegea cum de putea scrie lucrurile pe care le scria, mai ales că viaţa lui era adesea atît de grea. Credea că avea un har. De la Dumnezeu, bineînţeles.
— Îmi pare foarte bine că te-am cunoscut, căci întotdeauna mi-a plăcut cum scrie tatăl dumitale şi n-am avut niciodată prilejul să vorbesc despre asta cu cineva. Şi acum pot vorbi chiar cu fiica lui. Era un om dificil ? Vreau să spun, pentru *dumneata ?*
— A, da, bineînţeles. Doamne, ce disperare neagră — zile şi zile de-a rîndul — şi apoi mama citea ultima lui nuvelă pe cînd el sta alături, încruntat, bînd o ceaşcă de ceai. Şi era cea mai comică şi mai stranie poveste cu putinţă, dar bineînţeles şi foarte tristă. Pur şi simplu nu se putea abţine de la glume. Cred că de asta scrierile lui sînt atît de mişcătoare, nu crezi ?
— Da, aşa e. Şi cînd erai o fetiţă — să spunem de nouă, zece ori unsprezece ani — uneori te lua cu el undeva, singuri, numai voi doi ?
— Da, şi atuncea lumea era pentru mine un rai.

— Chiar aşa ?
— Desigur. Nu mă sfiesc să-ţi spun ce vîrstă am, dar sînt destul de bătrînă. Sînt căsătorită de douăzeci şi cinci de ani. Doi din băieţii mei sînt căsătoriţi şi au copii, iar acum fata cea mai mare s-a logodit şi pe cea mică au început s-o intereseze băieţii, aşa stau lucrurile — toate după tipicul obişnuit, cum se întîmplă mai întotdeauna. Dar amintirile cele mai frumoase le am din excursiile mele în lume, cu tata de mînă. Mi-am dat seama întotdeauna că era un om rar — poate chiar mare. Sigur un trăsnit.
Izbucni într-un rîs atît de fermecător, atît de copilăros, încît Yep care încercase să bea cît mai puţin cu putinţă fără a ofensa spiritul petrecerii, apucă brusc sticla din faţă, îşi umplu paharul şi-l goli pînă la fund, pe cînd Zak, de vizavi, clătina din cap ca şi cum ar fi vrut să spună : Ei, iar începi. Yep făcu o strîmbătură, ca şi cum ar fi răspuns : Las' că-i bine.
— Eşti sigură că *era* trăsnit ? spuse el.
— Oh, fără îndoială. Cu oricare altă femeie din lumea asta, în afară de mama, ar fi dus o viaţă groaznică. Sînt sigură. Cînd a murit avea aproape optzeci de ani, vezi — un om care ar fi putut uşor să moară la treizeci şi cinci, ori să înnebunească, ori să se sinucidă. Ştiu că lucrurile acestea ţi le pot mărturisi. Drept să-ţi spun, am fost uimită mai înainte, cînd ai venit la masa noastră, ce mult semeni cu tatăl meu cînd era tînăr.
— Mă simt mîndru de asta.
— Mi-am dat seama imediat cît eşti şi dumneata de timid în realitate. Întocmai ca şi tatăl meu. Nimeni nu bănuia aşa ceva. Asta din cauză

că în lume apărea totodată și ca scriitor și ca un om foarte politicos ; un om care se silea să nu-și arate latura lui negativă, poate cea mai adevărată, decît propriei lui familii, știind că ei îl înțeleg și-l iubesc așa cum este.

— Bineînțeles.

— Am văzut, cînd a venit Ray Dale la masa dumitale, că dorești mai mult ca orice să fii lăsat în pace. Dar am știut că ai să vii la masa noastră. E un băiat atît de drăguț — de fapt, nu-i deloc scriitor — dar prea puțini sînt. Știam că ai să vii la noi pentru că am văzut întîmplîndu-i-se asta tatii de atîtea și atîtea ori. Numai tu și cu mine, spunea el. Numai tu și cu mine, fetițo. Mai întîi ne plimbăm și ne desfătăm privind iar lumea. Apoi găsim un restaurant simpatic, ne așezăm la o masă, numai noi doi, și vom comanda tot felul de lucruri grozave de mîncat și de băut. Dar în clipa cînd ne așezam, trebuia să vină cineva la masa noastră — un necunoscut — să-i spună tatii că a citit ultima lui carte, și să-i permită să i-o prezinte pe soția și copiii lui. Curînd se aduna o droaie întreagă, o sindrofie .Tata bea, discuta și povestea. Cred că cele mai frumoase povestiri ale lui nu le-a scris niciodată. Le spunea unor străini. Ore în șir, mîncare, băutură și povestiri. Pînă la urmă, cam amețit, mă săruta, își lua rămas-bun de la cei din jur și pleca. Ah, fetițo, n-am dorit asta, dar așa s-a întîmplat. Mi-au citit cărțile, le apreciază, le doresc, au nevoie de ele. Poate oare un scriitor să ceară mai mult ? Nu-i puteam respinge, nu-i așa ? Știu că pentru tine n-a fost o distracție, dar mă tem c-a fost pentru vanitosul tău tată. Ai copii, domnule Muscat ?

El îi povesti despre Van și Rosey, apoi spuse :

— Aș asculta despre tatăl dumitale orișicît ești dispusă să-mi povestești.

— Oh, îmi *dau seama* că și așa am vorbit prea mult. Acum este rîndul dumitale.

— Să-ți povestesc despre *mama ?*

Ea rîse din nou, atît de fermecător, încît Yep trebui să-și mai toarne și să bea din nou.

— Mi-ar place să aflu ceva despre mama dumitale, spuse ea. Trebuie să fie foarte mîndră de dumneata.

— Era, deși prefera să n-o arate.

— Bineînțeles. Citea ce scriai ?

— Tot ce apărea în volum. Îi plăceau cărțile. *Ideea* de carte. Și acum, te rog, mai spune-mi despre tatăl dumitale.

— Bine, răspunse ea, cred că ți-aș putea povesti o istorioară care m-a amuzat întotdeauna și apoi am să te las să vorbești cu *ceilalți.*

— Nu vreau să vorbesc cu ceilalți. Aveam vreo treisprezece, paisprezece ani cînd am citit prima dată o nuvelă de-a tatălui dumitale. De atunci, din cînd în cînd, am mai găsit cîte o nuvelă, de obicei într-o antologie, și am citit-o cu nesaț, ca și cum ar fi fost o istorisire pe care aș fi putut-o scrie *eu.* Așa că povestește-mi întîmplarea cu tatăl dumitale.

— De fapt, este vorba despre mama mea, spuse ea. Era încredințată că nimeni altcineva în lumea asta, în afară de tata, nu știe să scrie — cu *adevărat.* Ei, au fost întotdeauna și alți scriitori, dar după părerea ei, nu erau *adevărați* scriitori. Și nu sînt chiar sigură că se înșela. Cînd am sosit întîi la New York, tata a publicat un roman mare în

foiletonul zilnic al ziarului *Daily Forward.* Era vorba numai despre el, despre mama, despre frații și surorile mele, despre mine, despre prietenii și vecinii noștri, personaje adevărate și imaginare — despre New York și America, despre Lumea Nouă. Cred că-i cel mai bun roman al lui.

— Iartă-mă că te întrerup, dar te rog să-mi spui ce titlu are.

— Vezi, titlul cred că s-ar putea traduce *Adio, ghetou.* Veneam din Polonia, din ghetou, înțelegi. Și desigur, erau în New York evrei ce veniseră din alte părți ale Europei. Era unul tînăr din București, România, care dorea să ajungă scriitor. Cu timpul chiar a devenit unul destul de bun. Poate că-i cunoști opera — o parte a fost tradusă. Gyorgi Gloschmann.

— Numele mi-e cunoscut.

— Ei, Gloschmann a venit să-l viziteze pe tata îndată după ce ne-am instalat la New York. Gloschmann era aici de vreun an, doi. Era foarte tînăr și citise absolut tot ce scrisese tata, își părăsise studiile eclesiastice — trebuia să ajungă rabin — și se hotărîse să devină scriitor — *ca tata.* Mama era foarte obișnuită cu astfel de vizite. „Lucrează", i-a spus ea lui Gloschmann. „Oricine vei fi, stai jos și ia o ceașcă de ceai. Îndată are să iasă din birou și se va bucura să te vadă." Și așa a fost. Tata a stat cu Gloschmann ore întregi — de la patru, cinci după-masă pînă noaptea tîrziu. La sfîrșit, tînărul s-a sculat să plece. „Aș vrea să mai vin, dacă îmi îngăduiți", a zis el. Tata i-a răspuns cu cel mai prietenos ton cu putință: „Dragă băiete, dacă vrei să ajungi scriitor, nu trebuie să mai vii aici niciodată. Dacă din întîmplare ne

întîlnim pe stradă, nu trebuie să-mi vorbești — ci numai să mă saluți și să zîmbești, ca și mine. Dacă vrei să scrii, trebuie să fim inamici politicoși și mîndri. Dacă nu te interesează scrisul, atunci, fără îndoială, vino ori de cîte ori ai chef." Gloschmann a rămas înmărmurit. Tata l-a condus pînă la ușă, afară din casă, pînă la colțul străzii. Și au trecut anii, unul cîte unul. Tata o întreba pe mama, măcar o dată pe lună: „N-ai văzut prin ziare ceva de Gloschmann?" Și mama îi răspundea invariabil: „Cine-i Gloschmann?" „Tînărul din București cu care am vorbit atîtea ore în șir. I-am spus atunci tot ce știu despre scris — absolut tot. N-a mai venit, așa că sigur s-a pus pe treabă. Atunci, unde sînt scrierile lui?" Cu trecerea anilor, Gloschmann a devenit un fel de membru invizibil al familiei noastre. Apoi, într-o bună zi, iată că apare în *Daily Forward* o povestioară de Gyorgi Gloschmann, o imitație grozavă a stilului tatei, dar tata spuse: „Aha, a izbutit — da, a izbutit. Îmi pare foarte bine." Au mai trecut cîțiva ani, și dintr-o dată, iată-l pe Gloschmann scriitor cu nume și reputație. Povestiri peste povestiri, toate imitînd stilul tatei — dar cine poate imita inimitabilul? Între timp, tata îmbătrînise și acum scria numai arareori, dar tot ce scria nou era cu adevărat — te rog să mă ierți — *minunat.* La un moment dat, în cercurile intelectuale se zvonește că Gloschmann scrie un roman mare, o operă monumentală. Mama rîde. Apoi romanul apare — numai despre evreii din New York — în idiș, înțelegi, și face mare vîlvă. Toată lumea l-a citit. Toți discută despre el. Toți, în afară de mama. Și eu l-am citit

și, bineînțeles, semăna cu *Adio, ghetou* — cu zece, unsprezece ani mai tîrziu — o asemănare grozavă, și totuși o operă destul de bună. I-a pus titlul *Salut, cerule*. Sînt sigură că mama a citit exemplarul meu, deși ea se jura că nu. În orice caz, cartea a dispărut. Probabil că a ars-o ea. Într-o zi, cînd se afla la cumpărături, l-a zărit pe Gloschmann pe stradă — l-a recunoscut imediat după atîția ani, deși arăta acum foarte boem, cu beretă, fular, mănuși, ghetre, baston și toate celelalte. Ei, aici e poanta întîmplării. Mama, încărcată cu două pungi de hîrtie pline de alimente, l-a oprit pe domnul Gloschmann pe stradă. El habar n-avea cine era ea, ceea ce *dovedea*, cum susținea mama întotdeauna, că nu poate fi scriitor. S-a uitat la el, dîndu-i suficient timp să-și amintească cine este, după care a rostit în engleză : „Ai *scris* ceva ?" Desigur că asta l-a scandalizat, căci pe atunci își închipuia că toată lumea recunoștea că a scris o capodoperă. Tocmai voia să-i răspundă ceva — Dumnezeu știe ce — dar mama a pornit pe stradă mai departe. Cînd ne-a povestit întîmplarea, după ce a ajuns acasă, am rîs cu toții. Numai tata n-a rîs. „Ei, a scris ?" a întrebat apoi tata, și atunci a fost rîndul mamei să rîdă din tot sufletul. Asta-i tot. Mi-am închipuit că are să te amuze.

— Ce mamă minunată, ce tată minunat !

Se aplecă din scaunul cu spătar drept, o cuprinse în brațe, o sărută pe obraz și se uită în ochii ei gravi, plini de inteligență, umor, singurătate și mîndrie.

După cină, Ray Dale se sculă în picioare și rosti :

— Dragi prieteni, mîine vă părăsesc, și mi se rupe inima, credeți-mă.

Continuă așa încă un minut, două, după care urmară încă o mulțime de toasturi, fiecare urmat de golirea unui pahar.

În sfîrșit, Yep se sculă și își luă rămas-bun. Ray Dale îl conduse pînă în stradă.

— Yep, îi spuse el, vreau să-ți *vorbesc*.

— Dă-i drumul.

— Vezi, toate mi-au mers prost — am avut două soții, cîte un copil de la fiecare, și le duc dorul la amîndoi, sînt într-o mare încurcătură, așa că am făcut rost de o bursă și o șterg în Europa. Am un băiat de cincisprezece ani care ar trebui să-și petreacă o parte din timp cu taică-său, dar abia îl cunosc. O fată de unsprezece, la fel. A doua soție m-a părăsit acum un an. A obținut divorțul luna trecută. Am crezut mereu că se va întoarce, deoarece știa că fetița mă iubește și are nevoie de mine. Și acum, cu ce m-am ales ? M-am ales cu o bursă. Strașnic, nu ? Cu o minte rătăcită, pot spune pe marginea prăpastiei tot timpul, și cu o bursă — ideea a fost a prietenilor dinauntru, de la petrecere. Sînt la pămînt, de ani de zile. Și n-am fost în stare să scriu un rînd. Știi că trei ani am lucrat la Bloomingdale ? Dar să nu te mai țin aici în stradă.

— Stau la Great Northern. Dacă vrei, telefonează-mi cînd ai timp și stăm de vorbă.

— Ai băut prea mult, spuse Zak.

— E-n regulă.

— Te ucizi singur.

— Ucid durerea din falcă.

— Dar nu te ucide și pe tine în același timp. Ai rămas la fel ca acum patruzeci de ani. Nu înțeleg.

— Ah, cîntă cîntecul, vrei ?

Zak cîntă cîntecul în timp ce mergeau. Trecu un taxi liber. Zak îi făcu semn să oprească și se urcară. Yep coborî la Great Northern, se sui în camera lui și se culcă.

Știa că va adormi în clipa cînd va intra în așternut, și așa se și întîmplă.

18

Octombrie veni asupră-i în prima cufundare într-un somn adînc, în pauza cînd trupul culcat se odihnește, departe de lume, departe de locuitorii ei, departe de trupul bolnav, greu acum, plin de whisky, ghiftuit cu mîncare.

Acum e octombrie, septembrie s-a dus.

Se sculă peste cinci minute, și o porni clătinîndu-se pînă la baie după pilula uitată. Falca îi zvîcnea, dar slab. Avea în gură gustul de eter al pansamentului, amestecat cu cel de whisky și tutun. Înghiți pilula albă și plată, gîndind : Indestructibil. Apoi bău apă, urmînd a gîndi : Nemuritor. Era din nou perfect treaz și, lucru de neînțeles, fără chef de somn. Și numai cu cinci minute mai înainte, cînd se culcase în pat, crezuse că va dormi toată noaptea.

Aprinse o țigară și se uită din nou la ceas să vadă dacă nu-i cumva o greșeală, dacă nu se oprise — poate că dormise toată noaptea și era acum odihnit și refăcut. Dar ceasul mergea, ticăia înainte regulat, arătînd șase minute după două dimineața.

Se gîndea să telefoneze cuiva, cînd telefonul sună — un țîrîit foarte scurt, deoarece telefonista știa că în cazul că el doarme, preferă să nu audă. Se întîmplă ceva, gîndi el. Nu m-am trezit degeaba numai după cinci minute. Ridică receptorul.

— Te rog nu te alarma, zise Laura, telefonez de acasă.

— Ce s-a întîmplat ?

— Van. S-a trezit puțin mai înainte. N-a vrut să deranjeze pe nimeni. A intrat la baie și l-am auzit vomitînd. M-am dus la el. Avea fața foarte roșie și-i curgeau lacrimile. Dar nu plîngea. Era din cauza durerilor de la vomitat. A mai vomitat o dată. I-am spălat fața cu un prosop cald, apoi l-am luat în patul meu. Era rece tot și spunea că-l doare teribil capul. Din cînd în cînd are asemenea migrene. M-am gîndit că ar fi bine să chem doctorul, dar Van nu vrea, așa că am socotit, deoarece tot ești în oraș, să-ți telefonez mai bine ție. Sper că nu te-am trezit din somn.

— Nu. De fapt, am sosit acum cîteva minute. Sînt complet treaz. Dar, mai întîi, Rosey se simte bine ?

— Da, doarme adînc. Este emoționată că mîine va fi cu tine toată ziua.

— Foarte bine. Tu cum te simți ?

— Perfect. E vorba numai de Van.

— Dar domnișoara MacDougal ?

— O, Yep, sîntem toți foarte bine ; afară de Van.

— E tot rece ?

— Poate nu chiar ca la început. E aici lîngă mine ; ascultă.

— Pot vorbi cu el ?

— Desigur.

— Van ?

— Alo, tăticule.

— Cum te simţi ?

— Cred că am fost cam prea surescitat la meci.

— Dodgerii au cîştigat.

— Da, dar erau aproape să cîştige şi primele două partide şi nu le-au cîştigat, aşa că mi-a fost tare frică să n-o piardă şi pe asta.

— Ce crezi ? Au să cîştige campionatul ?

— Dacă nu-l cîştigă, tăticule, nu-s decît o bandă de pierde-vară.

— Aşa li se şi spune. Aşa sînt porecliţi de ani de zile.

— Totuşi sînt cei mai buni. Au cea mai bună echipă, nu numai din liga naţională — ci din oricare ligă — dar cînd ajung la meciurile mari, dintr-o dată parcă se prostesc. Ştii, Kitty Delmonico ţine cu Yankeii. Totdeauna a ţinut. Nu-i fac o vină că-i place o echipă, mai ales echipa din anul acesta — toţi bătrîni, obosiţi, sleiţi de puteri, care cîştigă partide contra unei echipe mult mai puternice şi mai bune. Oricum, mă ia la meciuri şi nu cunosc vreun băiat de vîrsta mea care să le fi văzut pe toate. Cîţiva din băieţi văd cîte un joc, două. De-asta, ştii, îi sînt grozav de recunoscător lui Kitty că mă ia şi o admir că-şi încurajează echipa, dar în acelaşi timp eu ţin cu Brooklyn. Asta mă face să mă simt cam încurcat.

— Nu trebuie să te simţi încurcat din cauza unui astfel de lucru. Tu încurajează-ţi echipa, şi las-o pe Kitty să şi-o încurajeze pe a ei.

— Da, aşa vreau şi eu, dar apoi mi se pare că n-ar fi politicos.

— Ba e politicos.

— Crezi că Dodgerii vor lua campionatul anul acesta, acum că au cîştigat primul lor meci ? Trebuie să aştepte pînă vor juca acasă, ca să reuşească. Mai au încă două meciuri la Ebbetts Field, dar chiar dacă le cîştigă pe amîndouă şi conduc cu trei la doi, ultima sau ultimele partide se vor juca la Yankee Stadium şi mă tem că au uitat cum să joace pe acel stadion. Ce părere ai, tăticule ?

— Nu se poate şti, se-nţelege, dar mie îmi plac Dodgerii. Dacă vrei să ştii adevărul, mi-ar place să cîştige următoarele trei meciuri la rînd şi să ia campionatul cu patru la doi.

— Sînt îngrijorat pentru ei cînd se vor întoarce la Yankee Stadium.

— E prea mult pînă atunci ca să te îngrijorezi de asta. Mîine, cînd ai să te duci iar acolo cu Kitty, mulţumeşte-te numai să urmăreşti jocul, şi treaba lor dacă o să cîştige sau o să piardă.

— Nu, nu vreau să piardă. Dacă pierd meciul de mîine, gata, tăticule. S-a zis cu ei. Nu vorbesc numai pentru campionat. Cred că pentru totdeauna, căci asta-i cea mai bună echipă pe care au avut-o vreodată şi dacă nu pot învinge o echipă bătrînă şi hodorogită ca a Yankeilor numai pentru că e condusă de Casey Stengel, atunci s-a terminat cu ei pentru totdeauna.

— Nu, nu se poate şti. Nu cred că mîine vor pierde, dar dacă pierd totuşi, asta nu înseamnă numaidecît că nu pot încă să mai cîştige campionatul. Una din echipe trebuie să cîştige patru meciuri, şi cum poate fi oricare din ele, eu încă mai cred că vor cîştiga Dodgerii.

— Da, se înţelege, dar cînd eşti acolo urmărind meciul, fiecare amănunt contează. Dacă n-ar fi făcut o mică greşeală prostească în primul joc, Dodgerii ar fi cîştigat. Şi ce s-a întîmplat ? Iată, au cîştigat Yankeii. Şi aşa se întîmplă la fiecare meci.

— De asta aşa de multă lume e pasionată de baseball. Cred că-i cel mai frumos joc din lume.

— Şi eu cred la fel, şi sînt fericit că pot vedea întregul campionat.

— Ce-ai mîncat la meci ?

— Crenvurşti şi limonadă.

— Erau buni crenvurştii ?

— Erau gustoşi.

— Iată cum stau lucrurile, Van. Îţi place jocul, ţii la echipa ta, mănînci crenvurşti şi bei limonadă, eşti politicos cu Kitty care ţine cu Yankeii, înţelegi subtilităţile jocului şi aşa, cu toată încordarea asta, plus crenvurştii şi limonada, ţi se face cam rău — dar nu-i nimic. Ce-ţi mai face capul ?

— Durerea mi-a trecut, parcă. Ştii, e ceva psihosomatic. N-am dureri de cap decît cînd sînt aţîţat, furios ori aşa ceva.

— Da, asta-i. Pînă acum cîţiva ani, habar n-aveam că există *vreun fel* de boală psihosomatică. Ai o mare şansă că poţi să te înţelegi pe tine însuţi atît de bine.

— Mă cunosc foarte bine, tăticule. Numai pe Dodgeri nu-i pot înţelege.

Rîseră amîndoi, apoi veni Laura la telefon.

— Ce înseamnă *asta* ? Ţi l-am dat la telefon ca să afli ce se întîmplă cu el, şi cînd colo, nu vorbiţi decît de baseball.

— Asta-i toată pricina cu el. E perfect sănătos, atît numai că ţine cu echipa lui, la fel ca mulţi alţii, şi i se face rău cînd aceia nu joacă cum ar trebui. Pune mîna pe picioarele lui şi spune-mi dacă sînt reci.

— S-au încălzit acum.

— N-are nimic. Nu-i cazul să chemi un doctor. Mă întreb dacă ţi-aş putea sugera să-l ţii în noaptea asta în patul tău.

— Nici nu mă gîndesc să-l las singur.

— Bine. Şi cum a mers repetiţia ?

— Destul de bine, cred, dar vizionarea a dat chix. După reprezentaţie am mai repetat vreo oră pe scenă, după care m-am întors direct acasă. *Tu* cum te simţi ?

— Perfect. De-abia aştept s-o scot la plimbare mîine pe Rosey.

— Şi ea abia aşteaptă.

— Straşnic. Şi acum, somn uşor la amîndoi.

Ia să văd, gîndi el. Sîmbătă, întîi octombrie. Da, aşa-i. Peste opt ore se împlinesc patruzeci şi opt de ore de cînd sînt în oraş. Am încheiat tranzacţia pentru emisiunea „Lumea în acţiune" ; banii merg la fisc. M-am întîlnit cu Larry Langley, cu fratele lui, Walt, şi cu Adolph Zamlock, iar mîine dimineaţă la zece ne întîlnim din nou. Am trecut pe la biroul lui Baragaray, şi Jessica mi-a spus că aranjează să mă cheme el la telefon, dar

pînă acum n-a dat semn. Mi-am văzut copiii. Am dus-o pe mama lor la El Morocco. Zak a venit în oraş şi mi-a telefonat, după douăzeci de ani. Doctorul Levy mi-a scos un dinte mort. Henry Hyam mi-a telefonat să-mi spună că Jack Bloom vrea să cumpere *Hoinarii*. M-am plimbat cu Zak pînă în Bowery, pe unde a umblat tatăl meu în 1905. Zak a cîntat un cîntec. Ne-am întrecut la fugă pe stradă şi i-am luat-o înainte pe trotuar. Ne-am dus în cartierul chinezesc şi acolo am găsit un restaurant. A apărut un scriitor din trecut. Ne-am alăturat şi noi la petrecerea lui şi am cunoscut-o pe fiica unui mare scriitor. M-am întors acasă, am adormit, m-am trezit după cinci minute, Laura m-a chemat la telefon, băiatului îi era rău, am vorbit cu el, n-are nimic. Yankeii au cîştigat două partide şi Dodgerii una. După douăzeci de ani, iată-mă înapoi la Great Northern. Bert, băiatul de serviciu, mai este încă aici, arată şi se comportă la fel, dar *nu mai este* acelaşi. N-am scris nici o nuvelă. N-am scris nici un poem. N-am scris nimic — doar cîteva scrisori. Am telefonat lui Leonard Lyons şi el m-a pus în legătură cu un traficant de bilete care vrea prea mulţi bani pe biletele pentru meciul de mîine. Falca îmi zvîcneşte. Nu pot dormi. Cînd eram copil, aşteptam dinainte clipa asta tihnită, şi iat-o în sfîrşit ; şi n-aş schimba-o cu nimeni pe lume, viu ori mort.

Pentru aceste gînduri îi trebui doar timpul cît să aprindă o ţigară.

Scoase din birou o foaie de hîrtie cu antetul hotelului şi mîzgăli pe ea cîteva cuvinte.

Găsi mesajele telefonice pe care le luase sus, dar nu le dăduse atenţie. 8.05 p.m. a telefonat fiica dumneavoastră. 9.25 p.m. Larry Langley. 10 p.m. Langley. Telefonaţi-i acasă, la orice oră vă întoarceţi.

Îi dădu telefonistei numărul de acasă al lui Langley, aşteptă să sune de şapte, opt ori, îşi dădu seama că dormea, dar se hotărî să nu închidă. Pînă la sfîrşit răspunse cineva. O voce de bărbat rosti : Casa domnului Langley.

— Domnul Langley m-a rugat să-l chem la telefon la orice oră mă întorc. Chiar acum am sosit.

— Domnul Muscat ?

— Da.

— Doarme, dar ştiu că vrea să vorbească cu dumneavoastră, aşa că îl voi trezi.

Langley spuse foarte repede :

— Îmi pare bine că m-ai trezit. Oricum, tot nu dormeam prea bine. Astă-seară, la nouă, mi-a telefonat Zamlock, şi m-a ţinut de vorbă aproape o oră. Mi-a spus că a lucrat toată după-amiaza şi seara cu avocatul lui la contract. Mi-a citit din el punctele esenţiale şi a trebuit să-i spun că eram sigur că nu le vei accepta. Voia să ştie exact ce doreşti. N-am vrut să-i spun. Pur şi simplu nu-i poţi trînti aşa pe faţă asemenea termeni. Trebuie să-i împănezi printre alţi termeni mai atrăgători — cum ar fi că ai scris o piesă special pentru el, un om care n-a lansat niciodată o piesă, ori că-i o piesă grozavă, o piesă care îl va aşeza printre producătorii de frunte. Totuşi, Zamlock nu-i prost, după cum ştii, şi a insistat atît de mult să ştie, că pînă la sfîrşit i-am spus. A rămas multă

vreme fără să mai rostească nimic, apoi a zis: „Nu cred să fi acordat cineva vreodată asemenea condiţii unui scriitor." Am fost de acord. Apoi iar a tăcut o bucată bună de vreme. „Am auzit că-i un om căruia îi place riscul", a zis el, la sfîrşit. „Am să-mi pun avocatul să întocmească un contract cu termenii lui. Cînd ne întîlnim, mîine, o să tragem la sorţi. Dacă cîştig eu, el îmi acceptă termenii; dacă cîştigă el, îi accept eu pe ai lui." Iată de ce mă bucur că m-ai trezit. Deşi nu sînt agentul dumitale — dacă se încheie afacerea dintre dumneata şi Zamlock, îmi primesc cei zece la sută de la el — mă simt dator să-ţi spun că nu sînt de acord cu sistemul acesta de tragere la sorţi. În asemenea tranzacţii nu se umblă cu tragere la sorţi. El n-are nimic de pierdut. Chiar dacă cîştigi dumneata şi îţi acceptă condiţiile, poate oricînd să pretindă că nu-i place piesa pe care i-o dai — aşa că n-are de pierdut decît mia de dolari pe care ţi-a trimis-o. Cred că ar trebui să amînăm a doua întîlnire cu el. Îi pot spune că eşti bolnav.

— Ei, tocmai că *sînt* puţin bolnav, dar vreau să-l văd mîine dimineaţă la zece. Am impresia că n-o să încheiem tranzacţia şi prefer să ştiu imediat decît mai tîrziu.

— El vrea cu tot dinadinsul să încheie tranzacţia.

— Mi se pare îngrijorat în privinţa celor o mie de dolari. Ştii, n-am încasat cecul. La momentul oportun i-l înapoiez, chiar dacă n-are nici un rost să fac asta. V-am prevenit pe amîndoi că nu vreau să existe nici un fel de obligaţie.

Pot să închei tranzacţia, pot să n-o închei. Ne vedem la ora zece.

— Aş vrea să mă laşi să-i spun că ai o indispoziţie.

— Parcă a fi bolnav nu înseamnă acelaşi lucru? Dacă are de gînd să-mi ceară înapoi mia, vreau să ştiu cît mai repede. Mîine dimineaţă pot să i-o înapoiez, dar s-ar putea ca mîine seară să nu mai fie posibil.

— Totuşi, aş vrea să nu tragi la sorţi.

— El nici nu vrea să tragă la sorţi. Vrea să încheie cu mine un contract de felul acelora pe care şi le poate permite cu un scriitor necunoscut. N-am umblat eu după el. *Sigur* că vreau jumătate din cîştig. Am nevoie de bani. În situaţia de faţă, n-am nevoie de altceva. Ne întîlnim mîine dimineaţă la zece.

— Ţi-a venit vreo idee pentru piesă?

— Las-o baltă. Asta-i ca şi cum l-ai întreba pe Zamlock: ai banii, în monezi, în aur sau mărgele de sticlă? Aşa că las-o baltă.

— Voiam să spun numai că, dacă l-ai putea monta puţin spunîndu-i ceva despre ce fel de piesă *poţi* scrie, s-ar putea să accepte termenii dumitale — fără să-ţi ceară să tragi la sorţi.

— După care, după cum mi-ai şi spus, poate decide că nu-i place piesa.

— Tipul este montat, şi doar cu puţin ajutor din partea dumitale, obţii ce vrei — în sfîrşit, aproape.

— Nu-i deloc montat. Cecul îl am în portmoneu. Am să i-l ofer la zece minute după ce ne întîlnim şi pun rămăşag cu dumneata pe cinci la unu că-l va lua. Cinci sute pentru o sută.

— Cum am să te las să-mi plătești cinci sute de dolari!

— Faci prinsoare? Dumneata îl cunoști pe Zamlock, iar eu nu. Te cunoști și pe dumneata, iar eu nu te cunosc. Dumneata nu mă cunoști pe mine și eu mă cunosc. Dar îți spun că la zece minute după ce ne așezăm la discuție mîine dimineață, dacă îi ofer cecul, îl va accepta. Faci prinsoare?

— Nu, Yep. Nu joc la noroc.

— Nici Zamlock. M-am lăsat și eu de multă vreme, dar din cînd în cînd mai risc. Ne vedem mîine la zece. Am să-i dau cecul înapoi la zece și zece.

— Yep, te rog, pot să-ți spun ceva? Acesta ar putea fi unul din cele mai mari și mai bune contracte din istoria teatrului american.

— Dacă vrei să spui că ar putea fi o afacere favorabilă pentru scriitor, nu pentru un om deja plin de bani, pot să spun da, ar *putea* fi așa; numai că mai este ceva: omul cu banii. Sigur că are un atu; îl avea chiar înainte de a fi vorba de o piesă de teatru. Ne vedem la zece.

— Lasă-mă să-i spun că *eu* sînt bolnav, zise agentul. De fapt, chiar sînt. Ulcerul mă chinuie ca pe dracu. Lasă să mai treacă vreo trei, patru zile.

— Mîine la zece sînt acolo.

— Cred că faci o greșeală. Mai gîndește-te peste noapte. O să te chem la telefon mîine la nouă. Ce găsești rău să aștepți trei, patru zile?

— Dacă-i vorba să-i înapoiez cecul, trebuie să-l *am* ca să i-l dau înapoi, aici e buba. În trei, patru zile *n-o* să-l mai am, și atunci va trebui să accept întîlniri și discuții, și iar întîlniri și discuții, să mă uit la contracte care nu-s bune de nimic — iar eu n-am timp de așa ceva.

— Grăbind lucrurile, faci doar mai dificilă obținerea condițiilor dumitale.

— Nu o să obțin condițiile mele. Asta o știi. O știe și el, și o știu și eu. N-am de gînd să accept alți termeni. Nu crezi asta. Nici el nu crede. De asta nu m-am atins de cec — așa că veți fi lămuriți amîndoi, *definitiv*.

— Te rog, mai gîndește-te pînă mîine. Nu hotărî acum.

Telefonista întrerupse, anunțîndu-l că-l așteaptă cineva pe fir.

— Ne vedem la zece.

Puse jos receptorul și, cînd îl ridică, auzi pe Laura și pe Van rîzînd ușor.

— Compunem cîntece, spuse Laura. Vrei să asculți unul făcut de Van chiar acum?

— Sigur, dar cînd aveți de gînd să vă duceți la culcare?

— A, avem destul timp de dormit. Dar cu cine ai avut o conversație așa de lungă la ora asta a dimineții?

— Un agent teatral pe care îl apucă năbădăile cînd e în preajma cuiva cu bani. Să aud cîntecul.

Van luă receptorul.

— Iată-l, tăticule.

Cîntă încet, ținîndu-și rîsul, un cîntec despre cineva care vomită pentru că e fericit.

— Foarte frumos. Acum duceți-vă amîndoi la culcare.

— Noapte bună, tăticule.

Închise telefonul și aprinse altă țigară.

Am venit la New York să-i văd pe el și pe soră-sa, gîndi. Și am făcut bine că am venit. Niciodată nu poți ști. Fiecare dată cînd îi vezi poate fi și ultima.

Termină țigara și se duse la baie pentru alt pahar cu apă. Se spălă pe dinți, să vadă dacă nu poate scăpa de gustul prost din gură, dar acesta stăruia mai departe. Se întoarse în pat și stinse lumina.

19

De data asta ajunse imediat pe cîmpul cu maci, desculț și fericit. Dar curînd se pomeni în altă parte, aproape de locul unde Shag înjgheba lădițe. Și apoi, deodată, se afla pe vaporașul ce mergea de la San Francisco la San Pedro. Împlinise în sfîrșit șaptesprezece ani, era singur de capul lui, cu banii lui în buzunar, cu ideile lui în cap, cu planurile lui în inimă. Era stăpînul lui, într-o lume care era numai a lui.

Benjamin Franklin a spus: „Acum, cînd ieși în lume singur și sosește povara, nu-ți fă speranțe și nici nu te descuraja. Dacă ai o muncă de realizat și o viață de trăit, drăgălașa povară nu trebuie aruncată la o parte, nici cărată după tine. Trebuie să-i urezi bun sosit și s-o lași să se bucure de clipa-i de libertate în dulcea-i personalitate."

Dar pe vaporaș nu *era* nici o povară.

Era o femeie care spunea că e mama tînărului ce o însoțea, dar asta nu interesa pe nimeni. Mai toți pasagerii aveau rău de mare. Se gîndeau numai la momentul cînd vor părăsi vaporul și vor

putea sta undeva pe o bucată de ciment solid. Vasul se balansa puternic pe o mare înfuriată.

Mă vindec. A început octombrie și în octombrie mă vindec. Vara s-a dus. Au sosit zilele blînde, iar eu mai *sînt* un om care încă doarme și se trezește. Culege-ți piesele vechi și aranjează-le într-o ordine nouă.

Se cufundă în neștire, dar curînd își mai reveni puțin și își aminti că cineva strigase Năsosule. „Aproape sigur că ăsta-s eu, dar la naiba și cu *el*."

Din nou trecu dincolo, în afara timpului, în afara durerii, matahală osoasă de prunc nenăscut, adînc adormit în pîntecele patului.

— Miroase a piersici.

Bătrîna doamnă, mama maicii lui, îl duse la frizerul armean din strada L, chiar peste drum de sala publică de spectacole. Întîi stătu la taifas cu frizerul, apoi spuse: „Gata, urcă-te pe scaun."

Se urcă și se așeză pe scaun, iar frizerul începu să lucreze la căpșorul de cinci ani. Vedea în oglindă un individ cu înfățișare serioasă și cu nasul ca un clonț de uliu. *Ce expresiv este chipul omului. Ce stranie este imaginea interioară dezvăluită.*

Frizerul lucra, sporovăind cu bătrîna doamnă și în sfîrșit termină.

În stradă, bătrîna doamnă cotrobăi într-o pungă de hîrtie și scoase din ea o piersică mai mare decît o minge de baseball.

— Nici n-ai crîcnit, zise ea. Am văzut unii care zbierau de parcă erau duși la tăiere. Copiii copiilor mei. Mănîncă piersica.

Luă fructul și-l duse la gură. Parfumul piersicii era o întoarcere în timp pentru cel adormit, dus

înapoi de acea încă nemaipomenită minune, o piersică.

Bătrîna doamnă îi tipări ușor bărbia cu o batistă moale ce mai păstra în ea un alt parfum dulce, și în timp ce mergeau, el mîncă toată piersica, pielița, zeama și pulpa. Puse în gură sîmburele zbîrcit, cafeniu, ca să-l curețe bine, și începu să caute un buzunar în care să-l vîre.

— Pantalonii tăi n-au buzunare, spuse bătrîna. Dă-l încoace. Ți-l duc eu.

— Nu.

— Foarte bine. Du-l în mînă. Ce zici, nu-i ciudat să găsești așa ceva într-o piersică ?

Nu-i răspunse pentru că o cunoștea bine, deși nu știa că e bunica lui. Ea era ea, și atît. La ea, totul era formalism, metodă și șablon, totul cu un anume înțeles foarte riguros. Asta-i așa, și de ce-i așa. Știa că nu se așteaptă ca el să răspundă la orișice. Dacă avea răbdare, orice i-ar fi trecut prin minte căpăta răspuns de la ea.

— Pui sămînța în pămînt, rosti ea. (Sămînța, așa i-a spus ea.) Pui sămînța asta în pămînt, și vei avea un pom. Un piersic. Vara, piersicile vor atîrna pe ramuri. Poți să te urci în pom, să te așezi pe o cracă și să mănînci o piersică.

El nu răspunse nimic, dar cînd ajunseră acasă, se duse în hambar și atunci bătrîna întrebă : Ce este ? El se uită în colț și văzu ceea ce căuta.

— A, da, făcu ea. E vremea să punem sămînța în pămînt.

Și luînd cazmaua, se duseră împreună în grădina cea mare pentru a găsi un loc bun unde să poată crește un piersic. Bătrîna se opri la capătul grădinii, lîngă gardul de scînduri.

— Aici ?

— Nu, răspunse el, și se duse în mijlocul grădinii unde își avea bătrîna straturile cu zarzavat — roșii, ardei gras și, castraveți, bame, fasole verde, izmă, pătrunjel, ceapă, vinete, dovlecei — unde aroma plantelor tinere era plăcută și înviorătoare. Bunica săpă în pămîntul reavăn.

— Așa se sădesc copacii, îi spuse ea. Pui sămînța în pămînt viu ca acesta, acoperi sămînța cu pămînt și apoi timpul, soarele, luna, ploaia și aerul o au în grija lor pînă ce se trezește și începe să crească devenind ceea ce trebuie să fie, un pom, un piersic, care la rîndul său va da naștere la multe piersici, fiecare cu sămînța ei *proprie*.

El aruncă sîmburele în gaură, fărîmiță pămîntul și-l împinse deasupra. Bătrîna bătuci pămîntul afînat, îndesîndu-l de nădejde, apoi luă un arac mic de la o tufă de roșii și-l vîrî în pămînt, aproape de locul unde era acum ascuns sîmburele ; loc tainic, știut numai de ea, de el și de sîmbure.

— Bățul acesta arată locul unde Yeprat Moscatian a plantat un sîmbure de piersică din care o să crească un pom, spuse ea.

Nu s-a mai pomenit, de cînd e lumea, piersică la fel ca aceea. Nu s-a mai pomenit vreodată mai tainică întîmplare ca sădirea sîmburelui acelei piersici.

Parcă am început să mă simt mai bine.

Călătorea prin alte locuri și timpuri, cînd auzi un zgomot ce-l aduse îndărăt cu o repeziciune violentă. Se ridică, brațul i se întinse, mîna apucă telefonul, și mormăi ceva.

— Yep ? Sper că nu te-am trezit, zise Langley. Pe cuvîntul meu că-i adevărat : tocmai mi-a te-

lefonat secretara lui Zamlock că el a plecat la Boston pentru o afacere urgentă. Dacă nu mă crezi, cheam-o la telefon.

— De ce nu te-aş crede ?

— Vreau să spun că eram sigur că nu ne vom întîlni astăzi cu el. Voiam să amînăm într-un fel, dar dumneata nu erai de acord, şi iată, sîntem acum la zece dimineaţa, iar el e în avion.

— Bine.

— Aranjăm noi pe cîndva, săptămîna viitoare.

— Bine.

— Îţi doresc un *week-end* plăcut.

— Bine.

— Eu îmi petrec tot *week-end*-ul acasă. Urmăresc meciurile la televizor. Cu cine ţii ?

— Cu Dodgerii. Aş vrea să cîştige patru puncte la rînd.

— Glumeşti ?

— Nu.

— Au cel mult o şansă de unu la zece, nu-i aşa ?

— Cincizeci, mai degrabă.

— Pariez pe douăzeci de dolari la unu că Dodgerii *nu pot* face patru puncte la rînd.

— Nu mai pariez, dar dacă totuşi mă hotărăsc la asta, n-o fac pentru un dolar. Să lăsăm douăzeci la unu ; să zicem zece la unu. Pariez o sută de dolari că Dodgerii fac patru puncte la rînd.

— O sută ?

— Da.

— Nu vreau să-ţi iau banii, Yep.

— Dar eu sînt gata să ţi-i iau pe-ai tăi. De ce nu i-ai lua pe-ai mei ? Nu-i un pariu ?

— Dacă Dodgerii nu fac patru puncte la şir, socotind meciul de ieri ca primul, îmi plăteşti o sută de dolari ? Şi dacă reuşesc, îţi plătesc eu o mie. Aşa-i ?

— Exact.

— Perfect, Yep ai făcut un pariu. Să ne gîndim la alte lucruri şi în curînd stăm noi de vorbă.

Închise telefonul şi se uită la ceas. Era zece şi un sfert. De necrezut că dormise atît de adînc, încît nu se trezise mai devreme. Era bucuros, la urma urmei, că Zamlock trebuise să plece din oraş, pentru că îşi făcuse un punct de onoare să nu îngăduie ca boala sau beţia să-l împiedice de-a fi exact la o întîlnire.

Şi era încîntat să aibă toată ziua liberă pentru Rosey, după şase, şapte ore bune de somn. Totuşi, nu se dădu jos din pat. Fetiţa îl aştepta la amiază. Putea să mai stea încă o jumătate de oră în pat, apoi să se scoale şi să înceapă ziua. Important era să fie odihnit, înviorat şi relaxat, pentru ca ea să se bucure de o zi plăcută.

Se socoti norocos de întorsătura neaşteptată a lucrurilor — somnul adînc, plecarea lui Zamlock la Boston, libertatea lui. Mai ales se bucura că fetiţa era încîntată să se gătească şi să iasă în lume cu tatăl ei. De fapt, se bucura de toate, şi atunci îşi aminti de piersică.

Părăsiseră casa după cîteva luni şi nimeni nu mai pomenise de sîmburele plantat de el. Ani de zile nu-şi mai amintise de asta, şi deodată începuse să-i revie, dar numai în somn.

20

După ce se îmbrăcă, îşi număra banii. Avea foarte puţini, dar putea oricînd să împrumute ceva de la recepţie, dacă va avea într-adevăr nevoie.

Telefonă vechiului său prieten, Archie Sailor, la restaurantul *Black Sea*.

— Două lucruri, Archie. Cum o mai duci ?

— Grozav.

— Ştii vreun agent la care aş putea paria pentru meciul de azi ?

— Cu cine ţii ?

— Cu Dodgerii.

— Cît de mult ai de gînd să pariezi ? O mie ? Două mii ? Trei ?

— Nici nu sînt sigur că am să pariez. Vreau doar să am un număr unde pot telefona în cazul cînd am să fiu sigur că *vreau*.

Archie îi dădu numărul singurului agent pe care îl cunoştea, un florar din strada Şaizeci-şi-trei.

— Big Sam, îi spuse Archie. Îi telefonez şi-i spun să accepte orice pariu vrei să faci. Pe urmă te chem eu.

Mai tîrziu Archie îi telefonă :

— Totul e-n regulă.

— Mulţumesc. Poate vin cu copiii astă-seară, să cinăm — cam pe la şapte, cred.

— Unde vrei să stai ?

— Sus. La fereastră.

— S-a făcut, spuse Archie, apoi adăugă în armeneşte : Te-ai purtat bine cu mama lor, aşa cum ţi-am spus ultima oară cînd ai venit la New York ?

— Cred că da, Archie.

— E mai bine aşa. Blîndeţea-i mai bună decît mînia.

— Se-nţelege.

— Ea e mai mulţumită, copiii sînt mai mulţumiţi, iar tu nu-ţi faci din viaţă un chin. Dragostea e mai bună pentru toţi.

— Cît au fost copiii mici, n-am putut suporta. Îmi făceam sînge rău. Acuma sînt mai mari şi pe drumul cel bun.

— Cînd am sosit la New York, în 1906, zise Archie, eram un puşti de şaisprezece ani. Tatăl tău a avut grijă de mine. L-am cunoscut înainte de a te naşte tu. Semeni perfect cu el. Nu vorbea decît despre familia lui — soţia şi cei trei copii ce se aflau încă în vechea patrie.

— Ştiu, Archie.

— Dacă ar fi avut noroc, ar fi ajuns un scriitor mare. Îţi spun asta ori de cîte ori ne întîlnim, nu-i aşa ?

— Cam aşa.

— Şi ştii de ce, nu ?

— Îmi închipui destul de bine de ce.

— Vreau să-ţi continui munca — indiferent de ce se întîmplă. Nu-ţi irosi talentul.

— Îmi văd de treabă.

— Nu te lăsa.

— Bine.

— Spune-i, te rog, grecului să treacă pe la mine cu banii.

— Nu cumva ai cîştigat un pariu ?

— Am început să fiu norocos la bătrîneţe, răspunse Archie. La primele două meciuri am pariat pe Yankei. Ieri, pe Dodgeri.

— Cît ai pariat ?

— A, eu mă țin la o sută — pentru fiecare pariu. Pe teren, cota este de zece — dar numai pentru cîștigător.

— Și cum stai ?

— În vremea din urmă, sau demult, la început ?

— La început.

— Din 1909 cred că am pierdut o jumătate de milion de dolari, dar merita. Orișicum, banii tot îi cheltuiam. Jocul te face să aștepți mai ușor ziua de mîine. Nu uita să aduci copiii la cină, diseară.

— Bine.

— Adu-o și pe mama lor.

— Joacă într-o piesă și astă-seară are repetiție generală.

— Ei, dar asta-i o veste bună, Yep ! Pe ea o bucură ? Îi dă satisfacție ?

— Cred că da, Archie.

— Te duci la meci ?

— Poate o iau pe Rosey. Petrecem ziua împreună.

— Dar Van ce face ?

— Se duce la *toate* meciurile campionatului cu Kitty Delmonico. Cred că o cunoști. Laura a venit cu ea aici, îmi închipui.

— A, sigur, zise Archie. Le-am poreclit „gemenele", nu pentru că seamănă, ci fiindcă de cîte ori vin aici, chicotesc amîndouă tot timpul. Se ațîță una pe alta la chicotit, ca fetițele la școala de duminică. Petrecere plăcută cu Rosey.

Yep puse telefonul în furcă și coborî jos, la recepție. Valencia îi întinse vreo șase scrisori ce-l așteptau. Se uită la fiecare plic, apoi i le dădu înapoi.

— Le iau mai tîrziu. Pot să împrumut cincizeci ori o sută de dolari ?

— Sigur, răspunse Valencia.

— Voiam numai să știu. Nu chiar acum, poate mai tîrziu.

Se duse la standul de ziare.

— Azi a ieșit un număr nou din *Show Business*, zise Acres.

Luă un exemplar și parcurse lista noilor sosiți. Mai mult de o duzină stăteau la Plaza, Pierre, Hampshire House, St. Regis și Gotham.

— Ești și dumneata acolo, îi spuse Acres.

— Văd. Cum de-au aflat ?

— Serviciul celebrităților telefonează la recepție în fiecare dimineață.

— Și la recepția lui Great Northern ?

— Bineînțeles. Și la noi vin uneori celebrități. Anul trecut am avut un englez.

— Serios ?

— N-am înțeles nici o boabă din ce spunea. Nu le place să-și miște buzele cînd vorbesc.

Cumpără un pachet de Chesterfield și unul de gumă de mestecat. Tocmai desfăcea pachetul pentru prima țigară a zilei, cînd, de la salonul de coafură, veni la stand actrița cu cățelul cel drăgălaș.

— Ceva nou ? întrebă ea.

— *Scandal ?* zise Acres.

— Da.

— Nu, numărul nou apare peste o săptămînă. Totuși, reviste de cinema am o mulțime.

— Le iau, spuse actrița.

Acres ieși de după tejghea ca să ia noile reviste de cinema. Erau șapte.

— Şi de televiziune ?

— Ştiu eu ? spuse tînăra. Da, cred că da.

Acres scoase din raft şi şase reviste de televiziune. Fata îi spuse ceva căţeluşului de la picioarele ei şi acesta chiţăi.

— E prietenul ei cel mai bun, zise Acres în timp ce ea se îndepărta de-a lungul holului.

Yep o privea cum merge. Pe la mijlocul holului, tînăra se opri, se întoarse în loc şi zîmbi. Zîmbi şi el, iar fata se întoarse şi porni mai departe. Era plăcut s-o priveşti cum se mişca : fîţ, fîţ...

— N-o face anume, zise Acres. Nu poate altfel. *Asta* le foloseşte mult pe scenă.

— Face senzaţie.

Cînd ajunse la capătul holului, o văzu pe tînără stînd de vorbă cu Stanley Dana, portarul. Se grăbi s-o ajungă, dar cînd ieşi pe trotuar, ea se îndepărta pe strada Cincizeci-şi-şapte spre Carnegie Hall.

— Tocmai vorbeam de dumneata, spuse Dana. O cunoşti ?

— Am văzut-o doar la standul de ziare.

— M-a întrebat cine e domnul de la hotel cu — ei, cred că n-ai să te superi de felul cum s-a exprimat — cu nasul.

— Cum ar fi *putut* întreba altfel ?

— Vezi, am slujba asta de nouă ani, şi un lucru am învăţat. Să nu dai nici o informaţie decît atunci cînd eşti sigur că ai voie s-o faci. I-am spus că abia ai sosit la hotel, din California. M-a întrebat : Nu-i cumva Yep Muscat, — în care caz o cunosc pe fosta lui soţie. Joacă în piesa mea. I-am răspuns că nu ştiu. Pot să-i spun ?

— Desigur.

— I-am spus băiatului meu că te-am văzut. Vrea să ştie dacă te poate vedea cîndva. Nu chiar acum ; altădată, cînd o să ai puţin timp liber. Ar vrea să te uiţi la o povestire scrisă de el.

— Oricînd.

— Mulţumesc.

O luă pe strada Cincizeci-şi-şapte spre Madison, şi de acolo spre strada Şaizeci-şi-trei. Coti la dreapta şi îndată ajunse la florărie. În vitrină se afla o vază cu boboci de trandafiri galbeni şi roşii. Îl zări pe grec în fundul magazinului, lucrînd la o coroană din garoafe albe şi roşii. Prin prăvălie trebăluia un băiat de şaisprezece ori şaptesprezece ani, probabil băiatul lui.

Am să cumpăr un buchet de boboci de trandafir pentru fetiţă, gîndi el. Nu fac nici un pariu, şi nici n-aduc vorba de asta.

Dar cînd intră, grecul îi zîmbi şi îi întinse mîna.

— Îmi pare bine să te cunosc, domnule Muscat. Eu sînt Socrat Pantifilo. Fiul meu, Plato, dar toată lumea ne spune Big Sam şi Little Sam [1]. Sînt prieten vechi cu Archie.

Dădu mîna cu tatăl, şi apoi cu fiul. După asta se duse la vitrină şi luă din vază un buchet de boboci de trandafir.

— E pentru fiica mea, spuse. Poate o iau la meciul de baseball.

Puse pe tejghea o hîrtie de cinci dolari, dar grecul o refuză, şi aşeză buchetul într-o cutiuţă de plastic pe care o legă cu o panglică roşie.

[1] Sam cel Mare şi Sam cel Mic.

— Cu cine ţii ?
— Cu Dodgerii.
Big Sam luă din raft un cartonaş alb cu un plic alb şi le puse pe tejghea.
„Roze mici pentru micuţa Rosey", scrise tatăl. Vîrî cartonaşul în plic. Big Sam trecu un capăt al panglicii roşii prin gaura cartonaşului şi a plicului şi le legă de cutia transparentă de plastic.
— Mulţumesc. Arată foarte drăguţ. Poate telefonez mai tîrziu în cursul zilei, ori mîine sau poimîine.
— Orişicînd.
— Luni seara vreau nişte trandafiri pentru mama fetiţei. O duzină roşii, cu coadă lungă. Cei mai frumoşi pe care-i poţi găsi.
— Am să găsesc, spuse Big Sam. Telefonează orişicînd, şi am eu grijă de toate.
Ieşi din magazin încîntat că l-a cunoscut pe grec şi pe fiul lui.

Cînd ieşi din lift, uşa apartamentului era deschisă şi Rosey se afla în hol împreună cu Jenny MacDougal care, în genunchi, potrivea rochia fetiţei cu ac şi aţă.
— Tăticule ! Cînd am auzit liftul, am fost sigură că eşti tu, fiindcă e amiază, iar tu mi-ai spus că ai să fii la amiază aici.
— Ţine uşa deschisă de la unsprezece şi jumătate, zise Jenny.
— Dacă aş fi ştiut, aş fi venit mai devreme.
Întinse fetiţei cutia transparentă de plastic. Ea sări în sus de vreo cinci, şase ori — salturi mici, pe loc — scoase plicul din panglică, luă cartonaşul, îl citi şi se aruncă în braţele lui.

Van ieşi din camera de lucru.
— Ce-i entuziasmul ăsta ?
— Uite ce mi-a adus tăticul, spuse Rosey.
Ridică apoi capacul cutiei şi-i arătă buchețelul.
— Să i-l prind pe rochiţă ? întrebă Jenny.
— Da, da, zise Rosey. Am să-i miros toată ziua şi apoi am să-i pun într-o vază. După asta am să-i presez, cum se obişnuieşte, ca să-i păstrez pentru totdeauna.
— Mare ispravă ! spuse Van.
— Cum te mai simţi ?
— Foarte bine, tăticule.
— Perfect ?
— Da, dar nu mă pot împiedica să nu fiu mereu îngrijorat din pricina Dodgerilor. *Trebuie* să învingă astăzi, dar mi-e teamă să nu facă una boacănă şi să se ducă naibii partida.
— Ce să-i faci ? Aşa-i baseball-ul, şi dacă ţii la o echipă, te necăjeşti puţin şi gata. *Arăţi* foarte bine.
— Oi fi arătînd bine, dar înăuntrul meu — bum, bum.
— Mama s-a sculat ?
— Dacă s-a *sculat ?* zise Van. A avut repetiţie dimineaţă, la zece.
— Biata de ea ! Ştiu cît de greu îi vine să se scoale dimineaţa.
— Dacă vrea s-o scol la ora nouă, interveni Jenny, îi duc sus o ceaşcă de cafea neagră la opt şi jumătate — foarte încet — şi o pun pe măsuţa de noapte. Mă aude, bineînţeles, dar nu scot o vorbă. Simte mirosul de cafea. Mă întorc peste cinci minute şi încep să vorbesc despre vreme. Şi

tot așa, mă duc și mă întorc. Pe la nouă e cel puțin pe *jumătate* trează.

— Da, o adevărată problemă. *Dumneata* cum reușești, domnișoară MacDougal ? Cu ceasul deșteptător ?

— Da. Am întotdeauna un ceas deșteptător. Totuși, mă trezesc cu un minut, două înainte de ora la care trebuie să sune. Cu toate astea, fără el n-aș putea. După ce l-am pus să sune, pot să dorm adînc, fiindcă știu că va suna cînd trebuie, și n-am nevoie decît de atîta. Îți place rochia aleasă de Rosey pentru ocazia cea mare ?

— Desigur. Ești o frumusețe de fată, Rosey.

— Ești o frumusețe da fată ! îngînă Van. Oh, Doamne !

— Și dacă ar fi așa ? răspunse Rosey și se strîmbă la el.

— Vezi să n-o încasezi.

— De la cine ?

— De la mine.

— Hai, încearcă. Tatăl meu e aici.

— Și tatăl *meu* e aici, spuse Van.

Această neașteptată întorsătură a conversației o ațîță pe Rosey.

— Tatăl meu poate să-l bată pe tatăl tău, zise ea.

— Tatăl tău ar lua-o la goană dacă tatăl meu numai s-ar *uita* la el, îi întoarse Van.

— Ei, spuse tatăl, tatăl *meu* poate să-l bată pe tatăl tău.

Domnișoara MacDougal începu să rîdă și spuse :

— Acasă, în Glascow, aveam toată vremea astfel de certuri.

— Pe cine putea să bată tatăl *tău ?* întrebă Rosey.

— Pe oricine în afară de mama, răspunse Jenny. Era o bucățică de femeie, dar n-avea decît să se uite la tata cînd îl apuca furia, și atunci el îndată ofta și pleca.

Sfîrși de prins buchetul la rochia lui Rosey — ceva dintr-un material albastru deschis, mătăsos, cu fusta în multe pliuri și dungi verticale subțiri, roșii, și albe, pe bluză.

— Hai, acum puteți pleca — amîndoi.

— N-ar fi bine să ia un pardesiu subțire pentru seară ?

— E chiar aici, așteaptă de azi-dimineață de la ora șase, spuse Jenny.

Era o haină roșie de catifea, cu garnitură neagră.

— Dar n-am s-o port de *acum,* zise Rosey. O iau pe braț numai.

— Van, zise tatăl, distrează-te la meci, nu-ți face prea multe griji din cauza lor.

— Și să-i las pe Dodgeri să piardă ? Exclus.

— Au pierdut și primele două meciuri, deși te-ai frămîntat atît, nu-i așa ?

— Tăticule, știu că-i o prostie, dar nu pot să *stau* acolo doar așa, asta-i.

— Bine. Petrecere frumoasă. Rosey și cu mine ne întoarcem cam între cinci și șase, domnișoară MacDougal. Îl luăm pe Van, cinăm la *Black Sea,* după care ne ducem la Palace să vedem un vodevil. Asta înseamnă că vor întîrzia pînă pe la zece, unsprezece, dacă se poate.

— Cred că da. Ziua întreagă și noaptea va fi ca o sărbătoare pentru mine. Petrecere frumoasă.

— Te duci la meci, tăticule ? întrebă Van.

— Asta depinde de Rosey.

— Nu, depinde de tine, tăticule.

— Bun, atunci ne ducem, dacă putem găsi bilete.

— Luaţi metroul, spuse Van, cum fac eu cu Kitty. Totdeauna se găseşte cineva pe acolo cu cîteva bilete în plus.

— Nu vrei să încerci, Rosey ?

— Sigur, tăticule.

— Bun. Dar mai întîi facem o plimbare pe Bulevardul Cinci.

— Dar nu-i Paşti, tăticule.

— Nu, dar e prima zi a lui octombrie, şi totdeauna cînd sînt la New York de întîi octombrie, fac o plimbare pe Bulevardul Cinci.

Luă fetiţa de mînă şi se duseră la lift.

Îndată ieşiră în stradă, în soarele uneia dintre cele mai frumoase zile ale anului.

21

Fetiţa dorise întotdeauna ca el s-o ţină de mînă de cîte ori ieşeau la plimbare. Era o mînă micuţă, ca a maică-si, numai că mai mică. Cînd mergeau, mînuţa copilei vorbea. Simţea o strîngere bruscă şi accentuată, şi atunci observa că se apropie o doamnă foarte elegantă. Pe măsură ce doamna se apropia, mînuţa îl strîngea de mai multe ori repede. O ţinea şi el bine de mînă, pînă ce se relaxa.

Dar curînd simţea iarăşi o strîngere bruscă, atunci se uita în jur şi colo, într-un copăcel, era o păsărică. Copila se oprea să observe păsărica.

Dacă se întîmpla ca ea să-şi schimbe locul, mînuţa fetei îl strîngea iar repede. Dacă ciripea, mînuţa îl strîngea de mai multe ori — dacă începea să cînte, mîna cînta şi ea.

Uneori întîlneau vreun nenorocit — un moşneag prăpădit sau o babă în zdrenţe negre, scotocind într-o cutie de gunoi. Mînuţa copilei îl strîngea numai o dată, şi rămînea aşa.

Cînd era mică şi ieşeau la plimbare, cerea îndată să fie luată în braţe, uneori exprimîndu-şi dorinţa prin cuvinte, alteori oprindu-se şi ridicînd braţele. Fusese întotdeauna o fărîmă de om, plină de viaţă, ageră, atentă şi vioaie.

Cînd nu era decît un prunc ce nu ştia bine să meargă, se apuca să se lupte cu patul şi somnul, legănîndu-se în pătucul ei în mîini şi genunchi, şi lovind cu capul marginea patului. După vreo cinci, zece minute de astfel de exerciţiu, se dădea jos căţărîndu-se peste plasa pătucului şi venea tropa-tropa în camera de lucru. Dacă era dusă imediat înapoi şi culcată iar, nu plîngea niciodată, dar la puţin timp o auzeau iar legănîndu-se şi izbindu-se cu capul.

— Mă doare-n suflet, spunea el. Ea vrea numaidecît ceva cînd vine tropăind ca un spiriduş din altă lume. Nu ne poate spune ce-o roade. Se aşteaptă ca noi să pricepem şi nu sîntem în stare. N-o înţelegem.

— Ba o înţelegem, răspundea Laura. Spune-i să înceteze. Dacă nu ascultă, du-te şi trage-i una.

— Ai înnebunit ? Pe prunci nu trebuie să-i *baţi*. Trebuie să-i iubeşti.

— Ești scriitor. Faci întotdeauna literatură. Ea vrea să fie bătută și, dacă n-o bați *tu*, am s-o bat *eu*.

— Pe dracu ! Alta nu-i de făcut decît s-o iubim.

— Rosey ! Nu te mai legăna ! Ori vin la tine și te bat !

Legănatul înceta și se făcea liniște o jumătate de minut. Apoi legănatul și bufnitul începeau din nou. Mama se scula în picioare. Tatăl o apuca de braț.

— Las-o în pace. Dacă n-o înțelegem, nu trebuie s-o *pedepsim*.

— Ea profită, și *știe* asta. Nu profită de *mine* — eu nu sînt decît mama — ci de tine, fiindcă ești bărbat și știe că-ți poate impune toanele ei.

Cînd vocile lor începeau să se ridice, legănatul înceta.

— Se bucură că ne certăm. Uite, chiar acum ne ascultă. Face în ciudă altei femei — chiar mamei ei. Rosey ! Culcă-te.

Încetau cu cearta. Pentru cîteva momente se făcea liniște, apoi legănatul și bufnitul porneau din nou.

— N-are decît să-și spargă capul, dacă asta vrei tu, spunea mama.

— Credeam că ai să fii fericită s-o iubești cînd are nevoie de dragoste.

Totdeauna avuseseră certuri din pricina lui Rosey. Uneori era convins că Laura se înșală, alteori era sigur că nu, dar de cele mai multe ori nu știa ce să creadă. Știa doar că o iubește pe fetiță și tot ce avea legătură cu ea îl încînta și-l emoționa. „Cine poate fi tatăl unei femei ?"

Pe băiat l-a înțeles întotdeauna, pentru că băiatul era un al doilea el. Băiatul îi dezvăluise tatălui cele mai rele defecte ale tatălui. Cînd băiatul spunea *acum*, însemna acum, și dacă nu putea fi acum, era cuprins de furie.

Într-o după-amiază intrase în dormitorul băiatului, care fusese trimis acolo de mama lui pentru că se mîniase și fusese violent. Îl găsise pe copil umblînd prin cameră, atingînd lucrurile cu degetul și blestemîndu-le. Pardoseala, peretele, tavanul, patul, biroul, geamul ferestrei, curtea de afară, cerul, norii, soarele.

Băiatul dorise în ziua aceea să fie dus la grădina zoologică ca să-i mai vadă pe indivizii de acolo, căci lua animalele drept oameni, dar maică-sa invitase niște prieteni, așa că, bineînțeles, nu se putea duce, nu putea fi dus. Cu cîteva zile mai înainte la grădina zoologică, Van vorbise cu cangurul care venise alergînd la gardul de sîrmă, iar el îl îmbiase cu pîinea anume adusă într-o pungă. Cangurul se ridicase în sus, cu picioruşele scurte de dinainte ca niște brațe și labele ca niște mîini, mișcînd degetele, dar nu voise să ia felia de pîine uscată.

„Haide", îl îndemnase băiețelul, „ia-o, e bună." Pentru a demonstra asta, înfulecă o bucată mare de pîine, mestecînd-o cu seriozitate. Pînă la urmă spuse : „Ce-o fi cu el ? Poate nu mă place ?

Van nu fusese niciodată un copil dificil, dar cu Rosey n-o scotea ușor la capăt, pentru că era fată, femeie, fiica maică-si, o făptură cu totul deosebită, aparținînd altei rase — rasă grațioasă, irezistibilă, misterioasă, încîntătoare și dificilă.

Acum mergea pe Bulevardul Cinci, în soarele de sîmbătă, cu fetiţa lui sălbăticuţă, cu micuţa şi luminoasa făptură de altădată, cea care oftase acele tragice oftaturi, izbucnind în hohote de rîs exuberante la grozave şi tainice glume. Acum se plimba cu o mică domnişoară aproape de zece ani, o fetiţă zveltă cu obraz prelung şi ochi mari, negri — o fată serioasă, deşi tot jucăuşă, căreia-i plăceau glumele şi jocul, povestirile şi discuţiile, şi rochiile frumoase.

La New York, în prima zi a lui octombrie, pe Bulevardul Cinci, între străzile Şaizeci-şi-şase şi Şaizeci-şi-cinci, în clipa asta nu-i păsa de nimic pe lume. Era nemuritor, aşa cum crezuse întotdeauna că *ar putea* fi într-o zi. Iubea totul şi pe toţi, fiindcă ţinea mîna fetei lui şi se plimbau împreună prin lume. O iubea cu tandreţe, oricine ar fi fost ea : orice părticică ar fi din el, necunoscutul lui adevăr lăuntric, orice părticică ar fi din mama ei, din necunoscutul ei adevăr lăuntric. Oricine ar fi fost Rosey, ea *era* iubirea, şi acum, în clipa asta, iubirea era aproape. Pătrundea în el întruna, din mînuţa pe care o ţinea, şi în ea se afla vindecarea.

Uită de gaura din falcă cu pansamentul îmbibat cu medicamente. Uită de gustul eterului din gură, de durerea de la ceafă, de surzenia urechii drepte şi necontenita ţiuială de acolo. Uită de grăsimea atîtor ani de frămîntări, ce-i năpădise muşchii şi oasele. Uită de graba-i cronică, de nerăbdare, irascibilitate, aroganţă, mînie, violenţă, de nevoia de a fi mereu ocupat cu o lucrare, de a face ceva. Uită de datorii, de sărăcie, de pierderi şi de morţii din familie. Uită de nebunia din familie şi de morţii şi nebunii dintre prieteni. Uită de toate în afară de iubire, de iubirea ce trecea din mîna fetiţei într-a lui.

Deodată sări, aşa cum făcuse Zak în Bowery. Un, doi, picioarele bătînd aerul.

Fetiţa se opri. Îşi retrase mîna.

— Nu ştiam că poţi face *aşa.*

— Sigur că pot.

— Mai fă o dată.

El sări din nou.

— Ce-i asta, tăticule ?

— Ei, armenii numesc asta Săritura Îndrăgostiţilor. Au învăţat-o de la caprele sălbatice de pe muntele Nairi.

Era să sară din nou, dar fata spuse repede :

— Nu acum, tăticule. Cineva ne observă.

Îl zări pe tînărul poliţist de la colţul străzii.

Sări din nou, în timp ce fetiţa bătea din picior ca protest.

— Nu cumva ţi-e frică de poliţişti ? o întrebă el.

— Nu, tăticule, şopti ea, dar el nu te *cunoaşte.* Are să creadă că eşti ţicnit.

O luă iarăşi de mînă şi trecură pe lîngă tînărul poliţist, care făcu cu ochiul şi salută, pe cînd Rosey încerca să se ascundă.

Ajunşi de cealaltă parte a străzii, ea se uită înapoi.

— Nu te *cunoaşte,* tăticule.

— N-are *cum* să mă cunoască.

— El nu ştie că eşti cel mai mare scriitor din lume.

— *Cum ?*

— Eu *ştiu,* tăticule. Nu ştiam nici eu, dar *acum ştiu.* Mi-a spus domnişoara Effinan.

— Frumos din partea ei.
— Ea le ştie pe toate.
— Nu mă îndoiesc.
— A citit absolut *tot* ce ai scris. Dar un poliţist de la un colţ de stradă, ce poate *el* să ştie ? Ai executat, aşa deodată, Săritura Îndrăgostiţilor, cum o fac caprele sălbatice, şi e natural să creadă că eşti ţicnit.
Se uită din nou în jur, apoi rosti abia în şoaptă şi foarte iute :
— Mai fă o dată.
El sări din nou, aproape la fel de sprinten ca Zak, şi Zak era un om mai tînăr — cu o lună mai tînăr —, nefumător, nebăutor, sportiv multilateral, încărcat cu sute de mii de muşchi mari şi mici, cîntăreţ de canţonete italiene.
Rosey izbucni în rîs şi făcu şi ea săritura.
— E foarte frumoasă, spuse ea, dar asta n-o învăţăm la clasa de balet.
— A ! Te duci la şcoala de dans ?
— Nu la şcoala de dans. La clasa de *balet.* La Carnegie Hall. Profesoara mea a cutreierat toată lumea cu trupa de balet. Madame Totovskaya.
— Îţi place baletul ?
— Dacă îmi place ? De abia aştept să capăt pantofii de balet. Ştii cît timp a trebuit să ia lecţii de balet Madame Totovskaya pînă i-au dat pantofii de balet ?
— Doi ani ?
— *Şase.* Asta se petrecea pe vremuri în Rusia. Madame Totovskaya spune că voi putea primi pantofii îndată ce picioarele mele vor fi îndeajuns de puternice ca să pot începe dansul în vîrful picioarelor.

— Aceea va fi o zi mare.
— Cred şi eu.
— Am să fiu foarte mîndru cînd vei dansa în vîrful picioarelor.
— Şi mama la fel. Aşa a spus ea. Sper să nu am de aşteptat prea mult. Cît de puternice trebuie să fie picioarele mele ? Ştii, tăticule ?
— Nu, drept să-ţi spun, *nu ştiu.* Îmi dau seama — sau mai bine zis *cred* — că picioarele tale sînt destul de puternice *acum,* dar acesta-i un lucru pe care îl ştie mai bine Madame.
— Totovskaya.
— Da. Sînt sigur că de îndată ce vei fi gata, îţi va da pantofii.
— Cum se pot întări picioarele ?
— Nu ştiu exact. Cred că este vorba de mai *multe* lucruri. Mai întîi, trebuie să fii sănătoasă, şi cred că eşti. Apoi, trebuie să-ţi *păstrezi* sănătatea. Asta înseamnă că-ţi trebuie hrană multă şi bună, odihnă şi somn destul. Şi apoi, desigur, îţi trebuie antrenament.
— N-ai vrea să vii o dată la clasa mea de balet ?
— Cum să nu.
— Lunea şi vinerea la ora patru, sala 516 la Carnegie Hall.
— Am să vin luni.
— *Adevărat,* tăticule ? Nu ai o mulţime de alte treburi ?
— Ei, le dau la o parte. Voi fi acolo la patru, stau pînă ce se termină lecţia şi apoi te iau împreună cu mama la ceai la Rumpelmayer.
— Nu merge mama cu mine, ci domnişoara MacDougal.

— Sigur. Mama e ocupată. Te iau pe tine şi pe domnişoara MacDougal la ceai.

— Nu, hai să-i tragem chiulul, tăticule.

— A, nu, n-aş vrea să-i facem asta. Mie mi-e simpatică, ţie nu ?

— Sigur că mi-e simpatică. M-a învăţat să împletesc.

— Adevărat ?

— Da. Am împletit tot felul de lucruri pentru păpuşile mele. N-ai vrea să-ţi împletesc şi ţie ceva ?

— Cum să nu.

— Bine. Am să-ţi împletesc ceva. Ce-ai vrea ?

— Ei, nu ştiu.

— O căciuliţă pentru ninsoare ?

— *Ai putea ?*

— Cred că are să-mi ia mult timp.

— Foarte bine.

— Vrei să fie roşie ?

— Cea mai frumoasă culoare.

— Atunci o căciuliţă roşie pentru ninsoare.

— Îţi mulţumesc din toată inima.

— Dar nu ţi-am *împletit-o* încă, tăticule.

— Îţi mulţumesc că ai *plănuit* s-o împleteşti.

— Ei !

— Şi acuma, încotro să mergem ?

— A, să ne plimbăm doar, tăticule. Nu-i bine aşa ?

— Îmi place să mă plimb.

— Asta îmi întăreşte picioarele.

— Picioarele tale sînt puternice.

— Nu mai am răbdare să aştept pantofii de balet.

— Asta poate fi numai o chestiune de timp, şi timpul nu-l poţi grăbi. Trebuie să aştepţi, n-ai încotro.

— *Nu pot* să aştept. Vreau să-mi pun pantofii de balet şi să dansez aşa cum am văzut-o dansînd pe Madame Totovskaya. E bătrînă, dar încă foarte uşoară şi cînd dansează ca pe vremuri balet, e foarte frumos. Trebuie să aibă cincizeci de ani.

— Chiar atît ?

— Aşa *cred.* Ne povesteşte cum dansa în vremea de demult.

— De abia aştept s-o cunosc.

— Are să-ţi placă. Parcă e o fetiţă.

— Cîte sînteţi acolo ?

— Uneori şase, uneori cinci, dar *uneori* sînt numai eu singură. Încă n-am lipsit niciodată, dar toate celelalte au lipsit. Madame Totovskaya face lecţia cu mine toată ora, exact la fel.

— Îmi place.

— E *într-adevăr* drăguţă, dar cînd greşim ceva — vai, Doamne ! Să vezi atunci !

— Ce se întîmplă ?

— Opreşte pianistul, care-i nepotul ei, dar e un om bătrîn. Cred că-i chiar mai bătrîn decît tine, tăticule. Apoi, se uită la cea care a greşit şi aşteaptă. După asta, face chiar ea mişcarea aşa cum trebuie făcută. Şi-apoi îi face semn nepotului — Michael, care începe din nou să cînte şi noi începem iarăşi exerciţiul.

— Eu nu sînt bătrîn.

Rosey chicoti.

— Ei, tăticule, eşti bătrîn — bătrîn — bătrîn ! Cînd te-ai căsătorit cu mămica, erai cu şaptespre-

zece ani mai în vîrstă ca ea. *Şaptesprezece* ani, tăticule ! Cum ai putut face asta ?

— E o tradiţie în familia mea. Dar nu-s *bătrîn.* Am patruzeci şi şapte de ani.

— Nu, tăticule, nu eşti bătrîn. Nu *foarte* bătrîn !

— Ei, sigur că nu *mă simt* bătrîn. Mă simt tînăr, mă simt bogat.

— *Bogat ?*

— Foarte.

— Chiar ai bani ?

— Desigur că am.

— Cît de mulţi ?

— Zece mii de dolari.

— Vai, tăticule, asta-i o groază de bani.

— Din păcate, mi-i ia statul pînă la ultimul penny.

— De ce ?

— Impozite.

— Cît de mult le datorezi ?

— După ultimele socoteli, cam în jurul a cincizeci de mii.

— De *dolari ?*

— Da.

— Şi cine sînt aceştia, tăticule ?

— Agenţii fiscali ? Agenţii fiscali sînt cei care strîng impozitele.

— Hai să-i omorîm.

— Oare ?

— Da. Sînt nişte egoişti. Vor să-ţi ia toţi banii pentru guvernul lor învechit.

— Sigur că da.

Merseră mai departe pe Bulevardul Cinci.

El se gîndea : Sper că-mi va fi dat să-mi amintesc într-o zi de momentul acesta, aşa cum mi-am amintit de curînd de cîmpul cu maci.

22

Cînd ajunseră la Plaza, se gîndi : Intru cu Rosey să dejunăm.

Intrară, şi acolo, la standul de ziare, îl văzu pe Zak împreună cu un băiat de vreo doisprezece, treisprezece ani.

— Rosey, rosti el, acesta e prietenul meu Zak Avakian. Zak, am plăcerea să-ţi prezint pe fiica mea, Rose.

Zak rămase un moment zăpăcit, privind-o pe fetiţă, apoi îi luă mîna şi i-o ţinu într-ale lui, pe cînd Rosey făcea o reverenţă.

— Scumpa mea domnişoară, spuse Zak, mă simt într-adevăr onorat. Te-am văzut odată, demult, la San Francisco. Erai frumoasă pe atunci, dar acum eşti *mai* frumoasă. Apoi, cuprinzîndu-l cu braţul pe băiat, urmă : Rosey, pot să-ţi prezint pe fiul meu, Juan ?

Băiatul întinse mîna şi fetiţa i-o luă, făcînd iar o reverenţă.

— Ce noroc, zise Zak. Tocmai voiam să-l duc pe Juan la meci, şi acum putem merge cu toţii împreună, dar mai întîi să mîncăm ceva.

Intrară în restaurant, aşezîndu-se la aceeaşi masă la care stătuseră ieri dimineaţă.

Juan o ajută pe Rosey să se aşeze pe scaun, urmăriţi de privirea lui Zak.

Făcură comanda, după care Zak spuse :

— Știi, eu nu sînt băutor, dar asta-i o ocazie rară și vreau să beau.

Se întoarse către chelner și ceru o sticlă de șampanie. Chelnerul plecă, iar Zak adăugă :

— Vapoarele noi sînt lansate cu o sticlă de șampanie, nu-i așa ? Ei, acum vreau să lansez și eu ceva nou.

— Un bețiv nou, de patruzeci și șapte de ani ?

— Patruzeci și șapte ? îl întrebă Rosey pe Zak. Și *dumneata* ai patruzeci și șapte ?

— Tatăl tău și cu mine ne-am născut în aceeași lună a aceluiași an. Am crescut împreună.

Îl cuprinse pe Juan cu brațul pe după umeri și-l strînse ușor. Băiatul se uită la Zak, la Yep și la Rosey.

Chelnerul veni cu sticla și Zak îi ceru să umple cele două pahare. Acesta le umplu și plecă.

Zak bău paharul pînă la fund.

— Cea mai fericită zi a vieții mele, rosti el.

Sosi comanda și mîncară cu toții. Cînd chelnerul puse pe masă socoteala, Yep o luă repede, dar Zak i-o smulse din mînă.

— A, nu, nu se poate. Este prima oară cînd iau masa cu fiul meu. Ce noroc avem că luăm masa împreună cu voi doi. Își scoase portmoneul, extrase o hîrtie de o sută de dolari și i-o dădu chelnerului. Juan, spuse apoi, te rog, vreau să-ți văd portmoneul.

Băiatul scoase portmoneul din buzunarul jachetei.

— Ce păstrezi în el ?

Băiatul roși.

— Pot să mă uit ?

— Se înțelege.

Zak își vîrî degetele scurte și butucănoase în diferitele despărțituri ale portmoneului. Într-una găsi un instantaneu pe care îl privi, dîndu-l apoi lui Yep : Zak și o tînără brunetă, amîndoi zîmbitori.

— Tata și mama, rosti Juan încet. Au divorțat pe cînd eram abia un prunc. Mama s-a recăsătorit și tata la fel. Astăzi l-am văzut prima oară pe tata.

— Și tatăl tău arată așa cum ți-l închipuiai ?

— Nu, domnule.

— *Nu, domnule ?* spuse Zak. Sînt o dezamăgire chiar așa de mare pentru tine ?

— Nu, domnule, răspunse iar băiatul.

Yep observă ochii lui Zak. Îi umplu paharul și Zak bău repede. Dar de data asta nu goli paharul. Sorbi o dată, chipul i se destinse și puse paharul jos. Chelnerul se întoarse cu restul. Zak îndesă mărunțișul în portmoneul băiatului și i-l dădu înapoi.

— Bun, spuse Zak. Juan, Rosey, mergem ?

Plecară din hotel și, pe cînd ieșeau, Yep îl întrebă pe armenește :

— Ce este, Zak ?

Băiatul și fetița coborîră treptele spre trotuar.

— Ascultă, îi spuse Zak repede. Nu știu de ce, dar cînd m-am întors acasă astă-noapte, mi-am făcut curaj și i-am telefonat ei, după zece ani. Nu prea credeam s-o găsesc acolo, dar dintr-o dată m-am trezit vorbind cu ea. Ultima oară cînd am văzut-o nu mi-a spus nimic despre intenția de a-i da băiatului numele meu. El crede că-i copilul meu.

— *Seamănă* cu tine, Zak. Ești sigur că nu-i ?

— Nu umbla cu de-alde astea, zise Zak. Asta mi se învîrte mereu prin cap de cînd l-am văzut, şi-i o prostie. Pur şi simplu nu-i, şi gata ! S-a născut la doi ani după ce m-a părăsit mama lui. Nu ştiu de ce i-a dat numele *meu*. Ce să mă fac cu el ?

— Să fii tatăl lui. Ce altceva ?

— Cum ?

— Pînă acum te-ai descurcat destul de bine.

— Nu pricepi ? Vreau să-l iau în Utah şi nu pot face asta.

— De ce nu ?

— Fiindcă nu-i băiatul meu.

— El *crede* că este. Ţi-ai dorit întotdeauna un fiu.

— Da, mi-am dorit, şi asta mă scoate din fire. Pentru tine şi pentru mine, *este* fiul meu. Pentru toţi ceilalţi cunoscuţi, nu este. Şi au să i-o spună — şi atunci ?

— N-are să-i creadă, Zak.

— N-are să-i creadă, zici ? Aş putea fi un tată bun — dacă nu-i prea tîrziu.

— De ce-ar fi prea tîrziu ? Nu-i decît un copil. E fiul tău. A fost fiul tău de la început.

— Mi-e dragă mama lui pentru că a făcut asta. Nu ştiu de ce a făcut-o, dar pentru asta mi-e dragă.

— A făcut-o fiindcă *eşti* tatăl lui. Şi într-adevăr, eşti, o ştii, Zak.

— Sînt beat, zise deodată Zak. În clipa cînd am un fiu, ce fac ? Mă îmbăt.

— Aşa se pare.

— Trebuie să mă desmeticesc.

— Nu vrei să te urci în camera ta ? Pe copii îi iau eu la o plimbare cu trăsura prin parc.

— Nu, asta nu pot face. Mergi cu mine pînă cînd mă trezesc.

— Bine.

Zak clătină de cîteva ori din cap, şi apoi spuse :

— Trebuie să mă ajuţi, Năsosule. Nu-i vorba de beţia de-acum. Trebuie să mă ajuţi în toată afacerea asta. Nu vreau să-mi pierd băiatul, dar ştiu că-i aparţine mamei lui. Atîţia ani a avut grijă de el. Numai Dumnezeu ştie *cum*, dar a izbutit. Eu n-am făcut nimic pentru el.

— *Crezi* tu că n-ai făcut. Pentru moment, uită totul şi hai să mergem la meci.

— Bine.

Coborîră treptele, ajungîndu-i din urmă pe copii.

23

O luară pe Bulevardul Cinci, fetiţa şi băiatul mergînd fiecare lîngă tatăl lui.

— Rose, zise Zak, cred că nu te superi dacă eu şi tata vorbim franţuzeşte. Şi tu, Juan ?

— Sigur că nu, răspunse Juan, şi Rosey spuse şi ea la fel.

Franţuzeşte ? gîndi Rosey. Asta-i armeneşte.

— Ascultă, frăţioare, zise Zak. Mi-e rău la cap, mi-e rău la stomac, mi-e rău în suflet şi nu ştiu cum să scap fără să mă fac de rîs.

— Te duc eu undeva unde poţi scăpa de rău.

Se duseră la un restaurant şi Zak intră, pe cînd ceilalţi îşi continuau plimbarea. Cînd ajunseră la

colţ, se întoarseră şi o luară îndărăt, dar Zak încă nu ieşise.

— Rosey şi Juan, aşteptaţi-mă un moment aici.

Intră în restaurant şi se duse direct la încăperea din fund. Zak stătea rezemat de perete, cu faţa albă, udă, cu ochii închişi.

— Îmi trece îndată, rosti el. Nu cred că mi-a mai fost atît de rău în viaţa mea. Tremuram tot, ca un cîine ce se îneacă. Cum poţi bea asemenea mizerie ?

— Patruzeci şi şapte nu-i o vîrstă potrivită să te apuci de băut, Zak.

Ieşiră din încăpere şi Zak spuse pe armeneşte :

— Hai să luăm ceva de-aici, localul ăsta mi-a salvat viaţa.

— Prea bine. O ceaşcă de cafea neagră.

— Ajută cu ceva ?

— Întotdeauna.

— Ce fac copiii ?

— Bine.

Zak se apucă să soarbă cafeaua fierbinte.

— Mai întîi vin, apoi cafea, spuse el. Două lucruri pe care nu le beau niciodată. Am impresia că dacă înghiţi o otravă, trebuie neapărat să mai înghiţi una. Să luăm un taxi şi să ne ducem la meci. Am tare mult de gîndit. Jocul are să mă ajute. Cu cine ţii ?

— Şi ce-i cu asta ?

— Vreau să pun un pariu. Unul *mare*. Dacă cîştig, va însemna că trebuie să vorbesc cu mama băiatului.

— Vrei să pariezi, *tu ?*

— Ştii că nu joc niciodată, dar fiindcă tot am început să-mi calc principiile, pot să mai calc încă

unul. Pentru un anume motiv, vreau să pun un pariu în timpul jocului. Nu ştiu de ce, dar aşa *trebuie*. Pot să pariez acum ?

— Desigur. Cît vrei să pariezi ? Zece dolari ?

— Zece ? Am în portmoneu nouă hîrtii de o sută de dolari. Vreau să-i pariez pe toţi. Pe cine să-i aleg ? Pe Yankei ?

— Dacă îţi *plac*.

— *Ţie* nu ?

— Nu-mi *displac*, dar dacă aş avea bani de pariat, i-aş pune pe Dodgeri.

— În meciul ăsta eu înclin pentru Yankei.

— Pariază pe ei.

— Cunoşti vreo agenţie de pariuri ?

— Da.

— O să pot pune nouă sute pe Yankei ?

— Da.

Zak lăsă o hîrtie de un dolar lîngă ceaşca lui, şi ieşiră afară, unde-i aşteptau copiii. Opriră un taxi şi se urcară în el. La florărie, Zak spuse :

— Juan, vreau să-i trimit nişte flori mamei tale.

Părinţii intrară şi grecul îi salută :

— Zak vrea să trimită nişte flori unei prietene.

— Trandafiri, zise Zak. Vreo trei, patru duzini.

— În momentul de faţă nu am trei duzini, spuse Big Sam. Am o duzină albi şi o mulţime de boboci.

— Fă atunci un buchet mare, de modă veche.

Zak scrise repede adresa şi cîteva rînduri pe o carte de vizită, după care întrebă : Douăzeci e de ajuns ? şi puse pe tejghea o hîrtie de douăzeci de dolari.

— Prea de-ajuns, răspunse grecul.

Zak scoase banii din portmoneu.

— Pe Yankei, rosti el.

Şansele erau egale, la noroc. Zak parie şapte sute cincizeci şi puse restul banilor în portmoneu.

— Asta-i foarte important pentru mine, zise el în armeneşte. Dacă Yankeii cîştigă, ştiu ce am de făcut. Tăcu o clipă, apoi urmă încet. Să *fiu* tatăl lui, asta-i — fără tot felul de dacă, ori, însă şi altele.

Se întoarseră la taxiul ce aştepta, şi deodată Yep exclamă :

— Ce dracu-i cu *mine ?* Şi eu trebuie să trimit flori. Se întoarse în prăvălie şi spuse : Eu ţin cu Dodgerii.

— Cît ?

— O mie cinci sute. Vrei un cec ?

— Nu-i nevoie.

— Atunci, te văd după meci.

— Oricînd.

Se întoarse în grabă la taxi, se urcă şi şoferul porni spre Ebbetts Field.

— Înţelegi, Zak, poate că nu vom reuşi să găsim bilete.

— De ce nu ?

Şoferul se întoarse.

— *De ce nu ?* Nu puteţi găsi bilete la campionatul de baseball de la Ebbetts Field. Doar dacă sînteţi dispuşi să daţi douăzeci, treizeci de dolari biletul. Acum, tot mai vreţi să mergeţi acolo ?

— Sigur, răspunse Zak. Vom cumpăra bilete.

— Va trebui să *plătiţi* pentru ele. Ştiţi că nu-i un stadion mare şi băieţii din Brooklyn stau la coadă toată noaptea.

— Rezolvăm noi într-un fel.

Cînd se dădură jos din taxi, piaţa era ticsită de lume.

Găsiră îndată un speculant de bilete, ambulant.

— Vreau patru, spuse Zak.

— Patruzeci fiecare, rosti omul, fără nici o tîrguială. Valorează cincizeci.

Zak plăti biletele, intrară, urcară şi ocoliră. Locurile se dovediră mai bune decît se aştepta Yep. Erau în dreptul bazei a treia, deşi sus de tot. Totuşi, erau foarte bune, şi era grozav să te afli acolo.

Era un meci foarte îndîrjit — de o mare încordare nervoasă, cum spunea cineva — şi Dodgerii îl cîştigară cu opt la cinci.

— Am pierdut, zise Zak pe armeneşte. Nu-mi pasă de bani. Am pierdut şi acum nu ştiu ce să fac.

— Ascultă, eu îi iau pe Rosey şi Van să cineze la *Black Sea,* şi de acolo îi duc la Palace. Vino şi tu cu Juan.

— Nu pot. Aş vrea, dar nu pot. Sînt supărat. Îl duc direct acasă. Trebuie să vorbesc cu mama lui, să aflu care-i scorul acolo. Ar trebui ca mîine dimineaţă să iau avionul spre Utah. Sînt încurcat rău. Ce să mă fac ?

Merseră trei cvartale şi în sfîrşit găsiră un taxi. Zak îi spuse şoferului să-i ducă la Plaza şi astfel, pînă la urmă, ajunseră acolo. Intrară la Palm Court şi ocupară o masă.

După ce copiii făcură comanda, Yep zise :

— Vă rog să mă scuzaţi o clipă.

Ieşi şi se urcă într-un taxi.

— Ei, îi spuse grecul, ai nimerit echipa care trebuia. Unii pierd, alţii cîştigă. Aşa merg treburile.

Se urcă în taxiul ce-l aştepta şi se întoarse la Plaza. Cînd ajunse la masă, Zak era singur.

— Copiii s-au dus să se spele pe mîini.

Yep puse în faţa lui Zak pachetul de bancnote.

— N-am putut să te las să faci asta. M-am întors atunci şi ţi-am schimbat pariul. Ţi-ai dublat suma.

— Dar cum ai putut face una ca asta ? Dacă ar fi cîştigat Yankeii ?

— N-au cîştigat, Zak, dar ai cîştigat *tu*. Acum, hai să cinezi cu noi.

— Nu, *n-am* cîştigat. Am pariat pe Yankei, au pierdut, aşa că am pierdut şi eu. Banii sînt ai tăi, nu ai mei.

— Ascultă, Zak. Ai avut o zi infernală. Toată viaţa mea am avut zile infernale. Am vrut numai să-ţi fac un mic serviciu, atîta tot. Nu m-a costat nimic. Am riscat. Toată viaţa mea am riscat. Cred că într-o zi am să scriu un roman bun despre jocurile de noroc, şi dacă cumva ai să-l citeşti, ai să-ţi dai seama ce zile infernale am trăit. Asta-i un fleac. Hai, pune banii în buzunar. Du-te s-o vezi pe mama băiatului şi stai de vorbă frumuşel cu ea. Am să fiu înapoi la Great Northern pe la unsprezece. Telefonează-mi ori vino acolo. Spuneai că dacă cîştigi, ştii ce ai de făcut. Ei, ai cîştigat, şi acum trebuie să ştii ce ai de făcut, aşa că dă-i drumul.

— Eşti sigur, Năsosule ? Eşti sigur că am cîştigat ?

— Da, ai cîştigat.

— Bine, dar trebuie să iei şi tu jumătate din bani, altfel nu-i primesc.

— Am să iau zece la sută, şi îţi voi spune de ce. Am nevoie de ei. Iau deci o sută cincizeci şi să nu mai aud nici un fel de argument armenesc.

Îşi luă partea şi aruncă pachetul lui Zak, care îl îngrămădi în buzunarul interior al hainei.

Chelnerul aduse cacao fierbinte şi un asortiment de sandvişuri mici şi prăjituri, tocmai cînd Juan şi Rosey se întorceau la masă. Copiii începură să mănînce şi Zak îi privea, clătinînd din cap.

În taxi, Rosey spuse :

— E un băiat drăguţ.

— Da, aşa-i.

— Zicea că întotdeauna a dorit să-l întîlnească pe tatăl lui. Zicea că nu-i vine a crede că în sfîrşit l-a întîlnit şi speră că tatăl lui îl iubeşte. Vrea să rămînă cu el.

— Într-adevăr ?

— De cîte ori rămîneam singuri, îmi spunea aşa. Nu-mi vorbea ca şi cum aş fi fost mai mică decît el. Vorbea de parcă aş fi fost mai mare. Mă întreba mereu dacă într-adevăr cred că tatăl lui îl iubeşte, şi eu îi răspundeam mereu că, desigur, *orice* tată îşi iubeşte fiul. Nu *ştia* asta. Cum s-ar putea ca tatăl lui să *nu*-l iubească ? Ar fi o nebunie, nu-i aşa ?

— Da, aşa ar fi. Şi tatăl lui chiar îl iubeşte. Îl iubeşte mai mult ca orice pe lume.

— Dar nu mai tare decît îl iubeşti tu pe Van.

— Poate că nu, dar, desigur, la fel de mult.

— Dar nici mai tare decît mă iubeşti pe *mine*.

— Nimeni nu poate iubi vreodată pe cineva mai tare decît te iubesc eu pe tine, Rosey.

— Adevărat, tăticule ?

— Da, adevărat.

— Mai mult chiar decît îl iubeşti pe Van ? Şi eu *ştiu* ce mult îl iubeşti pe Van.

— Da, chiar mai mult decît îl iubesc pe Van.

— Vai, tăticule, de ce ?

— Pentru că eşti o fetiţă şi un tată *trebuie* să-şi iubească fiica mai mult decît îşi iubeşte fiul. Aşa trebuie.

— De ce, tăticule ?

— E imposibil de explicat. Aşa *trebuie*, şi gata.

— Mă bucur, tăticule, fiindcă şi o fiică *trebuie* să-şi iubească tatăl mai mult decît îşi iubeşte mama — şi nici eu nu ştiu de ce.

Ajunse la clădirea de pe Park Avenue şi urcară. Laura era acasă, dar Van şi Kitty nu sosiseră încă.

— Kitty este grozav de econoamă, zise Laura. Totdeauna trebuie să-l aducă acasă cu metroul. Nu-i de mirare că Van se simte rău după fiecare meci. Pufni în rîs, puse fetiţa pe genunchi şi începu să-i dea pălmuţe, în joacă. Fiindcă te-ai făcut prea drăguţă, chicoti ea, iar fata începu să chicotească şi ea, pe cînd domnişoara MacDougal le privea zîmbind, cu sprîncenele ridicate.

— Nu ştiu pentru care din aceste două fetiţe am fost angajată, zise domnişoara MacDougal.

— Ai fost angajată să ai grijă de *această* fetiţă, spuse Laura arătînd către ea însăşi. S-o pui binişor în pat. S-o trezeşti cu delicateţe. Să spui minciuni pentru ea la telefon. S-o sfătuieşti ca o mamă. S-o iubeşti.

Toate trei rîseră în cor, şi bărbatul se duse unde erau sticlele ca să-şi pregătească o băutură.

24

— Să nu mă uiţi, te rog, strigă Laura.

Pe cînd pregătea băuturile, o auzea pe Rosey dînd un raport despre întîmplările zilei, sub forma unor răspunsuri la întrebările puse cînd de mamă, cînd de domnişoara MacDougal.

— Zak ? întrebă Laura. Cine-i Zak ?

— Am crescut amîndoi împreună.

— Credeam că-i cunosc pe toţi din familia ta.

— Nu-i din familia mea. Mamele noastre au fost foarte bune prietene pe cînd erau copile, în vechea patrie, şi apoi ca vecine, la Fresno.

— Credeam că-ţi cunosc şi toţi prietenii, zise Laura. Nu-mi amintesc de nici un Zak, dar după cele spuse de Rosey, e un om foarte drăguţ. Patruzeci de dolari un bilet ? E ţicnit, sau nu mai are mult ?

— Ce crezi, Rosey ?

— Zak ? A, nu. E numai bogat.

— *Trebuie* să fie, spuse Laura. Şi el e scriitor ?

— Nu, e cîntăreţ.

— Unde cîntă ?

— Pe stradă.

— Cum a ajuns bogat ?

Yep îi întinse un pahar şi se aşezară la masă în sufrageria mică.

— Uraniu.

— Scria ceva în *Life* despre unul dintre tipii aceia care se ocupă de uraniu, spuse Laura. Peste

noapte s-a îmbogăţit — ah, nici nu mai merită să pomenesc cu cîte milioane. Zak e chiar aşa de bogat ?

— Nu cred.

— Mă gîndeam că ai putea să împrumuţi niste bani de la el, să scapi de datorii, să poţi respira mai în voie.

— Nu.

— De ce nu ?

— Pur şi simplu nu, şi atît.

— Mă rog, *este* bogat ori nu ?

— Nu ştiu. Poate este, poate nu este. Oricum, pare că a plănuit să *devină* bogat.

— *Foarte* bogat ?

— Posibil.

— Atunci, dacă e un prieten aşa de bun — ca un frate, după cele spuse de Rosey — de ce să nu împrumuţi ceva pînă te pui pe picioare ?

— Mai întîi, că mă *pot* ţine pe picioare, şi în al doilea rînd, nu fac asemenea lucru.

— Uneori poţi fi caraghios la culme. Mă rog, îţi este prieten, ori nu ?

— Eu eram bogat pe vremea cînd el era sărac, şi niciodată nu i-am împrumutat un ban.

— Şi de ce ? Altora le-ai *dat*. Ba chiar *multora*. De ce nu şi lui ?

— Cum găseşti cocteilul ?

— Foarte bun, dar răspunde la întrebare.

— Nu i-am împrumutat, şi atît.

— Nu-i felul tău de a fi.

— Ba aşa-i felul meu. N-am dat nimănui. Cum a mers repetiţia ?

— Toţi sînt disperaţi, aşa că muncim ca nişte nebuni. Publicul de la avanpremiera de aseară n-a reacţionat deloc, asta-i.

— Aşa se întîmplă cîteodată. Asta nu înseamnă numaidecît ceva.

— Doar nu erau *morţi*. Erau acolo, şi n-au găsit *nimic* amuzant. Hohotele de rîs au fost ratate. Teatrul o fi el minunat, dar e ceva nebunesc.

— Mergem la teatru, nu-i aşa ? întrebă Rosey.

— M-am gîndit să-i duc la Palace după cină. Este singurul vodevil care a mai rămas în New York — de fapt în toată ţara — şi m-am gîndit c-o să le facă plăcere.

— Sînt sigură, zise Laura.

— Vrei să cinezi cu noi ?

— Mi-ar place, dar nu pot. Trebuie să mă grăbesc şi ţi-aş strica seara.

— Nu, haide.

— Nu, nu veni, spuse Rosey.

— Rosey, am să-ţi trag o scărmăneală, zise Laura. Crede-mă că nu pot. Vreau să fac un duş şi să mă liniştesc. Sînt o zdreanţă. Ia-o pe Kitty.

— A, nu, mamă !

— Rosey, încetează. Înţelegi ?

— Bine, dar vrei să ne strici seara ?

— Eu vorbesc cu tatăl tău, dacă îmi dai voie.

— Şi eu îi *ascult* pe tata şi pe *mama*, dacă nu vă supăraţi.

— Mi se pare că ai să mănînci o bătaie, domnişoară.

— Nu te necăji, spuse tatăl. O să petrecem o seară frumoasă.

— Ba nu, dacă vine şi Kitty Delmonico cu noi.

— Ce ai împotriva lui Kitty ? întrebă Laura. E cea mai bună prietenă a mea. Mai bună chiar decît sora mea.

— Nu mă interesează.

— Jenny, fetiţa asta e în toate minţile ?

— N-are nimic, răspunse domnişoara MacDougal, vrea numai să fie prima doamnă la cina cu tatăl ei.

— A, *aşa,* zise Laura. Ei, poate că are dreptate.

— Asta hotărăşte tata, spuse Rosey.

— Kitty s-a purtat minunat cu mama ta, zise el. Chiar cu Van şi *cu tine.*

— Cu mine *nu,* rosti Rosey.

— Mai bine să n-o băgăm în seamă, spuse Laura.

— Dă-i înainte. Să vezi dacă-mi pasă.

— Rosey, te rog, nu mă scoate din fire.

— Cere-ţi iertare, Rosey, o îndemnă tatăl.

— Iartă-mă, mămico.

— Aşa mai merge, zise Laura. Acum, du-te repede cu Jenny şi alege-ţi o rochiţă frumoasă pentru seară. Oricum, sînt sigură că Kitty are alte planuri pentru cină.

Apoi, după ce Rosey se duse cu domnişoara MacDougal, Laura spuse :

— Uneori îmi seamănă atît de tare, că mă înfurie. Nu pot suporta să-mi semene, şi nu pot suporta ca *eu* să semăn cu altcineva.

— Cînd eşti *tu* ca altcineva ?

— Cîteodată *sînt.* Am întîlnit pe cineva la o petrecere.

— Cu cine semăna ?

— Chiar cu această doamnă foarte elegantă şi plină de succes pe care o vezi, şi atunci a apărut aceea, şi asta m-a indispus grozav.

— Vrei să ai succes, asta-i.

— În genul *meu* totuşi — nu ca altcineva.

— Ei, oricum, asta-i *normal.* Nu cred că ai putea avea succes imitînd pe cineva.

— Sigur că *nu vreau,* totuşi succesul nu-i decît asta. Toţi cei care au succes imită pe altcineva. Te-a distrat Rosey ?

— E destul s-o am lîngă mine ca să mă fac sănătos.

— *Sănătos ?*

— Da, sănătos.

— Cum aşa ? Eşti bolnav ?

— Sigur că sînt. Toţi sîntem bolnavi. Unii mai uşor, alţii mai grav.

— Cît de bolnavă sînt eu ? întrebă Laura.

— Teribil, pentru moment.

— Piesa asta prostească e de vină. Dar ce pot face ?

— Exact ceea ce faci — tot ce-i posibil. *Faci* tot ce-i posibil, nu-i aşa ? Ar fi o prostie să nu-ţi dai toată osteneala. Dacă vrei să ai de-a face cu arta — chiar artă *proastă,* chiar de cea mai proastă calitate — trebuie să participi cu toată convingerea. Trebuie să fii o profesionistă. Trebuie să-ţi joci rolul ca şi cum ar fi rolul principal într-o mare piesă.

— Fac tot ce pot. Numai că nu ştiu dacă-i destul de reuşit. De fapt, nimeni n-are timp să dea destulă atenţie rolului meu, aşa că nu ştiu niciodată dacă sînt pe drumul cel bun sau dacă

fac totul pe dos. Aş vrea să asişti la o repetiţie şi să-mi spui cu ce greşesc.

— Poate nu faci nimic greşit.

— Greşit pentru *mine*, vreau să spun. Nu pentru piesă. Ce zici de mîine seară ?

— Nu ştiu sigur dacă pot, dar dacă pot, am să vin. La opt şi jumătate ?

— Da, dar vom întîrzia puţin. Totdeauna întîrziem.

— Eşti sigură că ai nevoie de mine ? Adică, să-ţi spun cu ce greşeşti ?

— Sigur că da.

— Atunci, în cazul că nu pot veni mîine, poate că ar fi mai bine să interpretezi chiar acum un fragment din rolul tău.

— Serios ?

— Sigur.

Laura îi explică una din situaţiile din piesă, apoi interpretă scena.

— Ce zici ? întrebă ea.

— A, nu, rosti el. Nu-i *nimeni* care să-ţi dea *cît de cît* indicaţii ?

— Am jucat exact aşa cum mi-au indicat regizorul şi producătorul. *Amîndoi.*

— Trebuie să fie nişte idioţi. Tonul vocii tale este complet greşit. E monoton. După cîte înţeleg, joci într-o comedie. O farsă, chiar. Asta înseamnă că vocea ta trebuie să fie artificială, dar în mod plăcut — ceva ca şi cum ai cînta. Nu poţi vorbi aşa simplu cînd se înţelege că acţiunea este un soi de zăpăceală caraghioasă. Trebuie să te mişti uşor, iute, cam aiurită. Ei, acuma dă vocii tale o nuanţă muzicală şi aiurită, şi *muşchilor* cînd te mişti, şi mai repetă o dată.

Laura făcu cîteva încercări să dea vocii un ton aiurit şi să se mişte şi să ia poziţii caraghioase, apoi repetă scena.

— Acum ai nimerit, zise el. Textul e jalnic, dar felul cum îl rosteşti acum şi felul tău de a te comporta e încîntător.

— Serios ?

— Sigur. Încearcă aşa diseară.

— Eşti sigur ? N-aş fi crezut că pot să învăţ atîta numai în cinci, şase minute.

— Nu-i vorba de învăţat, ci să găseşti în tine tonul şi maniera de a te mişca, folositoare şi convingătoare.

— Pot să mai repet o dată ? Numai aşa ca să fixez, să nu uit ?

— Da, cred că ar fi bine ; dar nu uita, diseară, înainte de a începe, găseşte-ţi timbrul cîntător al vocii, mişcarea suplă şi vioaie, *tonul* general de aiureală, de uşoară nebunie — să le ai pe toate în cap, în trup şi-n inimă, şi apoi, dă-i drumul.

— Perfect. Să încerc din nou. Numai că de data asta am să mă concentrez puţin înainte. Cred că am să reuşesc mult mai bine decît ultima oară.

Laura îşi duse mîna la frunte şi se învîrti cîteva clipe în cercuri mici prin cameră. Apoi reluă scena şi de astă-dată el izbucni în rîs.

— Adevărat ? zise Laura. O joc chiar *aşa* de bine ?

— Dacă o poţi juca exact la fel la reprezentaţia de diseară, cred că nu va fi nimeni în teatru care să nu facă haz. Unii vor rîde, alţii vor zîmbi, dar se vor distra cu toţii. Oamenii nu-s la fel. Gustă lucrurile foarte diferit.

— Crezi că într-adevăr este o ameliorare ?
— Da, este.
— Vii mîine seară la vizionare ?
— Voi încerca.
— Știu că te plictisește teribil, dar lasă-mă, te rog, s-o încerc iar de la început.
— Desigur.
În timp ce repeta scena, intră Van urmat de Kitty Delmonico. Laura le făcu semn să stea liniștiți, și își continuă rolul. Van închise ușa încet și rămase împreună cu Kitty, în picioare, urmărind scena, pînă ce Laura sfîrși.
Van rîse și aplaudă, iar Kitty spuse :
— Parcă ai fi Eleonora Duse. Ce-a fost *asta* ?
— N-are importanță, răspunse Laura. Zgîrcito, de ce nu-l aduci pe bietul băiat acasă cu taxiul ? Ieri noapte i-a fost rău.
— Adevărat, Van ? întrebă Kitty.
Yep îi dădu un pahar plin. Ea se așeză și sorbi din el.
— Azi *după-masă* nu i-a fost rău.
— Ei, tăticule, zise Van, am reușit. Am reușit din nou. Acum cel puțin sîntem la egalitate. Mîine îi facem praf. Mămico, ai fost foarte bine. Mult mai bine decît la Philadelphia.
— El și cu Rosey au văzut piesa la Philadelphia, spuse Laura.
— Ai fost bine și la Philadelphia, urmă Van, dar nici pe jumătate așa de bine ca acum.
— Tatăl vostru mi-a dat cîteva indicații.
— Știi să joci, tăticule ?
— Știu să fac regie. Kitty, nu vrei să cinezi cu mine, cu Van și cu Rosey ?

— Mi-ar place, dar am promis să iau masa cu cineva. Cu mama mea, din păcate.
— Bine, o aduci și pe mama ta.
— Și pe noul ei soț ?
— Și pe el.
— Ah, tăticule ! exclamă Van.
— Ești foarte drăguț, spuse Kitty. Ei, Laura, uite-ți fiul, viu și nevătămat. Van, ne vedem mîine.
— În regulă, Kitty, zise Van, și îți mulțumesc din suflet. Îmi pare rău că au pierdut Yankeii.
— A, *știu* cît îți pare de rău.
— De ce atîta grabă ? întrebă Yep.
— Trebuie să fac un duș și să mă schimb. Miros a înfrîngere.
— Ce face soțul tău în California ?
— Ca de obicei, bietul om. Ce altceva să facă ? Muncește ca un rob.
— Scenarii ?
— Da, sau ce naiba or fi ele. De ce are nevoie un scriitor să scrie scenarii ?
— Pentru bani, desigur, zise Laura.
— Bine, dar acum, după șaptesprezece ani, am *cîștigat* destui bani. Așa că de ce nu scrie el altceva ? *Orice.*
— Nu-i ușor, spuse Yep. Dar credeam oricum că va veni la New York să vadă campionatul.
— A cumpărat biletele din primăvară. Și închipuiți-vă că l-au reținut acolo în ultimul minut, să le refacă ceva. Își goli paharul. Pentru mine, drept să-ți spun, scris sau rescris, e totuna. Și oricum nu-i literatură.
— O soție devotată, observă Yep.

— Nici nu-ţi închipui ce soţie devotată sînt — devotată baseball-ului şi camaradului meu de aici.

Îşi vîntură un deget pe sub nasul lui Van, făcu un semn de adio şi plecă. Yep o conduse pînă la lift şi se întoarse.

Laura repeta iar scena, de astă-dată pentru Van, Rosey şi domnişoara MacDougal. O reuşi mai bine ca oricînd şi cu toţii rîseră şi aplaudară. Alergă înaintea lui Yep, îl îmbrăţişă repede şi-l sărută pe gură.

— Îţi mulţumesc, zise ea. Îmi dau seama într-adevăr cîtă dreptate ai. Simţeam că ceva era greşit, dar nu ştiam anume *ce*, şi sînt furioasă pe idioţii aceia că nu mi-au spus.

— Poate nici nu ştiau.

— Ei, or să aibă o mică surpriză astă-seară. Chiar este mult mai bine, nu-i aşa, copii ?

— Da, mămico.

— Acum, Van, spuse Laura, tu şi Rosey luaţi masa cu tatăl vostru la *Black Sea* şi apoi vă duce la Palace să vedeţi un vodevil. Vreţi să vă schimbaţi ?

— De ce ? întrebă Van.

— Atunci duceţi-vă.

— Îmi pare rău, mămico, zise Rosey.

— De ce ?

— De Kitty.

— Ei, duceţi-vă să mîncaţi. Ce rost avea să meargă Kitty la masă cu tatăl vostru ? Are tupeu, pretinde mereu să fie invitată la masă. Drept să-ţi spun, nu înţeleg tupeul unor oameni.

Rosey o observă pe mama ei, apoi se uită la Yep. Dădu repede din umeri şi chipu-i luă o expresie de uimire amestecată cu plictiseală, admiraţie şi dragoste. Se duse lîngă tatăl ei. El o luă de mînă şi se uită la domnişoara MacDougal, care clătină din cap dezaprobator. Van îi observa pe toţi, zîmbind.

— Şi acum, despre felul cum ai interpretat, spuse Yep. Asta e genul tău *adevărat*. Aşa trebuie să-ţi interpretezi rolul. E amuzant, şi oricine îşi poate da seama de asta.

— L-am înţeles, răspunse Laura, şi îţi sînt recunoscătoare.

— N-ai de ce.

— Bine, şi acum, voi, copiii marii actriţe, alergaţi s-o îmbrăţişaţi.

Îşi îmbrăţişară pe rînd mama, care din fiecare îmbrăţişare făcea o serie de zece, unsprezece diferite feluri de îmbrăţişări. Şi continua aşa pînă ce fiecare, la rîndul lui, protesta, şi atunci îi dădea drumul.

— Plecăm destul de devreme, îi spuse el domnişoarei MacDougal, ca să ne întoarcem, cred, la o oră convenabilă. Probabil la zece sau zece şi jumătate.

— Mai bine să uiţi cu totul de timp, zise ea.

25

— Vezi, spuse Van în taxi, i-am învins iarăşi.

— Şi *noi* am văzut meciul, zise Rosey.

— Şi voi ? Cum aţi intrat ?

— Zak a cumpărat bilete. Cu patruzeci de dolari biletul.

— Patruzeci de dolari ! *Patru* bilete ? Şi cine a mai mers ?

— Băiatul lui, Juan. Îl cheamă așa fiindcă numele mamei lui e Juanita.
— Zak e bogat ?
— *Dacă-i bogat ?* N-are decît cea mai mare mină de uraniu din Utah.
— Cine ți-a spus asta ?
— Juan.
— Ce tot îndrugă ea, tăticule ?
— Știi, după cîte am înțeles, Zak s-a dus în Utah acum vreo cinci, șase ani. A prospectat destul de mult timp și pînă la urmă a dat lovitura, asta-i.
— Și cam cît a găsit ?
— Nu știu, dar probabil destul de mult.
— Noi n-am stat de-ajuns atunci, zise Van.
— Cînd atunci ?
— Atunci cînd am mers amîndoi cu mașina de la San Francisco la Bakersfield, să căutăm uraniu. Ar fi trebuit să avem și noi un contor Geiger.
— Plănuiam să împrumut unul, dacă dădeam peste un filon care ar fi arătat promițător.
— Tăticule, de ce ți-ar împrumuta contorul său Geiger cineva care caută uraniu ?
— De ce nu ? răspunse Rosey. Tata e scriitor.
— Da, dar celălalt nu-i, spuse Van. E cineva care a venit tocmai din Nebraska, ori din altă regiune la fel de îndepărtată, să participe la goana după uraniu din Bakersfield. Toată regiunea aceea era plină de oameni veniți cu mașina din toate colțurile Americii. N-am să uit niciodată cum alergau în sus și-n jos pe dealuri, lipind contorul Geiger pe orice piatră le ieșea în cale. Iar eu și cu tata stam numai așa și ne uitam. N-am făcut altceva decît să ne uităm pe harta pe care plătisem un dolar și să privim lumea.
— De ce nu m-ați luat și pe mine ?
— Să prospectezi uraniu ? se miră Van. Asta nu-i treabă pentru o fată. Toți șerifii din ținutul Kern erau pe dealuri ca să împiedice împușcăturile cînd se întîmpla vreo ocupare abuzivă a concesiunilor.
— Ce-i aia ocupare abuzivă a concesiunii ?
— Cînd găsești un loc ce conține uraniu și îți marchezi dreptul de concesiune și vine altcineva și își pune dreptul lui de concesiune pe lotul *tău* cu uraniu. Tata și cu mine aveam și noi formulare de concesiune. Cît au costat, tăticule ?
— Trei formulare la douăzeci și cinci de cenți.
— Dar n-am pus nici unul.
— Ba am pus *unul*, zise Yep.
— Ai *pus* ? întrebă Rosey. Ați găsit uraniu ?
— Nu, răspunse Van. Acum îmi amintesc de cel pe care l-am pus. Era un copac răsturnat în albia secată a unui rîu, iar noi ne-am așezat pe copac, să stăm comod cît observam oamenii ce alergau pe coline în sus și în jos cu contoarele Geiger. Am mîncat stînd acolo. Cît a costat dejunul, tăticule ?
— Șaptezeci și cinci de cenți porția.
— Toate costau bani acolo. Sandvișurile acelea nu prea erau bune, nu-i așa ? În loc de șuncă, cîrnați. Cîteva bucățele grase de cartofi prăjiți. Și un măr mic, veșted. Așa se mînca acolo. Le-am cumpărat de la omul acela din șosea. Ce scria pe firmă ?
— „Dejunul prospectorului", șaptezeci și cinci de cenți.

— Şi am cumpărat două, ca să nu ne mai pierdem timpul la un restaurant.

— Şi unde aţi pus formularul de concesiune ? întrebă Rosey.

— L-am pus pe copacul căzut.

— De ce ? Avea copacul uraniu în el ?

— Nu. L-am pus numai aşa.

— Şi ce-aţi scris pe formular ?

— Tata a scris.

— Ce-ai scris, tăticule ?

— Yep Muscat, de patruzeci şi cinci de ani, şi fiul lui, Van, de zece, au mîncat un dejun ambalat pentru prospectori, stînd pe acest copac, care pare să aibă vreo treisprezece metri lungime şi o circumferinţă de un metru. Folosit ca bancă este destul de confortabil, deşi are insecte şi furnici.

— Insecte şi furnici ? repetă Rosey. Dar uraniu ?

— Nici urmă, spuse Van.

— Vai, tăticule, făcu Rosey, ar fi trebuit să cauţi, să cauţi mereu, ca toţi ceilalţi oameni. Aş pune rămăşag că toţi sînt acum bogaţi ca Zak.

— N-am avut contor Geiger, zise Van.

— De ce n-aţi avut ?

— În magazinele din Bakersfield am văzut vreo şase, şapte de astea, dar erau toate prea scumpe.

— Cît costau ?

— Cel mai ieftin costa o sută douăzeci şi cinci de dolari, dar vînzătorul spunea că nu prea face parale.

— Trebuia să-l cumperi, tăticule. Trebuia să-l cumperi şi să găseşti uraniu.

— Colinele erau pline de oameni ieşiţi din minţi, spuse tatăl ei.

— Trebuia să mă luaţi şi pe mine. V-aş fi arătat unde se găseşte uraniu. Am talent la găsit lucruri. Penny, cenţi.

— Ei, poate data viitoare.

— În New York se găseşte uraniu ?

— Numai în cele cîteva pietre aduse de Zak din Utah.

— Au vreo valoare ?

— Numai cu tona.

— În felul ăsta, n-ajungem *niciodată* bogaţi. De ce n-ai găsit uraniu, tăticule ?

— Am încercat.

— Am stat cam vreo oră acolo, nu ? zise Van.

— Cred că aproape două.

— Şi n-aţi găsit *deloc* uraniu ?

— Nu, răspunse Van, dar am întîlnit acolo un cercetaş ce mergea pe şosea cu un contor Geiger şi *am auzit* zgomotul pe care îl face cînd îl pui lîngă o piatră cu uraniu în ea.

— Ce fel de zgomot face ?

— Clic, clic, cam aşa.

— Şi cercetaşul a găsit uraniu ?

— Nu, avea o mostră de rocă din cauza căreia se isca zgomotul. După aceea am mers pe drum şi tăticu făcea ca un contor Geiger. Am ajuns la o stîncă mare din coasta unui deal şi tăticu s-a rezemat de ea făcînd *clic, clic.*

— Avea uraniu în ea, tăticule ?

— Nu ştiu.

— Atunci de ce ai făcut *clic, clic* ?

— Ştii, pe stînca aceea scrisese cineva cu vopsea albă un mesaj, şi am făcut *clic, clic* din cauza mesajului.

— Care era mesajul ? „Aici uraniu" ?
— Nu. „Veselește-te."
— Ca într-un psalm bisericesc.
— Întocmai.
— Atunci de ce ai făcut *clic, clic* ?
— Omul spunea să ne veselim, așa că m-am veselit.
— *De ce ?* Doar n-ai găsit uraniu.
— Nu, m-am veselit așa.
— Și eu la fel, spuse Van.
— Dar *din ce cauză,* tăticule ? „Dejunul prospectorului" ?
— Pachețelele cu mîncare le *consumasem* deja.
— Atunci, pentru ce ?
— Era o după-amiază plăcută. Cred că m-am bucurat fiindcă nu alergam în sus și în jos pe dealuri.
— Ai făcut drumul cu mașina tocmai de la San Francisco pînă la Bakersfield ca să iei parte la goana după uraniu, și n-ai făcut altceva decît să te veselești ?
— Da, mă tem că da.
— Pe deasupra, la întoarcere, am rămas fără benzină în apropiere de Fresno, adăugă Van. A trebuit să mergem pe jos o milă. Tata a fost silit să-i lase omului de la stația de benzină amanet ceasul, fiindcă n-avea nici un ban. A doua zi a trebuit să facem cu mașina drumul înapoi de la Fresno ca să luăm ceasul tatii, cu banii împrumutați de la vărul lui, cel cu via din Fresno, unde am dormit peste noapte. Și tăticu a scris un poem despre fetița nou-născută a vărului, în care își arăta admirația, iar vărul a spus că are să-l dea la încadrat și are să-l atîrne deasupra leagănului.
— Cît ai împrumutat ? întrebă Rosey.
— Zece dolari.
— Numai atît ?
— Numai cît îmi trebuia ca să ajung acasă. I-am trimis imediat înapoi prin poștă. Nu-s oameni bogați.
— Te-ai dus să prospectezi uraniu, și n-aveai nici un ban în buzunar, tăticule ?
— Am *crezut* că am de-ajuns cînd am plecat din San Francisco, dar n-aveam.
— Dar de ce n-ai luat mai mulți bani ?
— Nu aveam. De aceea m-am *dus* să prospectez.
— Ce mai prospector !
— Tata își pusese ghetele lui de militar, spuse Van. Îi veneau foarte bine. Sînt cele mai potrivite pentru asemenea treburi.
— Dar nu te-ai *ocupat* cu asemenea treburi, spuse Rosey. Atît doar că te-ai dus cu mașina pînă acolo. Ai cheltuit bani cu harta, cu formularele și pachetele de mîncare. N-ați făcut decît să vă distrați acolo, și atît. *Asta* puteai s-o faci și în San Francisco. Nu puteai spune *clic, clic* în San Francisco ?
— Ba cred că da, dacă aș fi fost invitat la așa ceva, dar în San Francisco *n-am fost* invitat.
— Cît de departe-i pînă la Bakersfield ?
— Trei sute de mile.
— Ai făcut cu mașina trei sute de mile ca să fii invitat să te veselești ?

— Nu, am făcut trei sute de mile ca să prospectez uraniu, dar cînd am ajuns acolo şi am văzut invitaţia — ei, m-am gîndit s-o primesc.

— Ar fi trebuit să *pregătim* excursia aceea, zise Van.

— Dacă m-aş fi pregătit dinainte, n-am mai fi mers, şi ar fi fost mare păcat.

— De ce ? întrebă Rosey. N-ai găsit uraniu. Ai cheltuit banii pe care-i aveai, ai rămas apoi fără benzină şi atunci a trebuit să împrumuţi zece dolari de la vărul tău — şi să scrii un poem pentru fetiţa lui. De ce ar fi fost aşa mare păcat ?

— *Mi-a plăcut* tare mult călătoria cu Van.

— Trebuia să mă luaţi şi pe mine.

— Nu, zise Van. Prospectarea uraniului nu-i o treabă pentru fete.

— Dar *n-aţi* prospectat. N-aţi făcut decît să mîncaţi şi să vă distraţi. De ce nu m-aţi luat şi pe mine ?

— Nu erai acolo.

— Unde eram ?

— Cu maică-ta, la New York.

— A, făcu Rosey. *Asta* a fost în vara aceea cînd m-a luat mama cu avionul la New York şi Van a venit să stea în apartamentul tău de lîngă plajă ?

— Da, a fost în vara *aceea*, zise Van.

— M-ai fi luat, tăticule, dacă *aş fi fost* acolo ?

— Desigur.

— Mulţumesc, tăticule. Sînt sigură că eu aş fi găsit uraniu.

— Prea le ştii pe toate, zise Van, şi nu ştii nimic.

— Ba ştiu.

— Cine-i cel mai mare jucător de baseball al tuturor timpurilor ?

— Ty Cobb.

— Tu i-ai spus, tăticule ?

— Nu, de fapt eu cred că mai mare jucător este Ted Williams.

— Nu eşti în toate minţile, tăticule ? Ia gîndeşte-te bine.

— La urma urmei, spuse Rosey, puţin îmi *pasă* cine-i cel mai mare jucător de baseball al tuturor timpurilor. Cine-i cea mai mare balerină ?

— Anna Pavlova, răspunse Van.

— Tu i-ai spus, tăticule ?

— Nu, dar am auzit că *a fost* mare.

— Eu am să fiu şi mai mare.

— A, desigur, zise Van.

— Şi am să găsesc şi uraniu.

— Unde ? *În capul tău ?*

Rosey îi dădu lui Van un ghiont. Van încleştă pumnul, gata de luptă.

— Terminaţi, zise tatăl lor. Vă rog să vă cereţi imediat scuze. Repede, pentru că trebuie să ne dăm jos din taxi. Am ajuns.

— Îmi cer scuze, spuse Rosey.

— Îmi cer scuze, zise şi Van.

Îi ajută să coboare din taxi şi plăti cursa.

— A găsit uraniu *vreunul* dintre oamenii aceia ? întrebă şoferul taxiului.

— Nu ştiu. Totuşi, după harta oficială, se *găsea* uraniu în regiune.

— Şi alergau în sus şi în jos pe dealuri ?

— Da, chiar aşa.

— Toţi cu contoare Geiger, în afară de dumneata şi de băiat ?

— Întocmai.
— *Clic, clic.*
— Da, aşa se aude.
— Cine a pus invitaţia ?
— Care invitaţie ?
— „Veseleşte-te."
— Unul din sfinţii şoselelor, cred.
— Aveţi şi sfinţi ai şoselelor în California ?
— Mda. Este *cineva* care scrie mesaje pe stînci în toată California.
— Ce altceva îţi mai spun ei să faci ?
— „Crede."
— Aha, asta-i bună. „Crede şi te vei mîntui", nu-i aşa ?
— Da.
— Cum îl chema pe copilaş ?
— Care copilaş ?
— Cel cu tatăl de la care ai împrumutat zece dolari.
— Shakay.
— Frumos nume.
— Da, aşa-i.
— Îţi doresc noroc — întotdeauna, spuse şoferul.
Taxiul plecă.
— Ce voia ? întrebă Rosey.
— Avea chef de vorbă.
Intrară în restaurantul *Black Sea*, şi Archie Sailor veni să-i salute.
— Ce plăcere să-i văd iar pe copii, dar unde-i mama ?
— N-a putut veni, spuse Rosey. Joacă într-o piesă.

— Atunci, data viitoare. Haideţi sus. Masa voastră vă aşteaptă.
Urcară la etaj, la masa din colţ, de unde se vedea în stradă.

26

— Flămînzi cu toţii ? întrebă Archie.
— Vreau să cheltuiesc cincizeci de dolari ; atît de flămînzi sîntem.
— Ai cîştigat ?
— Dodgerii au cîştigat.
— Perfect, spuse Archie. Luă bancnota de cincizeci de dolari pe care i-o întinse Yep şi rosti apoi pe armeneşte : Aş fi vrut să-i poată vedea tatăl tău pe copiii tăi.
Cuprinse în mîini capul lui Rosey şi o sărută pe frunte, apoi se aplecă spre Van.
— Ştii ce-am spus ?
— Ceva pe armeneşte.
— Dar ce anume ?
— Nu ştiu.
— Eu *ştiu*, zise Rosey.
— Ce-am spus, Rosey ?
— Ai spus că Dodgerii i-au bătut pe Yankei.
— A, dar asta nu-i frumos, zise Archie. *Tu* înţelegi armeneşte.
— I-am *văzut* bătîndu-i pe Yankei. Tatăl meu m-a dus.
— Tatăl tău te-a dus, o maimuţări Van. E doar aici, nu-i la San Francisco.
— Tăticule, de ce îmi caută Van ceartă din orişice ?

— Încetează, Van.
— Bine.
— Mama ne spunea, cînd eram copii, să nu ne certăm niciodată înainte de masă, zise Archie. Aşteptaţi pînă după masă, obişnuia să ne spună. Mă duc să le arăt băieţilor ce să vă aducă. Vrei Martini, Yep.
— Da, dar vino şi stai cu noi.
— Ei, vin şi eu să beau vreo două pahare, n-avea grijă de asta. Rosey şi Van, i-am spus tatălui vostru că aş fi dorit ca tatăl *lui* să vă poată vedea pe voi doi. Mă întorc îndată.
— Pe vremuri, la New York, Archie îl cunoştea pe tatăl meu.
— Îl ţii minte pe tatăl tău cînd îl cunoştea Archie ? întrebă Rosey.
— Pe atunci nu mă născusem încă. Archie era şi el de vreo şaptesprezece, optsprezece ani.
— Cîţi ani are acum ?
— Şaizeci şi şase sau şaizeci şi şapte.
— Şaizeci şi şase ! exclamă Van. Pare numai de cincizeci.
— Da, e drept. De fiecare dată cînd vin la New York, trec să-l văd, şi întotdeauna arată la fel. Şi doar de douăzeci şi şapte de ani tot vin la New York.
— Cu ce se ocupă ?
— E proprietarul localului.
— Nu, vreau să spun ce profesie are ? Ce face cu *adevărat ?* E scriitor ?
— Archie a fost luptător profesionist.
— Mai poate lupta ?
— *Poate,* desigur, dar n-a mai luptat de ani de zile.

Archie se întoarse la masă cu două Martini duble pe o tavă de argint. Puse tava pe masă şi se aşeză între Rosey şi Van.
— Beau în sănătatea lui Rosey şi a lui Van, rosti el.
— Beau în sănătatea copiilor şi nepoţilor *tăi,* Archie.
— Noroc, atunci.
— Tata mi-a spus că ai fost luptător, zise Van.
— Da, Van, am luptat.
— Îţi *plăcea* să lupţi ?
— Era o meserie bună într-o lume nouă. Eram tînăr, proaspăt sosit din bătrîna noastră ţară. Acolo luptasem doar de plăcere. Tăticul tăticului tău semăna cu tăticul *meu,* cînd am venit prima oară la New York. Mi-a găsit o slujbă şi o locuinţă.
— Ce fel de slujbă ?
— Ei, nu eram decît un băiat ignorant din vechea patrie, Van. Ce fel de slujbă putea să-mi găsească ? Nu ştiam mai mult de douăzeci de cuvinte englezeşti. Eram om de serviciu la o bancă din Bowery. Trăiam cu toţii în cartierul acela. Toţi imigranţii armeni. În fiecare seară veneam la bunicul vostru şi mai învăţam ceva engleză. El ştia englezeşte din vechea patrie. Lucram în fiecare zi. Cîştigam un dolar.
— Numai atît ?
— În zilele acelea erau bani buni pentru un tînăr imigrant, Rosey. Munceam, puneam bani deoparte, în fiecare lună trimiteam bani acasă.
— Cui îi trimiteai ?
— Fratelui meu mezin. Voia şi el să vină în America, dar tata nu-l putea trimite fiindcă

n-avea bani să mă trimită decît pe mine. Tata voia ca *cineva* din familia noastră să fie în America. Ei, fratele meu mai mare nu voia să-şi părăsească soţia, aşa că tata mi-a spus mie : „Vreau să te duci în America, Arshag." Aşa mă cheamă cu adevărat. „Vreau să fii un băiat de ispravă, să munceşti din greu, să economiseşti bani, să înveţi o meserie bună, să duci o viaţă bună." Tata a scos toţi banii pe care îi adunase în douăzeci de ani şi m-a trimis în America. Mezinul voia să meargă cu mine. Avea numai paisprezece ani şi-l chema Krikor. „Trebuie să mă iei cu tine, Arshag," îmi spunea el. Şi eu îi răspundeam : „Krikor, nu te pot lua cu mine. Am să muncesc din răsputeri ca să economisesc bani şi să-ţi trimit. Am să-i trimit lui Krikor Solarian." În vechea patrie, Arshag Solarian ; în America, Archie Sailor. Bun, va să zică, sînt de un an în New York, măturînd pardoseala băncii din Bowery, punînd deoparte cinci dolari în fiecare săptămînă şi trimiţînd banii mezinului meu. Aşa că îi scriu să vină în America. Ce se întîmplă ? Îmi răspunde că încă nu-s bani de-ajuns. Atunci mă duc la tăticul tăticului tău şi-i spun : „Vahan Agha, muncesc şi strîng, muncesc şi strîng şi trimit bani fratelui meu Krikor de un an, dar încă n-are de-ajuns ca să vină în America. Sfătuieşte-mă ce să fac." Vahan Agha se gîndeşte, se tot gîndeşte. „Ce făceai în ţara noastră ?" zice el. „Lucram la vie." „Şi altceva ?" „Căram baloturi grele pentru negustori." „Şi altceva ?" „Nimic." „Chiar nimic ?" „Ei, mă jucam. Îmi plăcea să mă lupt." „Lasă-mă să mă gîndesc", spune Vahan Agha.

Un chelner aduse aperitive, chifle de secară şi brînză albă, iar Archie spuse :

— Voi, copii, mîncaţi. Asta-i o poveste lungă. Am s-o mai scurtez.

— A, nu, zise Van. Povesteşte-o cu toate amănuntele.

— Da, adăugă şi Rosey. E foarte interesantă.

— Bine, răspunse Archie, dar mîncaţi. Mîncaţi încet şi bine.

Făcu semn chelnerului să mai aducă două băuturi.

— Aşa, zise el, zilele treceau şi eu mă gîndeam, ei, cred că Vahan Agha a uitat de problema mea. Dar într-o bună zi, Vahan Agha vine la bancă şi îmi spune : „Vrei să lupţi pentru bani ?" „Pentru bani ?" mă mir eu. „Pot să lupt de plăcere. Îmi place să lupt." „După lucru, treci pe la mine." Aşa că în seara aceea m-am îmbrăcat cu hainele mele cele bune şi m-am dus la Vahan Agha. La el se afla un om voinic, chiar mai voinic ca mine, şi ne-am aşezat şi am stat de vorbă. Apoi ne-am dus la sala lui de gimnastică şi omul mi-a dat pantaloni şi pantofi de sport. „Ne întîlnim pe ring," spune el. Îmi pun pantalonii şi pantofii, şi-s încîntat. Îmi place să lupt, şi-i destul de mult de cînd n-am mai luptat. Mă sui pe ring, şi îndată vine pe ring şi tipul acela, şi-mi spune : „Eşti gata ?" iar eu răspund : „În ordine," numai că pe atunci nu se spunea în ordine. Se spunea, da, domnule. Şi am început să luptăm. Ei, omul era un foarte bun luptător, foarte voinic şi foarte iute. Eu nu vreau să pierd, fiindcă Vahan Agha ne priveşte. Luptăm şi luptăm, şi după vreo douăzeci, douăzeci şi cinci de minute, el începe să

obosească, eu însă nu, fiindcă sînt abia un flăcăiandru, și îndată după aceea îl pun la pămînt. Mă ridic, se ridică și el. „Mulțumesc," îmi spune. „Acum poți să te îmbraci." Așa că m-am îmbrăcat, am ieșit, și Vahan Agha îmi spune: „Să plecăm." „Ce s-a întîmplat?" zic eu. „Am greșit cu ceva?" „Știi tu pe cine l-ai pus la pămînt? Pe domnul Dan Fuller, campion de lupte al statului New York." „Îmi pare rău," zic eu. „N-am știut cine e." „Dacă vrei să lupți cu el sîmbătă seara, îți plătește o sută de dolari. Vrei?" „Da," am răspuns.

Chelnerul mai aduse două băuturi.

— Așa că am luptat și am trimis mezinului suta de dolari.

— Ai cîștigat?

— Prima oară am cîștigat, Van, dar a doua oară a cîștigat Dan Fuller. El mi-a schimbat numele în Archie Sailor, și am rămas pentru totdeauna buni prieteni. După aceea am luptat în fiecare săptămînă și am trimis bani acasă în fiecare săptămînă. La puțină vreme, fratele meu a venit la New York. Îmi spune el: „Trebuie să strîngem bani și să aducem toată familia în America, căci vor să vină cu toții." Eu îi spun: „Am să te învăț să lupți," dar frate-meu nu voia să lupte, așa că și-a luat o slujbă.

— Ce fel de slujbă?

— Tot om de serviciu. Dar nu la o bancă — la o școală. Muncea din greu jumătate de zi, iar cealaltă jumătate învăța. I-au dat casă și masă și un dolar pe săptămînă.

— Ce învăța?

— Să fie doctor.

— Și a *ajuns* doctor?

— Da, a ajuns un doctor foarte bun, Van. Iar eu am luptat, am luptat — cu toți, cu oricare. Cîștig, pierd, cîștig, pierd, trimit bani acasă. Nu după multă vreme, vine în America și fratele meu cel mare cu soția și doi copilași. Ar vrea o mică băcănie. Eu lupt și lupt, iar el deschide o mică băcănie. Îndată după aceea vine în America și sora mea cea mare cu soțul și trei copii. Eu lupt și lupt, și cumnatul meu deschide un mic restaurant. Uneori mă duc acolo și mă odihnesc. Eu lupt și lupt, cîștig, pierd, trimit bani tatii și mamei. Prietenul meu Dan Fuller se retrage de pe ring. E prea bătrîn acum. Devine managerul meu. Mai are alți trei luptători și ne spune: „Băieți, plecăm în turnee." Așa că am călătorit. Am luptat cu luptătorii din Pittsburgh, Chicago, St. Louis, Kansas City, Denver, Salt Lake și San Francisco. Cît stau în San Francisco, toată lumea vorbește despre Fresno, așa că mă duc la Fresno, și acolo e ca în vechea patrie. Așa că-i scriu tatii: „Aici e locul pentru dumneata, mama și copiii cei mici. Veniți." Așa că ei vin și-i duc cu trenul de la New York la Fresno, și îi instalez în via și în casa lor proprie, după care mă întorc la New York și îmi spun: Acuma mi-am adus familia întreagă din vechea patrie, așa că pot să mă însor și să-mi întemeiez familia *mea*. Caut în jur, îmi găsesc o soție și ne căsătorim. Lupt și lupt, și adun bani ca să pot avea o familie mare. Întîi un băiat, apoi o fată și încă un băiat și o fată, încă un băiat și încă un băiat, și nevastă-mea îmi spune: „Hai să ne mutăm în California, să stăm și noi la o vie. Ai luptat destul." Bună idee, așa

că ne-am dus. Am cumpărat o vie frumoasă cu viță de Alicante, de Malaga și alte soiuri alese, și asta-i viața care-mi place — toți sănătoși, zdraveni și fericiți. S-a sfîrșit cu luptele. Numai soare, mîncare bună, apă bună și o droaie de prieteni.

Archie se opri și zîmbi.

— Spune pînă la sfîrșit, zise Van.

— Da, spune, *te rog*, zise și Rosey.

Chelnerul aduse comanda și începură cu toții să mănînce.

— Bine, zise Archie. Am să vă mai povestesc. Toate au mers bine întotdeauna, și merg încă. Cînd au dat faliment băncile, am pierdut via. Am pierdut banii pe care-i strînsesem luptînd. A trebuit s-o iau iar de la capăt. M-am apucat iar de lupte, dar eram prea bătrîn. Așa că, ce-i de făcut ? Ei, în New York începusem, așa că îmi spun, să mă întorc înapoi la New York. Sîntem în 1933 și am patruzeci și patru de ani. Mă întorc la New York și-mi găsesc o slujbă.

— Ce fel de slujbă ? întrebă Van.

— Din nou om de serviciu.

— La o bancă ?

— Nu, nu mai puteam suferi băncile. Băncile înghit economiile unor oameni ca mine. Nu voiam nici măcar să mă apropii de o bancă. Mi-am luat slujbă într-un magazin universal. Și așa, încetul cu încetul, mi-am făcut iar situație, de data asta cu un restaurant. Așa că iată-ne aici, și cum vă place mîncarea ?

— Strașnică, zise Van.

— Cel mai mult îmi place orez învelit în foi de viță, spuse Rosey.

— Mîncare armenească, zise Archie.

— Știu, îi răspunse Rosey. Toată viața am mîncat din astea. Află că și mama știe să le gătească.

— Frumos din partea Laurei, zise Archie.

— Și tata știe.

— Sigur, eu l-am învățat.

— Și el a învățat-o pe mama. Și eu am să învăț într-o zi.

— E ușor. Dacă vrei să întemeiezi un cămin, trebuie să se simtă în casă miros de bucate. Dacă ai o casă în care nu simți miros de bucate, înseamnă că n-ai cămin.

După masă își luară rămas-bun de la Archie și ieșiră în stradă, să se ducă la Palace pe Broadway.

27

— Cred că are să vă placă vodevilul, spuse tatăl către băiat și fată.

— Ce-i asta ? întrebă Rosey.

— Ca s-o iau de la capăt, este adevăratul teatru american, deși a început în Europa. Ca și alte multe lucruri americane, după cum știți.

— A început *vreun* lucru american în America ? întrebă Van.

— Puține. Iar cîteva au fost și oprite.

— Despre ce-i vorba ?

— Cel mai mare și mai bun lucru american început în America a fost invitația permanentă către oamenii din lumea întreagă — să vină în America. Ei, și *asta* a fost oprită în America.

— Cum ?

— Prin lege.

— De ce ?

— Ca să împiedice oamenii din Europa şi Asia să *vină* în America, se înţelege.
— Dar *de ce?*
— S-a răspîndit o teorie că sînt destui oameni în America.
— Şi într-adevăr *sînt* ?
— După părerea *mea*, nu. Acum, dacă cineva din Europa ori Asia *vrea* să vină în America, nu poate.
— Absolut nimeni ?
— Puţini. Se permite să intre în fiecare an un anumit număr de oameni din fiecare naţiune a Europei. De exemplu, din Anglia pot veni o mie. Din Italia, numai trei sute, de pildă. Nu cunosc cifrele exacte. Poate numai o sută de oameni din Anglia vor să vină în America într-un an. Pe de altă parte, poate că zece mii din Italia ar vrea să vină, dar nu pot.
— Oare de ce vor să vină aşa de mulţi oameni din Italia ?
— Ca să ducă o viaţă mai bună, se-nţelege.
— Nu pot să ducă o viaţă mai bună în Italia ?
— Nu-i deloc uşor.
— De ce ?
— Fiindcă Italia este, comparativ, o ţară destul de mică în raport cu o populaţie destul de mare.
— Dar în India ?
— Ei, în India situaţia e şi mai rea. Indienii care vor să se stabilească în America nu pot — *deloc.*
— Nici măcar *cîţiva* în fiecare an, ca din alte ţări ?
— Nici măcar cîţiva.

— De ce ?
— Costă bani ca să vină, şi cei mai mulţi oameni din India ce vor să vină n-au deloc bani.
— Şi ce fac ?
— Rămîn acolo unde sînt. Dar acum nu pot nici măcar să *spere*. Nu-şi pot face planuri să lucreze din greu şi să adune bani, ca să poată ajunge într-o zi în America, căci chiar dacă au strîns destui bani, n-au voie să vină. Cînd tata a venit în America, problema cea mare era să aduni destui bani pentru călătorie, şi atît. Oricine din lumea întreagă care dorea o viaţă mai bună, ştia întotdeauna că dacă munceşte din greu şi adună bani, poate să ajungă la o asemenea viaţă în America. Imigrarea era totdeauna permisă. Acum este oprită.
— Dar ce-i vodevilul ? întrebă Rosey.
— Stai puţin, Rosey, spuse Van. Să presupunem că imigrarea nu era permisă atunci cînd tatăl tău voia să vină în America. Unde am fi noi acuma ?
— Am fi în oraşul Van care, întîmplător, poartă numele tău.
— Ce frumos ar fi, nu-i aşa, tăticule ?
— N-am cum să ştiu. Sînt născut în California. America e singura ţară pe care o cunosc.
— Ce-i vodevilul ?
— Rosey ! zise Van. Ai s-o păţeşti.
— Aşa, acum să-i spun lui Rosey ce-i vodevilul. Este un spectacol teatral compus din şapte ori opt numere diferite. Primul număr cuprinde de obicei acrobaţi ori animale dresate. E considerat punctul cel mai slab al programului. Al doilea e probabil un număr de cîntec şi dans. Cîteodată o pereche, soţ şi soţie, cîntă şi dansează. Alteori,

doi frați, ori trei, ori patru, ori doi frați și două surori. Uneori o familie întreagă.

— Ca familia Foy ? spuse Van. Am văzut filmul.

— Exact, numai că atunci cînd este o familie ca Foy, nu apare ca numărul doi, ci ca șase ori șapte. Sînt vedete. Adică sînt numărul pe care au venit să-l vadă mai toți spectatorii din teatru.

— De ce ? întrebă Rosey.

— Fiindcă sînt mult mai amuzanți decît ceilalți. Cineva mai caraghios, ori care cîntă sau dansează mai bine. Ei, după al doilea număr, apare un cîntăreț — vreau să spun, unul bun de tot. Sau unul care cîntă foarte frumos la pian sau la vioară. Dar poate fi și un ventriloc ori un scamator. Numărul al patrulea poate fi un scheci ori o scenetă. O clasă de școală, de pildă, în care bărbați și femei în toată firea fac pe băieții și pe fetițele. Asta pare să amuze întotdeauna publicul.

— Vedem și noi diseară așa ceva ?

— Mă tem că nu, Rosey.

— De ce ? Asta aș vrea cel mai mult să văd. Bărbați și femei făcînd pe băieții și pe fetițele.

— Motivul pentru care n-o să vedem așa ceva este că vodevilul e un alt lucru american care nu mai există.

— Cum nu mai există, cînd noi mergem să vedem unul chiar acum ?

— Mă tem că ceea ce vom vedea nu-i cu *adevărat* un vodevil.

— Atunci ce-i ?

— Ei, este ceva care *seamănă* a vodevil. Are forma și schema vodevilului, dar nu mai are același haz.

— De ce nu mai are ?

— Fiindcă artiștii de vodevil nu mai au publicul de altădată. Nu mai au nici teatrele lor în care să se producă. Palace este ultimul teatru de vodevil din America. De asta mă duc acolo de fiecare dată cînd vin la New York. Pe vremuri, cînd artiștii de vodevil ajungeau la Palace, însemna că sînt buni. A juca la Palace era ca și cum ai obține o diplomă universitară după ani de studii. Însemna ceva. Acum, artiștii n-au diplomă de nicăieri. Ba nici măcar nu sînt cu adevărat profesioniști de vodevil. Doar o amestecătură de oameni din așa-zisa industrie a spectacolului. A juca la Palace în ziua de azi înseamnă doar un alt angajament. Poate cineva de la televiziune, ori de la cinematografie, ori de la un club de noapte îi va vedea și le va oferi *alt* angajament. Așadar, ne îndreptăm spre Palace și cred că o să vă placă ceea ce vom vedea — *oricum* ar fi.

— De ce oare nu mai e îngăduită imigrarea ? întrebă Van.

— De teamă, cred.

— De ce le este teamă ?

— Se tem să nu le ia cineva pîinea de la gură, presupun.

— Pîinea ?

— Ori cozonacul, zise Rosey.

— Vezi c-ai s-o pățești.

— De ce, mă rog, am s-o pățesc ? Oamenii *mănîncă* cozonac, nu ?

— De fapt, cred că Rosey are dreptate. Nu le e frică din cauza pîinii. În fond, le e frică din cauza cozonacului.

— Dacă oamenii nu pot veni în America, nu pot să se ducă în altă parte și să înceapă o viață nouă ?

— Ba da. Pot să se ducă în cîteva alte țări. În Mexic și în cîteva țări din America de Sud, dar nu-i același lucru.

— Dar americanii ? întrebă Van. Dacă *ei* vor să plece undeva să înceapă o viață nouă, unde se duc ?

— De fapt, foarte puțini dintre ei se duc în Europa. Ori mai degrabă *înapoi* în Europa, dar totdeauna revin, mai devreme ori mai tîrziu.

— De ce ? spuse Rosey. În America e cel mai bine ?

— Era. Și așa își amintesc ei, îmi închipui.

— Și acum nu-i cel mai bine ?

— Printre atîtea țări sărace, e cel mai bine. De fapt, cred că acum sînt *toate* cam la fel de sărace. Ceea ce a constituit oarecum măreția poporului nostru a fost că nu ne păsa de nimic. În *toate* privințele. Acum ne pasă de *orișice*.

— *Trebuie* să fii prudent, spuse Rosey. *Toată* lumea trebuie să fie prudentă.

— Prudența ucide sufletul. Îi ia vieții tot hazul.

— Trebuie să fii prudent cînd *traversezi strada*.

— Zău, tăticule ! zise Van. Lasă-mă s-o cîrpesc.

— Rosey are iar dreptate. *Este* înțelept să fii prudent cînd traversezi strada. Dar să fii prudent față de cel ce vine spre tine din cealaltă parte a străzii, nu-i. E ceva bolnăvicios.

— Cine este cel ce vine din partea cealaltă a străzii ? întrebă Rosey.

— Desigur nu un dușman. Dar iată că am ajuns la Palace ; să intrăm.

Cînd intrară, mai rula încă filmul. Teatrul era cam pe jumătate gol, dar ei se așezară în ultimul rînd al fotoliilor de orchestră și priviră la film. Părea să fie un fel de întîmpare într-un peisaj înzăpezit, probabil opera colectivă a vreo șase scriitori. Un singur scriitor n-ar fi fost în stare să scrie ceva atît de tîmpit. Așa ceva nu poate fi decît rezultatul unui grup. Era fals, enervant, dezgustător, patetic, ridicol și neintenționat încîntător. Copiilor le plăcea. După vreo cinci, zece minute, Van rosti :

— Ce zici, tăticule ?

— Cum mi se pare ?

— Da.

— Cred că știi.

— Nu face două parale ?

— Se înțelege, dar îmi place *zăpada*.

— Nu-i așa că-i zăpadă *adevărată ?* zise Rosey.

— Sigur. Au filmat la fața locului. Probabil undeva sus în Sierra.

— Nu-i bine jucat, nu-i așa ? spuse Van.

— Nu. Imită pe *alți* actori. Totuși e minunat. Îmi place.

— Și mie, zise Rosey.

— Nu face două parale, zise Van.

— Da, dar chiar ceva ce nu face două parale are întîmplător un înțeles și o importanță. Cînd începe vodevilul, mergem să ne așezăm într-o lojă.

Cei doi oameni răi și femeia cea rea, pe rachete de zăpadă, încercau să scape de acolo cu săculețul plin de bani furați.

Părea că n-or să poată izbuti.

Dar fiind cu copiii lui, avîndu-i alături, lui Yep totul îi părea minunat.

28

Cînd filmul se termină, se grăbiră să se mute din scaunele lor în loja din dreapta scenei. Loja de cealaltă parte a scenei era ocupată de două perechi tinere.

Muzicanții își luară locurile în fosă și așteptară sfîrșitul jurnalului de actualități. În jurnal era vorba de tot felul de oameni și întîmplări, dar totul era deformat din cauză că stăteau lateral, așa că priviră mai degrabă la muzicanți.

— Toboșarul are muncă grea, zise Rosey, dar îmi place mai mult trombonistul.

— Mie îmi place dirijorul, spuse Van. Dirijorul ăsta e bun ?

— Destul de bun.

— Ca Toscanini ?

— Nu, și probabil că-și bate nevasta.

— Vai, tăticule, se miră Rosey. De ce ?

— Fiindcă ea nu poate suferi muzica și el are bețișorul acela.

— Dar îl are pentru dirijat. Nu ca să-și bată nevasta cu el.

— Vreau să spun în *legitimă apărare.*

— Tu n-ai lovit-o niciodată pe mămica ?

— Van, ai înnebunit ? zise Rosey.

— Nu, n-am lovit-o niciodată, dar ea m-a lovit de vreo două ori cu o carte.

— Cu care carte ?

— După cît îmi amintesc, cu *fiecare* din ele după ce apărea.

— De ce, tăticule ? întrebă Rosey. De ce făcea asta ?

— Nu c-ar fi căutat ceartă. Era nefericită.

— Ce-ar fi *vrut* ?

— Cine știe !

— Păpuși, poate ?

— Păpuși ? exclamă Van. Cum ar putea păpușile să facă fericită o femeie matură ?

— Mama nu-i o femeie matură. E o fetiță.

— E mama mea, zise Van. E mama ta. Cum poate să fie o fetiță ?

— Ba este. Este cu adevărat, tăticule. Știu eu mai bine. Am observat-o și am vorbit cu ea. Are să rămînă totdeauna o fetiță. Păpușile ar fi făcut-o foarte fericită pe mămica. Ar fi trebuit să-i cumperi o droaie de păpuși.

— Dacă știi atîtea, zise Van, spune ce dorește ea *acum* ?

— Îl vrea pe tăticu.

— *Așa-i,* tăticule ?

— Într-un fel, da. Dar nu să fie căsătorită cu mine. Divorțată. Totuși nu prea divorțată. Divorțată numai cît trebuie. În primul rînd, însă, dorește să joace pe scenă.

— De ce ?

— Ca să poată fi o fetiță toată vremea, în felul în care *vrea* ea să fie fetiță. Cu mulți prieteni și bani.

— Poate ajunge celebră și bogată ?

— Da, cred că poate.

— Crezi într-adevăr că poate, tăticule ? întrebă Rosey.

— Da, cred într-adevăr.
— Ar fi minunat dacă ar izbuti.
— Ea încearcă, şi dacă îţi dai destulă silinţă şi stărui destul de mult, poţi reuşi orice vrei.
— Tu poţi cu adevărat, tăticule ?
— Desigur.
— Dar trebuie să ştii *cum*, nu ?
— Ei, asta se învaţă.
— Cum înveţi să fii celebru şi bogat cînd eşti actor ?
— Cauţi să-ţi faci munca ta foarte bine.
— Mai bine decît oricare altul din lume ?
— Puţin altfel decît toţi ceilalţi.
— Şi mămica poate ?
— Dacă într-adevăr vrea.
— Dar ea vrea, nu-i aşa ?
— Cred. *Pare* că vrea. Chiar acum probabil că e pe scenă şi încearcă.
— Totuşi, mie nu-mi place piesa, zise Van.
— Nici mie, zise Rosey.
— De ce ?
— E proastească.
— Are *pretenţia* să fie amuzantă, zise Van, dar nu-i. Nu-i, şi gata.
— Ce se petrece în piesă ?
— Ştii, zise Van, este fata aceea Roxanne Lapolo, dar nu-i numele ei adevărat. O cheamă altfel, am uitat cum. Este amintit o singură dată. Ceva cum ar fi Mary Smith. E chelneriţă într-un mic bar din New York şi într-o seară se află acolo un mare producător de la Hollywood, beat şi furios fiindcă ultimul lui film l-a costat trei milioane de dolari şi a pierdut trei milioane de dolari. Pasajul ăsta ar fi trebuit să fie foarte amuzant, dar nimeni nu rîde, spune mama. Partea proastă cu filmul era că n-avea nici o fată din acelea — ştii tu, italiencele acelea pe care le găseşti mereu fotografiate în *Life*. Aşa că o vede pe fata asta, Mary Smith, ori cum o mai cheamă, şi i se pare grozavă, mai grozavă ca toate. Crede că ea poate să facă din viitorul lui film un mare succes, aşa că o convinge să semneze un contract pe cincizeci de ani cu o sută de dolari pe *săptămînă*, şi bineînţeles ea e bucuroasă să semneze contractul, fiindcă nu-i sigură că va ajunge să *trăiască* atît de mult. Şi la bar nu cîştigă decît treizeci şi cinci de dolari pe săptămînă, plus bacşişurile, dar una-i să munceşti într-un bar şi alta-i să apari în film. Aşa că producătorul îi schimbă numele în Roxanne Lapolo — şi asta fiindcă producătorul, pe cînd juca polo odată, a fost lovit în cap de Darryl F. Zanuck. După ce a ieşit din spital, Darryl F. Zanuck l-a angajat ca producător. Lovitura în cap dată de Darryl F. Zanuck a fost momentul crucial al vieţii lui, spunea el. Pînă atunci vînduse doar bunuri mobiliare şi maşini vechi. Angajează un actor italian s-o înveţe pe Mary Smith cum să vorbească cu accent italian. După ce o pregăteşte, o ia la Hollywood, pretinzînd că abia a adus-o de la Veneţia, din Italia. O prezintă în bikini, şi fata face senzaţie printre fotografii ziarelor şi revistelor, şi ei îi place asta. Apare pe coperta revistei *Life*, şi în toate celelalte, deşi nici măcar n-a jucat într-un film. Ea pretinde că învaţă să vorbească englezeşte fără accent, şi producătorul, Jerry Walpole, îi dă rolul din următorul lui film, care se cheamă *Nebun din dragoste*. Are mare succes şi filmul

aduce milioane. Un tip cu care era prietenă la New York își amintește că ea dorise întotdeauna să se căsătorească cu el, așa că se duce la Hollywood. O ia cu el la Las Vegas și acolo se căsătoresc. Asta îl înfurie teribil pe Jerry Walpole. Oferă tînărului cincizeci de mii de dolari să divorțeze de ea, dar acesta crede că poate scoate *mai mult*, așa că o ia cu el la New York — ca să fie soția lui și să nu mai joace deloc în filme. Asta îl înnebunește de-a binelea pe Jerry Walpole. Se duce la New York. Acolo încearcă, cu ajutorul unor vedete de film, bărbați seducători, s-o răpească de lîngă soț, și *izbutește*, dar soțului nu-i pasă, și pe lîngă asta, ea va avea un copil. Așa că Jerry Walpole, tras pe sfoară, îl întreabă pe băiat : „Ce pretenții ai ?" El spune că vrea un nou contract pentru soția lui. Vrea ca ea să aibă o participare la fiecare film al ei, iar el să fie vicepreședintele companiei. Jerry Walpole zbiară și spumegă și amenință că va pune cîțiva vechi prieteni de-ai lui din bandă să-l omoare pe băiat. Așa că băiatul fuge cu soția în Porto Rico și înființează o companie cinematografică, fiindcă acolo nu sînt impozite. Cumpără pentru ea un scenariu dintr-o revistă și angajează un celebru actor francez să vină în Porto Rico și să-i fie partener. Atunci Jerry Walpole vine cu avionul în Porto Rico și-i spune că-i de acord cu pretențiile lui. Așa că face o tranzacție cu tînărul și cad de acord să facă imediat un film — despre o fată frumoasă care va avea un copil. Ideea filmului este ca punctul culminant să fie nașterea copilului. Așa că fac filmul și ea naște, dar în loc de un copil, face doi gemeni — un băiat și o fată — și amîndoi au urechile mari și clăpăuge ale lui Jerry Wal-

pole. Atunci producătorul aduce la Hollywood, cu avionul de la Omaha, alți doi gemeni care apar în film în locul celor adevărați. Filmul este un succes mai mare decît primul, așa că totul se sfîrșește cu bine.

— Și ce face mama în piesă ? întrebă tatăl.

— Mămica joacă rolul soției geloase a lui Jerry Walpole, zise Rosey. Trebuie să se agite teribil tot timpul, să strige și să facă pe nebuna. Cred că asta face chiar acum.

— Și ce se întîmplă cu gemenii ?

— Nimic, răspunse Rosey. Atîta doar că au niște urechi mari.

— Ei, acum s-a terminat spectacolul introductiv. Începe vodevilul.

— Să vedem cum este, zise Rosey.

29

Primul număr era de acrobație — patru frați și o soră, din Spania ; lucrau la trambulină, acompaniați de o muzică puternică, vioaie și veselă.

Rosey îi urmărea fascinată. Van căzuse într-un fel de reverie — își închipuia desigur cum ar fi să fii acrobat și să cutreieri lumea sărind, zburînd și făcînd salturi mortale.

Al doilea număr era un băiat foarte tînăr care apăru în fugă pînă în mijlocul scenei, cu un acordeon în mînă. Avea un zîmbet colosal și dinți albi, perfecți. Cîntă trei cîntece vesele, făcînd aproape un număr din fiecare, după care anunță că ar vrea să cînte „Ave Maria" de Bach-Gounod și execută bucata rar și visător. Obținu un bis — acrobații

nu reușiseră ; dealtfel, dacă ar fi obținut un bis, nu se poate imagina ce-ar mai fi putut scorni. Pentru bis, acordeonistul execută un fragment din „Rapsodia albastră“ de George Gershwin. Cîntă prost, dar încercă s-o dreagă comportîndu-se ca și cum ar izbuti să execute ceva aproape imposibil și se prefăcu foarte emoționat.

— Italian, rosti tatăl.

— Nu-ți *plac* italienii ? întrebă Van.

— Îmi plac grozav. Numai că ăsta nu-mi place.

— Cîntă *foarte* bine, zise Rosey.

— Desigur, Rosey.

Al treilea număr era un bărbat cu o expresie îngrijorată și un fel foarte obosit de a merge și a sta. Se apropie încet de microfon, îl potrivi la înălțimea lui, își scoase pălăria care trebuia să-l facă caraghios — un fel de pălărie studențească —, o cercetă și o puse înapoi pe cap.

— Are să fie un număr comic, zise Van.

— Toate belelele cad pe capul meu, rosti tipul cu o voce tăioasă, răspicată și mînioasă. Sînt în drum spre bancă. Un individ iese fugind din bancă cu o geantă în mînă. Detectivul băncii aleargă după el. Alt individ cu altă geantă în mînă iese din bancă mergînd și se îndreaptă într-o direcție opusă, și după el nu aleargă nimeni. Primul individ îmi dă geanta și fuge. Polițistul mă înșfacă, îmi pune cătușele și-mi spune : „Ești arestat.“ „Pentru ce ?“ „Ai jefuit banca“, spune el. „*Eu* am jefuit banca ? *Banca* l-a jefuit pe tata. Eu n-am jefuit pe nimeni.“ „Ai jefuit banca“, repetă el. „Te-am *văzut.*“ Mă duce la bancă și acolo e mare *zăpăceală.* Mașinile poliției sosesc în goană din tot orașul, copoii sar din ele, repezindu-se în

bancă. Fiecare copoi intră și mă pocnește. Așa luptă ei contra crimei ? Așa opresc ei jafurile ? Cu *pocneli* ? Unul mă pocnește în cap. Altul mă pocnește în umăr. Altul mă pocnește în mînă. Altul mă pocnește în picior. De ce m-or fi pocnind ? Ce-am făcut ? Alt copoi. Altă pocneală. Un cercetaș. Poc. O cercetașă. Poc. Un prunc în cărucior. Poc. Toată lumea mă pocnește. Toți îl pocnesc pe hoțul băncii. Pe *mine* ! Dar ce știu eu despre asta ? Ar trebui să spun că habar n-am de nimic, dar cum să spun așa ceva, că doar îs om cu carte. Vine președintele băncii. Poc. Vicepreședintele. Poc. Funcționarul băncii care a fost jefuit. Poc. „El este !“ spune. „Javră ticăloasă. N-am să uit mutra lui de criminal cît oi trăi.“ Poc. Președintele băncii deschide geanta. Poc. Geanta e plină cu *hîrtie sugativă.* „Ce-ai făcut cu banii ?“ întreabă el. Dar un om nu poate îndura atîtea. Mi-am ieșit din fire : „Am *vîndut* banii — angro.“ Acum apar ziarele. Eu sînt *tot* în bancă, și mereu pocnit, iar ziarele au și ieșit și povestesc totul despre jaful băncii. Un băiețaș intră și vinde ziare tuturor. Spune : „Vreți un ziar, domnule ?“ Îi răspund că nu pot să cumpăr un ziar. Am cătușe. Poc. Așa că președintele băncii *citește* ziarul. Vrea să afle cum s-a întîmplat. Citește un paragraf și mă pocnește. Alt paragraf, iar mă pocnește. Ascultă, îi spun — trimiteți-mă la închisoare, dar isprăviți odată cu pocneala. „Se vede că-i vinovat“, spune președintele. Un copoi adaugă : „Sigur că-i vinovat — doar a *mărturisit*“. Așa că mă duc la închisoare și acolo cineva numără hîrtiile sugative. Sînt cincizeci de pachete a cincizeci de foi fiecare pachet. Și *asta* o dau la ziar. Două mii cinci sute de foi verzi. Un ziar scrie

că dacă fiecare foaie de sugativă ar fi fost o hîrtie de o sută de dolari, în geantă ar fi fost două sute cincizeci de mii de dolari. Careva de la ziar e tare la aritmetică. Și iată că vine nevastă-mea la închisoare și zice: „Ce-ai făcut, Johnny?" Pe mine mă cheamă *Sam*, așa că ea zice: „Ce-ai făcut, Johnny?" Pot să știu ce are ea în cap? Poate o fi văzut vreun film cu un hoț de bănci și cu prietena lui care vine la închisoare și-i spune așa — fiindcă pe *el* îl *cheamă* Johnny. Așa că nevastă-mea îmi spune mie Johnny. Îi spune lui *Sam*, Johnny. Ce-am făcut eu? N-am făcut nimic. Așa că acuma-s hoț de bănci și nevastă-mea îmi spune Johnny. Cum au să-mi spună copiii cînd or veni să mă vadă? „De ce ai jefuit banca, Johnny?" zice ea. „Becky", îi răspund, „lasă filmele, te rog, eu sînt Sam. Îți amintești de Sam? Acum douăzeci și doi de ani? Sam? S-a căsătorit cu tine? Trei copii? Sam? Nu fă pe distinsa, Becky, angajează-mi un avocat." Deodată ea își amintește de alt film. „Rușine să-ți fie", strigă ea. „Ne-ai dezonorat. Cum am să mai dau ochii cu reverendul Washoe?" N-am *auzit* niciodată de reverendul Washoe, și ea vrea să știe cum are să mai dea ochi cu el? „Becky, ascultă-mă." „Nu-mi spune nimic", strigă ea. „S-a sfîrșit, Blackie." Acuma-s Blackie! Parcă eram Johnny. „Beckie, eu sînt Sam. Găsește-mi un avocat." „Recunoaște-ți vina. Plătește-ți polița către societate." Nici măcar nu știe că se spune să-ți plătești *datoria*. Îmi trage cu poșeta în cap și pleacă. Deci statul îmi dă un avocat din oficiu. Îi spun exact ce s-a întîmplat, așa că el crede că mint. Adevăratul hoț de bancă — individul care a *jefuit* banca — trimite o scrisoare procurorului. Îi scrie

că polițiștii au prins un om nevinovat. Spune că el și tovarășul lui au plănuit lovitura anume în felul acesta. Spune că ziarele mint de îngheață apele. Spune că n-au luat decît două sute optzeci de dolari — mai că nu merita osteneala. *Nu* două sute cincizeci de *mii*. Spune că *numai sugativa* i-a costat doi dolari și optzeci și cinci de cenți. Pe geantă au dat trei dolari, de ocazie. De ce vor ei să pedepsească un nevinovat? Așa că procurorul vine la mine și-mi arată scrisoarea. Spune: „Dacă vrei să fii martor al acuzării, îți dăm drumul ușor." A doua zi vine din nou: „Știm că ați lucrat toți trei împreună. Nu folosești nimic încercînd să protejezi doi nemernici. Fii martorul acuzării." La fel și în ziua următoare. Așa că ce pot spune eu? Spun că-s de acord. Și mergem la judecată. Toată afacerea asta e o aiureală. Unul spune una, altul spune alta, al treilea spune altceva — toți sînt acolo în afară de cei doi hoți de bancă. Eu sînt croitor. Nu mă pricep la jefuit bănci. Nu mă pricep nici la *sugativă*. Judecătorul stă și se gîndește — e un om *înțelept*. Închide ochii și se gîndește. Apoi spune: „Vinovat." Vinovat de *ce?* De a fi furat sugativă? Becky sare în sus și strigă: „Nu și-a dat seama ce face", strigă. Voia să-i dea bani părintelui Murphy pentru un nou confesional. Dintr-o dată sînt jefuitor de bănci catolic, căruia îi trebuie bani pentru un nou confesional. Dacă părintele Murphy are nevoie de un nou confesional, aș fi încîntat să-l aibă, dar eu sînt Sam croitorul, și mă mîndresc cu asta. Și judecătorul lovește cu ciocanul în masă. „Liniște", spune el. Și Becky se așază. Plînge. Irwin plînge, Esther plînge, David plînge. Mă duceam la bancă să scot zece dolari. Și

judecătorul spune: „Acum voi rosti sentința." Și-mi dă drumul. Bineînțeles, asta nu s-a petrecut cu adevărat, doamnelor și domnilor. E numai o istorioară — ca să mai rîdem.

Tipul mai povesti încă trei întîmplări și Van rîse de-i dădură lacrimile. Ba sări și de pe scaun de vreo șase, șapte ori. Rosey însă asculta numai, foarte atentă.

Al patrulea număr era un ventriloc, care cînta și din banjo. Nu era prea reușit ca ventriloc, dar cînta frumos la banjo.

Al cincilea număr era un bărbat în costum vărgat și pălărie de pai și o femeie în tricou. Cîntau și dansau, dar nu prea grozav. Apoi bărbatul spuse că ar vrea să-și prezinte fiul. Apăru un băiat de vreo unsprezece ani, care începu să cînte și să danseze cu tatăl și mama lui. Apoi bărbatul spuse că vrea s-o prezinte pe fiica lui, și apăru o fetiță de vreo opt, nouă ani. Apoi alt băiat, de vreo șase, și altă fată de vreo patru. Și apoi alt băiat de vreo trei și la sfîrșit un copilaș într-un cărucior tras de un dulău. Era numărul de senzație al spectacolului, căci băieții erau minunați cîntăreți și dansatori, iar fetele nespus de drăgălașe și pline de haz.

Al șaselea număr era un clovn în haine foarte largi, trăgînd un cărucior, care începu să extragă din haine tot felul de lucruri, scoțînd un fel de mici scheunături. Tot timpul numărului nu rosti o vorbă, dar lui Rosey îi plăcu cel mai mult dintre toți. Rîse tot timpul.

Al șaptelea număr era un bătrîn cu o focă dresată.

— L-am mai văzut, zise tatăl, în 1928.

— *Adevărat*, tăticule ?

— Da. Prima dată cînd am venit la New York, prima zi cînd, în sfîrșit, mă aflam la New York, am venit la Palace. Am stat în ultimul rînd de la balcon, fiindcă locurile de acolo costau numai un sfert de dolar. Vedeta spectacolului era James Barton care a cîntat „Rîzi, paiață, rîzi". Și omul acesta cu foca a deschis reprezentația. Avea altă focă, bineînțeles.

Bătrînul își făcu numărul cu foca și între timp povesti publicului, în mici aparteuri, despre sine însuși: cum și-a început cariera în vodevil acum cincizeci de ani — cu o focă. Cum a cutreierat toată țara. Întîmplările lui cu foca prin trenuri și hoteluri. Cum a ajuns, în sfîrșit, să se producă la Palace în 1928. Cum cei mai mulți dintre vechii lui prieteni — și *toate* focile lui — au murit. Și ce plăcut era să se afle din nou la Palace.

Cînd bătrînul începu să-și spună povestea, Rosey îl apucă pe tatăl ei de mînă și, de fiecare dată cînd omul spunea ceva care o mișca, îl strîngea.

În ultimul număr apărură patru tineri negri, în redingote și pantaloni dungați, care executară mai multe dansuri într-un step foarte rapid.

Și spectacolul se termină.

— A fost frumos, zise Rosey.

— Comicul acela m-a dat aproape gata, zise Van. Tăticule, să mai stăm ca să vedem și începutul filmului.

— Nu face două parale.

— Ce importanță are ? Tot sîntem *aici*. Am plătit atîția bani ca să intrăm. Să ne scoatem banii.

— *Vrei* și tu, Rosey ?

— Mi-e tot una, tăticule. Dacă vrei *tu*.

— Foarte bine, zise el. Să ne întoarcem unde am stat la început.

Yep citi titlurile, numele celor care făcuseră filmul, şi bineînţeles că erau şase scriitori care colaboraseră la scenariu, şi apoi văzură filmul de la început.

Cînd ajunseră de unde îl ştiau, Van şi Rosey erau pe jumătate adormiţi. Se sculară, ieşiră în stradă şi luară un taxi.

Domnişoara MacDougal îi aştepta.

— A telefonat Laura, zise ea. Ar vrea să-i daţi un telefon în cabină.

Yep îşi îmbrăţişă copiii, urîndu-le noapte bună.

30

— Sînt nespus de emoţionată, rosti Laura la telefon. Spectatorilor le-a plăcut cum mi-am jucat rolul. Aşa e mult mai bine. Am stîrnit rîsul chiar şi unde nu mă aşteptam. *Trebuia* să-ţi spun. Acum e a doua pauză, aşa că mă grăbesc. Vrei să mă iei la ieşire ?

— Nu.

— De ce ?

— De ce să nu iei un taxi, mai bine, şi să vii acasă ?

— Mă aştepţi acolo ? Sînt atît de tulburată şi de fericită. Şi toţi cei din distribuţie sînt la fel. Nu le vine să creadă că pot juca aşa de bine. Producătorul şi regizorul au venit în culise după primul act şi m-au felicitat. Mi-au spus : „Ce s-a *întîmplat*, Laura ?" Mai am încă *mult* de învăţat, nu-i aşa ? Ai să mă ajuţi ?

— Sigur.

— Numai de n-ar cădea piesa, căci acum ştiu că sînt în sfîrşit pe drumul cel bun. Te iubesc. Te iubesc *cu adevărat*.

— Bineînţeles.

— Nu, *cu adevărat. Te iubesc.* Întotdeauna te-am iubit şi întotdeauna te voi iubi. *Orice* s-ar întîmpla. Mă iubeşti ? Măcar *puţintel ?*

— Să zicem că da. Acum du-te să-ţi joci ultimul act.

— Ah, *tu !* chicoti ea. *Trebuie* să mă grăbesc, dar înainte de a pleca, răspunde-mi la întrebare. Mă iubeşti puţintel ?

— Mult.

— Mult de tot ?

— Da.

— Adevărat ?

— Adevărat.

Urmă o pauză lungă, după care ea spuse :

— Atunci sper să fii ales preşedinte. Vin direct acasă. La revedere.

Yep închise telefonul şi chemă Great Northern.

— M-a căutat cineva ?

Recepţionerul de noapte îi citi vreo şase, şapte mesaje, inclusiv una de la Harry Baragaray şi două de la Zak.

— E acum la bar, adăugă el.

— Cine ?

— Zak.

— La bar ?

— Da, domnule.

— Ce face acolo ?

— *Bea,* cred.

— Vrei să-mi faci un serviciu ? Nu-l chema la telefon, ci trimite un băiat să vadă ce face.

— Prea bine. Nu închideţi.

După un moment, recepţionerul rosti :

— Vi-l dau la telefon pe băiatul de serviciu.

— În clipa de faţă bea.

— Se simte bine ?

— Aşa se pare.

— Ai grijă de el, te rog. Dacă se simte rău, du-l sus în camera mea.

— Bine.

Îl chemă apoi la telefon pe Harry Baragaray.

— Era şi timpul să-mi răspunzi, zise Harry. Jessica îmi spune că după părerea ta, ar trebui să mă apuc de treabă şi să montez *Mii de sărutări.*

— Piesa se cheamă *Banii mei.*

— *Banii mei* sau *Mii de sărutări,* piesa n-are acţiune.

— Piesa este cu oameni. Oamenii înseamnă acţiune. Altfel de acţiune nu există.

— Într-o comedie muzicală *trebuie* să ai acţiune. Trebuie să se întîmple ceva.

— Ceva se întîmplă.

— Totuşi, nu-i acţiune.

— *Tu,* Harry, în ce fel acţionezi ? Tu însuţi. Care-i acţiunea ta ?

— Acţiunea mea este să produc comedii muzicale ce aduc bani.

— Ai făcut asta.

— Vreau să continui.

— De ce ?

— De ce-aş produce piese cu care se pierd bani ?

— Bine, iată acţiunea din *Banii mei.* Sau, cel puţin, *o parte* din ea. Tu nu ştii de ce trebuie să faci bani, şi aşa e şi cu cei din piesă. Trebuie să *facă,* şi atît. Trebuie să *încerce.* Cînd dai de o piesă cu o acţiune originală, datoria *ta* e să faci din ea un succes, asta-i.

— Nu ştiu *cum* să fac din ea un succes.

— Învaţă. Ce vrei să faci întîi, să îmbătrîneşti ?

— Dar nu le place comanditarilor.

— Mie îmi place.

— Nu poţi face bani cu *aşa ceva.*

— Dar nu eşti sigur de asta.

— Eşti chiar aşa de convins că piesa are să meargă ?

— *Ştiu* că piesa e bună. Cît e de cînd ai citit-o ?

— Vreun an, dar Jessica mi-a dat o copie acasă şi am s-o mai citesc.

— Ştii ce ? Citeşte-o acum şi dă-mi un telefon.

— M-am culcat.

— Poţi s-o citeşti în pat.

— Ştii că mă scol în zori. Trebuie să dorm.

— Citeşte-o, Harry, şi dă-mi un telefon.

— De ce să nu te înfăţişezi aici mîine dimineaţă ? Îmi vin cîţiva din comanditari. Citeşte-le-o *lor.*

— Citeşte-o tu acum şi eu am s-o citesc comanditarilor mîine.

— Dacă citesc o piesă, nu mai pot dormi.

— Nu dormi. Notează-ţi numărul ăsta. Mai stau aici o vreme.

— Foarte bine, zise Harry. (Își notă numărul Laurei.) Dacă ai de gînd s-o citești aici mîine, e mai bine să știu exact cum stăm. Cînd o termin de citit, îți telefonez.

— Citește-o cu *atenție*.

— Îmi trebuie cam o oră.

— Poți să citești *așa* de repede ?

— Nu sar un cuvînt. Nu-ți face griji. Tot nu cred că-i de vreun folos, dar oricum, o voi citi.

Yep ceru domnișoarei MacDougal niște hîrtie de scris.

— Are Van hîrtie liniată, de școală.

— Perfect. Vreau să-mi notez ceva. Copiii dorm ?

— Au adormit în clipa cînd au pus capul pe pernă.

Domnișoara MacDougal îi aduse o duzină de hîrtii liniate și el începu să-și noteze unele idei pentru *Banii mei* — ca să facă acțiunea mai clară, căci dacă Harry, Jessica și comanditarii *credeau* că-i lipsită de acțiune, era dator să-i mai adauge ceva. Întocmi o listă a personajelor. Notă întîmplările din piesă. Se gîndi la legătura dintre oameni și întîmplări.

— Vreți o ceașcă de Ness ? întrebă domnișoara MacDougal.

— De acord.

O bău în timp ce lucra. Rămase surprins văzînd că domnișoara MacDougal îi aduce a doua ceașcă, cînd socoti că el are nevoie, apoi a treia. Inventă un personaj nou — un bătrîn care stătea în afara piesei și observa. Nu spunea un cuvînt. Numai se uita și asculta.

Își făcu notițe și pentru cîntece. Încă mai lucra cînd îl chemă Harry.

— Nu știu ce să spun, Yep. Nu-i chiar așa de rău cum credeam. Dialogul e grozav. Totuși îi mai trebuie *ceva. Încă* ceva. Acțiune, sau cum vrei să-i spui tu.

— Am lucrat între timp. Cred că am găsit cîteva lucruri bune.

— Mai multă acțiune ?

— În fond, da.

— Ai o copie a piesei la tine ?

— Nu. Lucrez din memorie.

— Vino la ora zece și citește-o comanditarilor. Ei vin la unsprezece.

— Bine. Oamenii cunosc piesa ?

— Nu. În afară de tine și de mine, n-o cunoaște nimeni.

— Bine.

— Dacă nu-ți place *Mii de sărutări*, gîndește-te la un titlu mai bun. Unul mai nostim. Doar e o comedie muzicală. Îți dai seama că *Banii mei* nu-i un titlu pentru o piesă muzicală.

— Am să mă mai gîndesc. Ți-e somn ?

— Sînt complet treaz și știu că acum ori iau o pilulă, ori lucrez.

— Ia o pilulă. Lasă-mă pe mine să lucrez.

— Trebuie să aduc și eu o contribuție.

— Contribuția ta este acum să nu faci nimic. Ia pilula. Ideile tale mă încurcă.

— Oare de ce am impresia că ne-ar mai trebui un personaj ?

— Nu știu. De ce-i fi avînd impresia ? În orice caz, am introdus unul.

— Ce fel ?

— Un bătrîn.
— Și ce face ?
— Observă.
— Și altceva ?
— Atîta tot.
— Îmi place personajul. Dar poate mai bine ar fi o bătrînă.
— E o idee.
— Și-am să-ți spun de ce. Dintr-o dată, undeva în piesă ar fi senzațional ca ea să se transforme într-o femeie tînără și frumoasă — în tînăra care a fost ea *odată*. Și ar putea cînta — *un singur cîntec*. Asta-i. Angajez una din cele mai bune cîntărețe din țară. Cineva de la operă.
— E o idee.
— Atunci, iau o pilulă.
— Ne vedem la zece.
Cînd Laura sosi, el mai lucra încă.

31

— Spune, cum a mers de fapt ?
— Extraordinar. Niciodată n-am văzut așa ceva.
— Probabil că ai avut un public deosebit de competent.
— Atunci cum se face că nimeni altcineva n-a obținut rîsete în plus ?
— Înseamnă că-i bine.
Își împături foile de hîrtie liniată și le vîrî în buzunar.
— Trebuie să mă mai ajuți.
— Știi, Van a făcut o treabă foarte bună povestindu-mi intriga, în timpul jurnalului de actualități și a reclamelor de filme la Palace. Pare oarecum cam răsuflată, dar s-ar putea să fie un succes, tocmai din pricina *asta*, vreau să spun. Totuși, nu-mi pot da bine seama pînă n-o văd.
— A fost scrisă ca să aducă un milion de dolari, asta-i. Să privim lucrurile în față : este vulgară — într-un mod prostesc și searbăd. Dar dintr-o dată, astă-seară rolul meu a început să fie destul de veridic și mișcător, pentru mine vreau să spun. Vrei să bei ceva ?
— Nu prea.
— Hai, bea ceva. Iau și eu. Whisky cu gheață ?
Laura aduse o sticlă și două pahare. Pregăti două băuturi și gustară.
— Unde-i Jenny ?
— Era pe aici puțin mai înainte. Cred că s-a dus la culcare.
— Nu-i așa că îți place ?
— Da, pare foarte simpatică.
— A făcut minuni cu Rosey. Închipuie-ți că a învățat-o să tricoteze.
— Da, asta m-a impresionat.
— Știi, Rosey *nu*-mi seamănă.
— Nu prea.
— Serios nu-mi seamănă.
— E *întocmai* ca tine. Chicotește exact la fel.
— Adevărat ? Trebuie s-o dezvățăm de *asta*.
— De ce s-o dezvățăm ?
— Cînd o fată chicotește, lumea o crede proastă — și Rosey nu-i.
— Și tu *ești*, adică.
— Ar trebui să știi. Ești singurul om care mi-a spus asta atîția ani de zile — dar știi foarte bine că sînt *și* inteligentă. De fapt, strălucitoare.

— Da, ai dreptate.

— E adevărat că în anumite privințe sînt mai proastă decît orice femeie din lume, dar nu-mi pasă. Sincer, nu-mi pasă. *Vreau* să-mi trăiesc viața mea, *nu* pe a soțului, *oricare* ar fi părerea lumii despre asta. Sînt originală și eu, doar știi.

— Cum adică *și* eu ?

— Am vrut să spun că un bărbat poate fi original, și nimeni n-are nimic de spus, dar dacă o femeie este originală, toată lumea se scandalizează, mai ales bărbații. Iar cel mai tare, soții. De ce n-aș putea fi și eu o originală, ca tine ?

— Nu există nici un motiv.

— Vreau să fiu *liberă.*

— Se înțelege.

— Vreau să fiu gata la orice.

— Ca, de pildă ?

— La *orice.*

— N-are nici un sens. Vrei să fii liberă, deoarece crezi că-i singura cale să poți învăța a te cunoaște pe tine însăți, ori singura cale prin care poți învăța să te formezi în felul în care crezi că trebuie să te formezi.

— Ba nicidecum. Vreau să fiu liberă, să fiu liberă — e un chef nebunesc al meu. Liberă să fac greșeli, să fac lucrurile pe dos, liberă să-mi irosesc viața, să nu mă înțeleg pe mine însămi, să urăsc pe ceilalți — liberă să fac, să fiu orice.

— Nebunie.

— Și de ce nu ? Nu-i mai amuzant așa ? Spune *drept.* Știi bine că în adîncul inimii tale crezi și tu la fel.

— Și ce-i dacă cred ? Ce-i cu asta ? *Tot* trebuie să caut să-mi trăiesc fiecare zi cît pot mai bine.

— *Nu trebuie* să cauți să-ți trăiești fiecare zi, spuse Laura.

— Ai rămas cam exaltată după reprezentație și vorbești prostii.

— Mi-e silă de toată afacerea asta. E jalnic de tot, dar ce pot face ? Nu mă *pot* căsători. Bogată nu sînt. Nu pot ajunge celebră. *Nu am* un talent adevărat.

— Mă rog, ce cauți, minciuni ?

— Spune, *am eu* într-adevăr talent ?

— Fiecare are o anumită intensitate de trăire lăuntrică. Mai departe intrăm în necunoscut.

— Ce fel de trăire lăuntrică am eu ?

— Foarte puternică.

— Adevărat ?

— Una din cele mai puternice pe care am întîlnit-o.

— Ce-ar trebui să fac ?

— Nu știu, și-i foarte evident că nici *tu* nu știi. În piesă — deoarece asta te preocupă pentru moment — dă tot ce ai mai bun. Fiindcă tot ce-i mai bun al *fiecăruia* dintre noi nu-i mare lucru — înțeleg prin asta a fiecăruia. Concurența nu-i niciodată mare. Este aproape imposibil *să nu* izbutești un lucru mai bine decît altcineva care încearcă să facă același lucru. Totul este să te concentrezi.

— Atîta tot, spuse Laura.

— Chiar așa.

— Cred că pot juca mai bine decît — cine-i o actriță cu adevărat mare ?

— *Sînt* mai multe actrițe cu experiență — trecute de cincizeci de ani cele mai multe. Și destule actrițe mai tinere, pasionate și pline de viață, dar nu cunosc *nici una* cu adevărat mare.

— Spui drept ?

— Nici pe departe nu se pot compara cu femeile care sînt *mari*, cele care niciodată n-au urcat pe o scenă — și pe care se presupune că le imită în piese. Putem pleca din apartament și să ne deplasăm trei blocuri mai încolo, spre rîu. Dacă batem la o ușă — la *orice* ușă — dăm de un personaj real, de un personaj mare din *punct de vedere al artei*. Poate să fie o mamă, o fată bătrînă, o văduvă.

— Din punctul de vedere al artei, ce fel de femeie sînt eu ?

— Ceva cu totul deosebit.

— Ceva care are valoare în artă ?

— Nimic nu-i *lipsit de valoare* în artă.

— Atunci, de ce nu scrii o piesă *despre* mine — *pentru* mine — ca să fiu eu vedetă în ea.

— De ce nu scrii tu ?

— Eu nu știu cum.

— Dar știi ce *dorești*. Asta-i tot ce-ți trebuie.

— Nu cumva chiar crezi ce spui ?

— Ba da.

— Foarte bine. Așa că doresc să scriu o piesă, și atunci ce fac ?

— Lucrurile merg cam așa. Vrei să scrii o piesă, ca să poți juca în ea, *să pari* mare actriță, ca multă lume să știe de tine, să ai toți banii pe care-i vrei, să fii liberă, așa ca să poți — mă rog, să scrii altă piesă, și să le poți avea pe toate din nou. Dar lucrul pe care *se sprijină* toate este iubirea — de

obicei dorită și neîmpărtășită, ori dăruită și respinsă. Pînă la urmă, totul se rezumă la iubire. Și iubirea-i deasupra tuturor, după cum știi.

— Îmi plac numai unele clipe.

— Fiecare clipă *trebuie* să-ți placă.

— Dar îmi plac numai cele amuzante.

— Bineînțeles.

— Celelalte nu-mi plac. Le urăsc.

— Clipele sînt clipe și, mai devreme ori mai tîrziu, orice clipă e la fel de bună ca alta pentru distracție, pentru muncă, pentru *orice*.

— Îmi place să mă distrez. Să mă distrez *acum*, nu mai tîrziu.

— Acum *este* mai tîrziu.

— Deci dacă am o dorință, trebuie să fac ceva ca s-o pot îndeplini ?

— Cum ar fi altfel cu *putință ?*

— Poate să-mi fie oferită.

— Numai *iubirea* poate fi oferită. Nimic altceva. Dacă iubirea nu-i de-ajuns, atunci trebuie să cauți să descoperi ce-ți lipsește. Dacă, de exemplu, e vorba de rolul principal într-o piesă bună, și nimeni nu-ți dă asemenea rol în asemenea piesă, atunci singurul mijloc de a obține un astfel de rol este să scrii o astfel de piesă.

— Cum ?

— Dacă vrei *cu adevărat*, e ușor. Dacă *nu* vrei cu adevărat, nu-i ușor. E foarte greu. Poate chiar imposibil.

— Mai este vreun alt mijloc de a obține ceea ce doresc ?

— Nu. Sînt nenumărate moduri de a obține ceea ce nu dorești, sau de a obține unele ori altele din cauză că nu știi sau nu vrei să te hotărăști ce

dorești, dar singurul mod de a obține ceea ce dorești este să te străduiești singur să-l obții. Poate, în realitate, nu dorești nimic. Știi doar că cei mai mulți oameni majoritatea timpului nu doresc nimic, și *asta* e o dovadă de cumințenie.

— Presupune că nu doresc decît un milion de dolari ?

— Scrie o piesă ca cea în care joci. Mi-ai *spus* că e scrisă pentru un milion de dolari.

— Nu există alt mijloc de a avea un milion ?

— Căsătorește-te cu un bărbat care are *două* milioane.

— Și alt mijloc ?

— Să ai un tată bogat.

— Și altul ?

— Inventează un zbîrnău.

— Ce-i aceea zbîrnău ?

— Nu știu, dar inventează-l tu și sînt sigur că ai să cîștigi un milion de dolari.

— Hai să ne îmbătăm, spuse Laura.

— Nu.

Totuși, îi umplu din nou paharul, turnîndu-și apoi și lui. Sorbiră amîndoi odată, apoi rămaseră tăcuți fără a se privi.

— Ce ai ? întrebă Laura.

— Sînt necăjit din cauza fetiței.

— Orice tată se necăjește din cauza fetiței lui.

— Seamănă cu maică-sa ca două picături de apă.

— Ba nu seamănă deloc. Nimeni nu seamănă cu mama ei.

Mai băură cîte o înghițitură și rămaseră iar tăcuți.

— Și eu sînt necăjită, rosti Laura. Dar nu din cauza lui Rosey, nici a lui Van, nici a ta și nici chiar a *mea*. Tahiti e de vină că sînt necăjită.

— Niciodată n-am privit lucrurile în felul ăsta.

— Ce zici, așa-i că *sînt* spirituală ?

— Da. Hai să-i mai vedem o clipă pe copii și apoi trebuie să plec.

Îi găsiră pe copii dormind adînc, în pătuțurile lor de metal din camera de zi. Se uitară un moment la chipurile lor, apoi Laura întinse mîna și el i-o cuprinse. I-o ținu multă vreme.

Apoi ieșiră în hol, și el părăsi clădirea.

32

Iată, gîndi el, asta-i povestea, asta-i intriga, astea-s personajele, ăsta-i timpul, ăsta-i locul, asta-i atmosfera, ăsta-i tonul, ăsta-i punctul culminant, și nu pot să fac nimic altceva decît ceea ce *fac*. Nu-i nici bine, nu-i nici rău, nici mare lucru nu-i, dar e tot ce-am putut face, și mîine dimineață scoală-te iar.

Îmi place să beau, dar nu mai simt plăcerea de altădată. Somnul îmi tot vorbește, dar nu înțeleg ce-mi spune. Iar cu memoria, la fel.

Știu că sînt un obsedat, știu că moartea s-a cuibărit în mine și așteaptă, dar nu-mi pasă. Am ce face în fiecare zi, puțin îmi pasă însă și de asta. Dacă toate s-ar fi petrecut așa cum am crezut atîția ani de zile că *ar trebui*, poate că lucrurile ar fi fost mai bune, dar cine știe ? Asta-i întorsătura pe care *au luat-o*, sau în orice caz pe care o iau, și nu mă pot pune împotrivă.

Am uitat aproape totul, dar cîte ceva tot îmi mai amintesc. Înţeleg totul, dar numai fiindcă înţeleg că nu înţeleg nimic.

Iubesc o fetiţă, Rosey. Iubesc un băiat, Van. Iubesc o femeie, pe mama lor. Îi iubesc fiindcă îi *cunosc*. A fost numai o întîmplare că am *ajuns* să-i cunosc, dar nu-mi pasă, fiindcă n-am nimic nici împotriva întîmplărilor.

Rosey e fata mea, Van e băiatul meu, iar Laura e mama lor, aşa că-i uşor să-i iubesc. Tot aşa, iubesc pe toată lumea.

Pe cînd traversa Madison, se gîndea : Iubesc morţii. Mai ales pe ei. Dar nu aşa de mult cum îi iubesc pe cei nenăscuţi — ai lui Rosey, ai lui Van, ai orişicui. Iubesc uimirea care ţi-o aduce fiecare chip nou, ochii şi mînuţele ce se întind. Iubesc iubirea pe care o caută ei. Iubesc pe nenăscuţii care nu se vor naşte niciodată, ai mei, ai Laurei, ai lui Rosey, ai lui Van, ai tuturor — ai întregii familii. Îi iubesc pe aceşti nenăscuţi care nu se vor naşte niciodată mai mult decît pe cei născuţi. Iubesc toată taina neamului lor stins, care nu diferă de neamul cunoscut, numai că e fără chip şi obsedant.

Merse pe Madison, privind vitrinele, oprindu-se ici şi colo ca să observe ceva deosebit în vreuna : pîine, carne, păsări, fructe, medicamente, jucării, cărţi, pălării, jachete, pantaloni, pantofi, cravate, scule, radiouri, televizoare, tablouri, sculpturi, carpete, fotografii de actori şi actriţe, firme, cuvinte, anunţuri, provizii, lucruri.

Mergea pe stradă, unul dintre cei mulţi din lumea largă, pe măsură ce timpul unei zile înainta spre miezul nopţii şi spre linia ce marca sfîrşitul

ei şi începutul celei viitoare, o zi suprapunîndu-se peste cealaltă, fiecare plecînd cu muncă neterminată, lucruri de făcut, locuri de văzut, oameni de vizitat, vorbe de rostit, şi un om el însuşi neîmplinit şi care nu se poate împlini nici chiar prin moarte, nici chiar prin naştere, un călător al zilelor şi nopţilor pînă ce, pe neaşteptate, are patruzeci şi şapte de ani. Nimic n-aşteaptă pe nimeni. Totul se mişcă şi autobuzul veşnic pleacă. Toţi îl văd plecînd. Toţi sînt îndureraţi că-l văd plecînd şi beau un pahar, ori fac o glumă, rostesc o rugă, plîng, sărută ori blestemă.

Asta-i povestea, gîndea el, şi n-o pot judeca rău. Am încercat să scriu o mică părticică din ea. Voi încerca să scriu ceva mai mult. Şi alţii au făcut la fel. Şi n-am să judec rău nici ce au scris *ei* — dar nu-i oare ceva de proastă calitate, totuşi ? Nu-i oare aranjat, meşteşugit şi plicticos, totuşi ? Nu le-a trebuit prea mult ca să spună atîtea lucruri inutile, totuşi ? Dar nu s-au aşezat ei şi-au scris, totuşi ? Au stat şi au stat, încercînd să prindă autobuzul care nu poate fi prins, să termine un lucru interminabil ? N-am făcut şi eu la fel ? N-am încercat să scot puţină artă din puţin noroi, punînd în ea puţina mea flacără ?

Umbli, asta-i tot ce faci. Te duci undeva, unde o fi. Vorbeşti cu cineva de acolo, cine o fi. Asta-i subiectul. Ai alergat sau ai mers. Ai văzut şi ai vorbit. Cea mai mare parte era prost spusă, dar cea mai proastă parte din ea era totuşi bună — tot avea ceva, undeva acolo tot mai era flacără, apă şi cuvinte, aer şi idei, gînd şi dialog, amintire şi tăcere.

Cînd intră în barul de la Great Northern, era douăsprezece și jumătate, *a doua* zi a lui octombrie acum, duminică în loc de sîmbătă, și tot conținutul zilei de sîmbătă era încă prezent, așteptînd să fie prins și adus înapoi ; totuși era bine, era minunat, și colo, la o mesuță din colț, se afla Zak.

— Cum te simți ?

— Perfect.

— Ce-ai băut ?

— Whisky.

— Mult ?

— Nu știu. Dar nu mi-a făcut rău.

— Mai vrei ?

— Desigur.

Yep se duse la bar. Mătăhălosul barman neamț îi umplu încă două pahare. Le aduse înapoi la masă și se așeză.

— Ce-ai de gînd să faci ?

— Plec cu avionul înapoi, mîine dimineață. Ce altceva aș putea face ? Banii tăi sînt într-un plic, la recepție.

— Banii *mei ?*

— Desigur. Să știi că ți-am apreciat intenția. Totuși, am petrecut o zi frumoasă cu copiii, nu ?

— Da, așa-i.

— Cum a mers masa și vodevilul cu Rosey și Van ?

— Grozav. Dar ție cum ți-a mers ?

— Grozav și mie. I-am dus pe băiat și pe maică-sa la The Colony. N-am telefonat să rezerv masă sau altceva. Nu fac asta niciodată ; i-am dat omului douăzeci de dolari și imediat mi-a găsit o masă. Orice se cumpără, Năsosule. Orice și *oricine.* Și nici nu costă mult. Am avut o masă strașnică. Am fi putut comanda și șampanie, dar m-am temut să nu-mi facă rău. Am rămas acolo multă vreme după ce am mîncat. Ea a vorbit o mulțime, iar eu și băiatul — am ascultat. Nu-l pot lua cu mine.

— Îmi pare rău, Zak.

— Nu-i nimic. Ea a fost prima cu care m-am căsătorit și singura pe care am iubit-o cu adevărat, dar nu-i nimic. Arată cam rău, dar încă încearcă să se țină. Își dă multă osteneală. Se fardează și își pune cea mai bună toaletă. Încearcă să pară tînără și fericită, și aproape că reușește. Se poartă bine cu băiatul și-l iubește. Și băiatul se poartă bine cu ea și-o iubește. Știu că lui i-ar place să meargă cu mine. N-a spus-o, dar știu că ar vrea. Totuși, nu poate pleca. Tu și cu mine știm că nu-i băiatul meu, că este copilul singurei femei pe care am iubit-o cu adevărat — o biată copilă acum veștejită, o fată care *a fost* fermecătoare, dar n-are a face. Tu și cu mine știm că tatăl lui e altcineva, dar mai știm de asemeni că asta-i o minciună. Știm că este băiatul meu. Poate numai din cauză că s-a întîmplat ca maică-sa să-i dea numele meu. Nu știu. Poate să fie numai pentru că toată viața lui a crezut că-i băiatul meu, oricine naiba aș fi eu

— cineva foarte departe pe care nu l-a văzut niciodată pînă azi dimineață. Poate își *închipuie* numai că-i fiul meu, dar să-ți spun ceva : băiatul nu-i prost. E timid, dar nu-i prost. *Știe* că nu-s tatăl lui — *adevărat*. Deși nu mi-a spus *asta*, totuși mi-am dat seama. Am citit-o de cîteva ori în ochii lui. Dar asta n-are nici o importanță pentru el, ca și pentru mine, dealtfel. El m-a *ales* de tată, și eu l-am ales de fiu.

Yep se duse la bar după încă două pahare. Cînd se așeză iar, Zak luă băutura și-o dădu pe gît.

— Drăcia asta nu are nici un efect. Dar nu beau fiindcă m-aș simți nefericit. La naiba, n-a fost zi în viața mea să nu fiu nefericit, dar nici zi în care să nu fiu și *fericit* ! Vreau să spun, chiar în cele mai *grele* zile. Beau fiindcă n-am băut de atîta vreme, și apoi asta nici nu are prea mare importanță. Oare de ce îmi face mie rău șampania ?

— Poate n-a fost șampania de vină.

— Am să mai încerc cîndva.

— Să vezi că are să-ți placă.

— Nu pot să-l iau pe băiat cu mine fiindcă e tot ce are ea mai scump pe lume. Dar asta n-a împiedicat-o să-i spună că *poate* să plece. El n-a răspuns nimic, și nici eu. Nu știa ce să spună, de-asta n-a spus nimic. Îndată după aceea, ea a încetat de a mai fi speriată de moarte. Nu știu ce mi-a venit să-i telefonez.

— Doar nu-ți pare rău că l-ai văzut pe băiat ?

— Nu, căci acum știu ce înseamnă să fii tată. Știu ce înseamnă să n-ai alt gînd în cap decît ce e cel mai bine pentru el, ce e cel mai bine pentru mama lui, ce e cel mai bine pentru amîndoi. Ce-aș putea face pentru ei ? Să rămînem în legătură ? Să le scriu ? Să le telefonez ? Să-i văd ? Să le trimit bani ? Nu știu. Pur și simplu, nu știu cum e mai bine. Mă gîndesc mereu. În momentul de față știu că cel mai bine pentru mine ar fi să mă întorc acolo unde-i munca mea. Acolo am să aflu care-i soluția cea mai bună. Ei i-am dat ceva bani. M-am prostit, ori ce naiba ? I-am dat o mie de dolari. Nici nu știu pentru ce. O mie de dolari nu-s de-ajuns ca să-i fie *într-adevăr* un ajutor, dar poate că nici o sumă nu-i de ajuns. I-am dat-o așa. I-am vîrît-o în poșetă. Nu știu. Poate că cel mai bun lucru pe care-l pot face pentru el este să-l las în pace. Vreau să spun, să-l las cu *adevărat* în pace. Mă muncește un singur gînd, ceva care nu-i deloc simplu. E gîndul unui tată. E vorba de orice tată și orice fiu, nu de el și de mine. Oricare dintre noi. Ce să faci ? Asta-i lumea în care trăim. Ce poate face un tată pentru un fiu. Nu știu. De asta plec înapoi mîine dimineață. *Tu* ce ai de gînd să faci, Năsosule ?

— Trebuie să mai rămîn un timp.

— Te întreb, ce ai de gînd în privința lui Van ?

— Ce-*am făcut* și pînă acum, Zak. Cam ceea ce faci și tu pentru băiatul tău, numai că eu am o lungă experiență în privința asta — doisprezece ani.

— Și Juan a împlinit doisprezece. Seamănă în vreo privință cu Van ?

— Seamănă bine.

— Ei, și tu ce faci ? Ce te-ai hotărît să faci ?

— Depinde, dar un singur lucru nu se schimbă niciodată. Iubești. Și cînd iubești, faci ce știi că-i cel mai bine, după împrejurări.

— Un băiat are nevoie de maică-sa, zise Zak, dar și de taică-său are nevoie.

— Da, așa-i. Are nevoie de amîndoi. Și o fată are nevoie de amîndoi. Și o mamă are nevoie de băiatul ei ; la fel și un tată. Toți au nevoie unul de altul. Și cînd nu alcătuiesc o familie, trebuie totuși să încerce cu *toții* să fie o familie. Cînd unul din ei nu-i de ajutor, trebuie să se străduiască ceilalți mai mult. Într-o familie, fiecare are nevoie de ceilalți, chiar și cei cărora nu le pasă de familie, sau cred că nu le pasă, sau nu pot, sau nu vor, sau vor să aibă alții grijă în locul lor. Nu-i ușor, Zak, dar nici imposibil. Trebuie să înțelegem că, pînă la sfîrșit, un fiu poate să se descurce fără ajutorul tatălui și al mamei, și o fată la fel. Poate s-o scoată la capăt fără noi, oricine am fi. Pînă la sfîrșit, fiecare fiu rămîne singur, stăpîn pe soarta lui, la fel și orice fiică rămîne singură, stăpînă pe soarta ei. Singurul lucru ce-l poți face cu demnitate este să-i iubești. Oricare ar fi tatăl,

mama, fiul și fiica. În realitate nu poți *hotărî* nimic, Zak. Descoperi că n-ai de ales. Iubești, ori nu iubești. Așa stau lucrurile. La asta se reduce totul. Dacă nu iubești, nu înseamnă numaidecît că urăști, dar dacă *nu* iubești, nu-ți rămîne decît să mori. Cînd încetezi de a mai iubi, ai început să mori. Lucrurile acestea nu se pot hotărî. Pur și simplu sînt, într-un fel sau în altul.

— Ce să fac ?

— Nimeni nu-ți poate spune.

— Da, cred că așa este, zise Zak. Îmi pare bine că de data asta te-am găsit la Great Northern. Cred că am telefonat aici cel puțin încă în vreo douăzeci de rînduri. Cred că te-aș fi putut găsi oriunde te-ai fi aflat, dar vezi că am stat împreună aici în hotel cînd abia intram în viață, eram prieteni buni, și ceva din fiecare a rămas aici în hotel. Poate am socotit că-i mai bine să te caut unde *am stat.* Încă unde *sîntem,* într-un fel. Știu că ai fi stat de vorbă cu mine dacă ți-aș fi telefonat la Hampshire House, ori la Pierre, ori la St. Regis, dar vezi, nu puteam să te caut în altă parte decît aici. Nu știu, poate nu credeam că te-ai putea întoarce vreodată în acest loc.

— Dar vezi că m-am întors. Sînt aici și îmi pare bine că mi-ai telefonat.

Zak se sculă.

— Data viitoare cînd am să vin la New York, am să trag și eu aici.

— Poate că am să fiu și eu atunci.

— Poate ai să mă auzi cîntînd, ai să ridici un geam și-ai să mă strigi.

— S-ar putea întîmpla. Ia lucrurile mai în ușor.

Zak plecă. Yep își termină băutura și apoi se duse la recepție. Funcționarul de noapte îi dădu cheia și ceea ce se afla în cutie. Se urcă în camera lui.

Am o mulțime de lucruri de făcut mîine, gîndi el. La zece trebuie să fiu la Harry Baragaray. Trebuie să privesc undeva la un televizor meciul de baseball. Aș vrea să mai stau puțin și cu Rosey, dacă mai am timp. Aș dori să-l mai văd și pe Van după meci, dacă e posibil, și ar fi bine s-o văd și pe Laura în piesă.

33

Dodgerii cîștigară meciul de duminică, făcînd trei puncte la rînd, dar luni, din nou pe Stadionul Yankeu, Yankeii cîștigară cinci curse în prima repriză. A fost o repriză ca o glumă. Meciul era ca și cîștigat la cinci minute după începere. Dar Dodgerii își revenîră marți, cîștigînd meciul și campionatul cu patru la trei. Miercuri, Van se întoarse la școală.

Duminică dimineață, comanditarii lui Baragaray tot nu găsiră piesa pe placul lor, chiar cu noul personaj introdus și cu intriga amplificată.

Yep o văzu pe Laura în piesă luni seara. Marți

dimineață citi criticile. Piesa fu retrasă după opt reprezentații.

Rosey avu luni după-amiază lecția de dans. În maiou negru de balerină, cu părul prins în coadă de cal, părea atît de ușoară că ar fi putut să zboare ca o gîză drăgălașă. După lecție, Yep le luă pe Rosey și pe domnișoara MacDougal la ceai la Rumpelmayer, apoi se duse la doctorul Levy, și doctorul îi schimbă pansamentul de la măsea.

Larry Langley îi trimise trei contracte diferite întocmite de avocatul lui Adeloh Zamlock, unul mai prost decît celălalt, și mai tîrziu agentul îi telefonă spunîndu-i că Zamlock dorea mia de dolari înapoi. Într-o seară, pe cînd se afla la Great Northern, Yep primi o citație, trimisă de avocatul lui Zamlock.

Romanul pe care-l trimisese editorului unei mari reviste îi fu returnat.

„Lumea în acțiune“ prezentă *La început.* Fiscul puse o nouă poprire la „Lumea în acțiune“ pentru orice sumă nouă ce ar apare.

Yep dădu treizeci de dolari pe o pereche de pantofi, douăzeci și cinci pe o pălărie, șase pe o cravată.

Un armean de treizeci și nouă de ani îi aduse o piesă, rugîndu-l s-o citească. O armeancă din Brooklyn îi telefonă spunîndu-i că scrisese textul unui șlagăr. O tînără armeancă care își vopsise părul negru în roșu veni la hotel și-l rugă s-o ajute să obțină un rol într-o piesă. Un violonist armean din Grecia îi telefonă întrebîndu-l dacă îl cunoștea pe Sol Hurok. O armeancă, profesoară de liceu din Philadelphia, îi scrise întrebîndu-l cum

și-ar putea publica cartea despre pacea mondială. O mamă armeancă îi telefonă spunîndu-i că fata ei de trei ani era frumoasă ; cum ar putea să facă film ? Un armean cu un covoraș veni la hotel spunîndu-i că toate persoanele marcante de la 1901 încoace au stat pe acel covoraș — ce zice de *asta ?* Fiul ambasadorului din Franța al Armeniei independente din 1921 îi telefonă întrebîndu-l de ce cei din generația tînără nu sînt patrioți. O bătrînică armeancă îi aduse o pungă de hîrtie plină cu chifle armenești făcute de ea. Îi mulțumi și le mîncă. Un tînăr cu numele Gordon Muscat îi telefonă spunîndu-i că i-e văr, dar cînd îl întîlni își dădu seama că nu era armean. Nu era nici turc, curd, gruzin, grec, sirian, evreu, italian ori spaniol.

O mulțime de alți oameni care nu erau armeni îl mai solicitară pentru astfel de lucruri, dar cu pretenții mai mari.

Îi cumpără lui Van un rînd de haine, șapcă, pantofi, cămașă și cravată ca dar de ziua lui, dar totodată îi cumpără și lui Rosey două rochii.

Scrise o piesă nouă în șase zile. Un personaj din piesă spunea : Credeam că am murit, dar mi se pare că era altcineva.

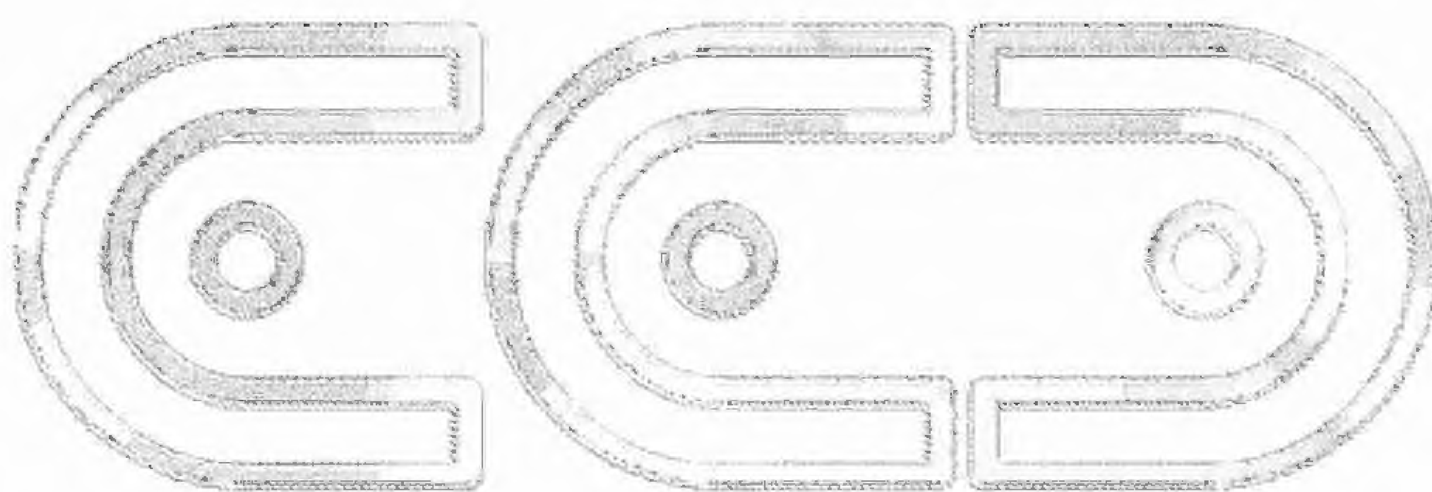
Începu să-și amintească de o muscă. Cînd Van fusese bolnav, în San Francisco, musca era în camera lui. Se așezase pe obrazul micuțului de trei ani și *bîzîise.* O lună mai tîrziu, pe cînd se întorceau la San Francisco dintr-o vacanță petrecută la Fresno, Van întrebase : „Musca are să fie tot acolo ?“

Își amintea de vocea și de ochii lui Van cînd rostise acele vorbe. Van fusese înspăimîntat de muscă.

Încetă de a-și mai aminti pajiștea de maci din California.

Ei, dar pe bătrînica ce-i adusese chifle făcute de ea — n-o va uita niciodată.

Scanare și prelucrare digitală

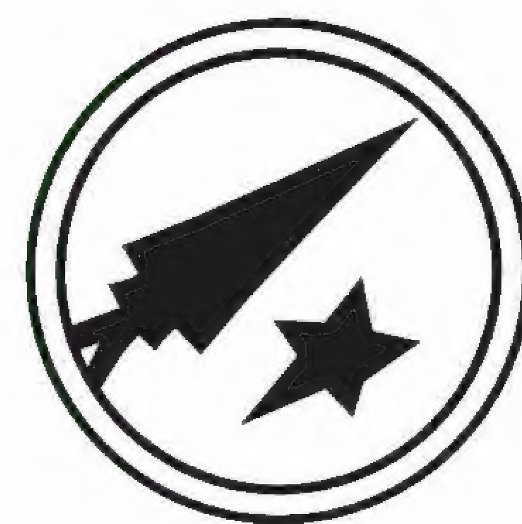
de

Anonim

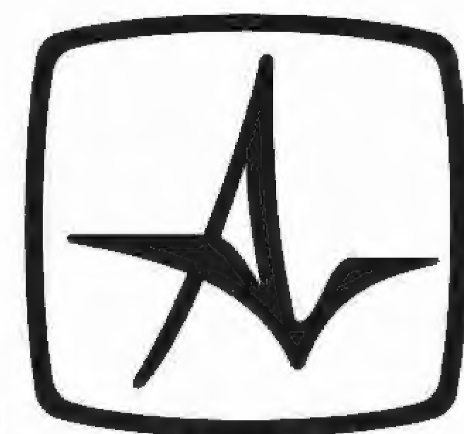

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

